

קבוצי אפרים

שנה ו'

קובץ מחי' תורה בענין הלכה, דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרות
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל פאחר ספרי אוצר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדפיס מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTA LUNARA TALMUDICA-ȘTIINȚIFICĂ

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL

LEI 100—

REDACTIA SI ADMINISTRATIA

BUCURESTI, STR. TRAIAN 24.

SEINI (Romania.)

TIPOGRAFIA JACOB WIDER.

1926.

בשורה טובה לרבנים, לכהדות וליהודים.

יצא לאור מבית הדפוס ספר השנה ספר אדרסאות היהודי
עולמי מכיל את הכתבות של רבנים ר"ק, מסעדות כשרות, כימ"ס
עריים, עתונים יהודים כו' כו' מכל מרכזי היהדות, מחירו Lei 150
עם המשלוח Lei 160 להשיגו אצל המערכת או ישר אצל :

Isaac Bonhard Haschana Wien II Jbbsstr. 22.

ספר יורה דרך יבאר כמה פעמים בש"ס ומקראות אשר הקדמונים
הניחו מקום להבאים אחריהם לעיין בהם, הוא יפרש
אותם בנחת אחת לאחת מהרב אלי' ראזינסאל דומ"ץ דק' פארוולוי
להשיגו אצל המחבר

Rabin Eli Rosenthal PODU-ILOIEI Romania

הלבנון יו"ל פעם אחת בחודש, קובץ לדרשות שלמות ומאמרים
קצרים, ביאורים ופי' בפסוקי תנ"ך ומאמרי חז"ל ע"י העורך
הה"ג אליעזר ליפא ווייסבלום רב בנויארק. מחירו לשנה ג' דולר. הכתבת:

Rabbi L. Weisblum, 342 E. 3rd St. NEW-YORK City.

זכרון יוסף הספר על הנביר המרום החבר ר' יוסף ערלאנגער ז"ל
וגללו אליו ביאור שתי הלכות חמורות מאת הרה"ג משה
אהרן הכהן קרויס אבד"ק באיא מארע. הרוח מוקדש לתמיכת הישיבה.

Oberrabbiner Kraus BAIJA-MARE (Romania).

שו"ת בית אבא חאו"ח על הל' שבת ומועדים ובסופו דרוש וביאור
על פיוט חד גדיא דזבין אבא מאת הרה"ג אבא
וואקס אבד"ק לאבאווא וכעת ריש מתיבתא בק"ק קראקא, להשיגו :

Rabin Aba Waks KRAKOW Krakowska 39.

SINAI Revistă pentru studii judaice. Director: Dr. M. A.
Halevy, Abonamentul pe un an 200 Lei in străinătate dubla:
Rabin Dr. M. Halevy, Ștr. Costacha Negri 20 IAȘI.

א.

ישוב להושיט שעה"מ בפ"ב מה' עכו"ם.

השעה"מ בפ"ב מה' עכו"ם הביא מה שהקשה מהר"י אשכנזי על התוספות שבועות ג'. בדה"מ ועל הזקן שכתבו שם דכו"ע מודים דאסור ע"י אשה ונכרי דאי שרי לר"א אמאי דחי הא אפשר לקיים את שניהם ע"י קטן או נכרי דיש לדחות דאיצטריך קרא היכא דאין שם אשה ונכרי עכ"ל והקשה מהר"י אשכנזי א"כ מילה בשבת היכא דחי הא אפשר למיעבד ע"י נכרי למ"ד דס"ל דמילה בנוי כשרה ואפילו למאן דס"ל מילה בנוי פסולה הא אפשר לקיים את שניהם ע"י קטן דשרי לכו"ע ולאמר דמאי דדחי שבת היינו היכא דליכא קטן היודע למול אבל היכא דאיכא קטן הכי נמי דאינו נימול ע"י גדול לא לישתמיט אחד מהפוסקים לאשמעינן הכי וכו' ותירץ שם השעה"מ שיש נפקא מיניה בין הקפה ע"י קטן דשרי לגמרי אמנם בשאר איסורין שבתורה דקיי"ל דהוזהרו גדולים על הקטנים אין כאן מקום להקשות דמאי דחי מילה שבת כיון דאפשר לקיים שניהם ע"י קטן שהרי כי עביד ליה למילה ע"י קטן הא עביד איסורא דהוזהרו גדולים על הקטנים וכו' עכ"ל והטעה"מ שם כתב משום שלדעת הרמב"ם בפ"י מה' מלכים ה"ח כתב דבני קטורה אף בזמן הזה חייבין במילה א"כ היה לפנינו אחד מבני קטורה דחייב במילה וכשר למול וגם בכלל בריתי תשמור א"כ לא היה העשה דמילה דוחה שבת משום דאפשר למול ע"י גוי מבני קטורה דכשר למול אף למ"ד דשאר גוים פסולין למול עכ"ל והש"א בס"ט כתב להיפך דאף לדעת הרמב"ם אינם בכלל המול ימול ולא בכלל בריתי תשמור עכ"ל עש"ה.

ולענ"ד נראה לתרץ קושיית מהר"י אשכנזי באופן אחר משום שהרמב"ם ז"ל כתב בפ"ב ה"א מה' מילה וז"ל הכל כשרין למול ואפילו ערל ועבד ואשה וקטן מלין במקום שאין שם איש אבל עכו"ם לא ימול כלל ואם מל אינו צריך לחזור ולמול שנית עכ"ל וכתב שם

מרן הכ"מ ז"ל בפ"ב דע"ז דף כ"ז ע"א איתמר מנין למילה בעכו"ם
 שהיא פסולה דרי בר פפא אמר משמיה דרב ואתה את בריתי תשמור
 ר' יוחנן אמר המול ימול וכו' וכתב הר"ף בסוף פרק ר"א דמילה
 הלכך היכא דליכא גברא יהודא דידע למימהל וכו' ולבסוף הקשה
 מרן הכ"מ ז"ל למה לא כתב רבינו שאם היה רופא מומחה מותר
 ותירץ שאפשר דרבינו מספקא ליה אי רב ור"י סבירא להו דמילה
 בעכו"ם פסולה והכי קי"ל או אי סבירה להו דכשרה אלא בטעמא
 דר' יהודה הנשיא פליגי וכו' עש"ה ותירץ זה אינו מספיק כלל משום
 שאין ענין זה של מילה לרופא מומחה כלל ובגמרא גופא לא איירי
 אלא לענין לרפאות וכן כתבו הרבה מפרשים ובה"מ הקשה גם כן ע"ש
 ובהגהות מיימוניות באות א' כתב שם שרבינו פסק כר' יוחנן ודלא
 כרב דפסל וכן כתב רא"מ ורבינו שמחה וס"ה ומה שנמצא בס"ה שר'
 יוחנן פוסל הוא שיבוש וכדאיתא בגמרא ע"ז והפ"ה בספר מ"ח על
 הרמב"ם כתב כיון דאיכא צדיק לפסוק כרב דאין אשה כשרה למול
 וכמו שכתבו התוס' שם בדף כ"ז ע"א משום ברייתא דר' יהודה
 הנשיא קיימא כוותיה משום הכי סברי הני רבנותא שלכתחלה
 חיישינן וצריכין לחזור אחר איש אבל אי ליכא גברא סמכינן אכללי
 רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן דאשה כשרה למול וכו' ומה שכתב
 בכ"מ וכו' לא קשי מידי דר"י לא קאי א"מילה אלא לרפאות עצמו מן
 הכותי משום דברופא מומחה מותר וזה ברור עכ"ל עש"ה.

והטור בסי' רס"ד כ' הכל כשרים למול וכו' וערל ישראל שמתו
 אחיו מחמת מילה ואם יש ישראל גדול שיודע למול קודם לכולם ואם
 אין גדול ימול אחד מאלו אבל נכרי לא ימול כלל וכו' הרמב"ם ואם מל
 א"צ לחזור ולמול פעם שניה ובס' המצות כתב שצריך לחזור ולהטיף
 ממנו דם ברית וכ"כ זומתבר ביו"ד סי' רס"ד סע"א וכו' מרן הב"י ז"ל
 מתוך לשונו משמע דסמ"ג פליגי על הרמב"ם אבל מתוך לשון הסמ"ג
 עצמו לא משמע הכי משום שכו' אם מל הנכרי כבר א"צ לחזור ולמול

כ"א להטיף ממנו דם ברית ועפ"ז אפשר לפרש דברי הרמב"ם דמי"ש שאין צריך לחזור ולמול פעם שנית היינו שא"צ לחזור ולחתוך מעט אבל אין הכי נמי שצריך להטיף ממנו דם ברית וגם ה"ר מנוח כתב כן על דברי הרמב"ם שאפשר לומר שצריך להטיף ממנו דם ברית ע"י בן ברית עכ"ל, והב"ח כתב דהרמב"ם והסמ"ג חולקים ולהרמב"ם אין צריך הטפה ולהסמ"ג צריך הטפה ודלא כמו שמבאר מרן הב"י ז"ל והפרי"שה שם באות ד' כ' אבל נכרי לא ימול כלל משום דכתיב המול ימול וגו' ודרשינן המל ימול ואשה אע"ג דלא מהילא כמהילא דמי וערל ישראל נמי כמהיל דמי כיון שהוא אנוס אבל עכו"ם אפי' עכו"ם מהול נמי לא משום דעכו"ם אע"ג דמהילי כמאן דלא מהילי דמיין וכמש"כ רבינו לעיל בס"ס רי"ז הנודר מן הערלים אסור במילי אומות העולם עכ"ל, ומ"ש שם הב"ח בטור יו"ד סי' רי"ז בד"ה ומ"ש נדר מערלים אסור במילי עכו"ם ומותר בערלי ישראל וכו' שיש לתמוה כיון שלא נזכר בגמרא ובפוסקים ומנ"ל לרבינו להורות כן עכ"ל, ובספרי הגהות מהרש"ם על כל חלקי הטור והש"ע כתבתי שהמקור הוא בפ"ב בתוספתא דנדרים ה"ה ממש כלשון רבינו עש"ה. ולענ"ד נראה לבאר את הרמב"ם באופן אחר שהוא פסק כמ"ד מילת נכרי פסולה אליבא דרב ור"י היינו מהכתוב ואתה את בריתי תשמור ומן המול ימול משום שרבינו סובר דרב ור"י לא פליגי אהרדי רק שיש ג"מ אם המצוה שהיא עיקר המעשה נעשה איסור או המצוה בעצמה נעשה כהלכתה והאיסור בא ע"י העושה או שהאיסור בא על ידי ענין אחר ובתוספות בבכורות דף ל"ד ע"א בדה"מ ומי קנים וכו' כתבו שם וז"ל ואפילו לרבא דאמר בפ"ק דתמורה דף ד' ע"ב כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני שרי הבכור מדאורייתא אף דהטיל בו מום ועבר על האיסור שמטיל מום בקדשים משום דהא אית ביה מום וכן בנגע הא האני גברא טהור הוא וכן פרשו התוספות בחולין דף קט"ו ע"א בדה"מ כל שתועבתי לך

וכו' דכל דשרי רחמנא בע"מ אף דעכשיו נעשה בידים ואסר רחמנא לעשות בידים לא חשוב תועבה אלא דחשוב איסור משום דעשה בידים וכן כתב המהרימ"ט בת"א בסי' ס"ט בהא שהביא משפטו בערכאות שלהם ודנו דין אמת וכדין תורה וכתב שם דכיון דהדין בעצמו הוא דין אמת אף דרביע עליה איסורא בכל זה לא פסלינן להאי דינא כיון שהוא באמת ואין בזה מ"ש רבא כל דאמר רחמנא ל"ת א"ע ל"מ עכ"ל ע"ש והמל"מ בפ"ח ה"א מה' מלוה ולוה כתב בשם הרא"ש דאע"ג שנעשה המקח באיסור בכל זה המקח קיים וא"ת והלא אמרינן בתמורה דכל מה דא"ר ל"ת א"ע לא מהני אליביה דרבא ופשיטא דהלכה כמותו ואף שראיתי למהר"ש יפה שכתב דהלכה כאביו והכריח הדין מדברי רש"י דפליגי בשינוי קונה וכן מהא דכתב הרמב"ם ז"ל בסוף פ"ג מה' גירושין מ"מ מדברי הרא"ש בתשובה בכלל ז' באות ד' מוכח דהלכה כרבא וכן היא סברת הרב המ"מ בפ"א ה"ט מה' גזילה וכו' ע"ש.

והמחבר בחו"מ סי' ר"ח ס"א כתב מקח שנעשה באיסור כגון שהוסיף בשווי המקח בשביל המתנת המעות וכו' והרמ"א ז"ל בהגה כ' וכן אם נשבע או נדר שלא למכור ועבר ומכר עיין בב"י וכו' ונתקיים באחד מדרכי ההקנאות המקח קיים וכו' והסמ"ע והש"ך קיימו את דברי המרדכי וכו' וכתבו שה"ה לנשבע שלא לשחוק ואח"כ שחק לא אמרינן דלא מהני בשביל שבועתו ומטעם זה אינו מחזיר המעות שהרויח גם אין מחזירין לו אם הפסיד אלא מה שנעשה עשוי דאיהו שבדה האיסור וזה פשוט לכ"ע לפי מ"ש התוס' בפ"ק דתמורה ובהגמ"ר דשבועות כתב ר' פרץ וכו' ועיין בתשובת מהר"ם אלשיך בסי' ע"ה ושו"ת מהרימ"ט סי' ס"ט ובמהרשד"ם חח"מ בסי' ש"פ ושו"ת ראנ"ח סי' כ"ה וביו"ד בסי' רכ"ח סעל"ה בהגה ובסי' ר"ל ובט"ז ובש"ך שם והט"ז בחו"מ סי' ר"ח ס"ק א' כתב וז"ל לפי מסקנת הסמ"ע סק"ג ק"ל מההוא דס"ס קצ"ה ורל"ה דהקונה קנין בשבת המקח קיים ולא אמרי

אי עביד ל"מ ע"כ, נלע"ד לתרץ הדברים דכל שיש איסור בענין מצד עצמו אמרינן א"ע ל"מ וכמו שאמרו בכתובות פ"א ע"ב השתא דאמרי רבנן לא לזבין בנכסי אחיו א"ע וזבין ל"ה זבינא מטעם כל מה דאמרי רבנן לא תעביד א"ע ל"מ משא"כ במוכר בשבת שהאיסור הוא מצד שהיום גורם וכן בב"ק דף ע' זרוק לי גנבותך בשבת ותקנה לי חצרי וכו' דקנה אע"ג שחייב מיתה ומש"ה נמי בנשבע שלא למכור מנכסיו האיסור הוא מצד השבועה ולא מצד המכירה עצמה הוי מכירה בדיעבד וה"נ במקח שנעשה אין האיסור בעיקר המכירה אלא רק בתוספות דמים ע"כ א"ע מהני וכו' ופסק הרמ"א כאן הוא עיקר וכן ראוי לפסוק ובפרט שמרן הב"י ס"ל ג"כ כהרמ"א וכו' ועיין באו"ח ס"ס תקכ"ד ובשו"ת מהר"ם מרויטנבורג בת' אה"ע סי' ט"ז ובשו"ת שער אפרים סי' קי"ג ובמהרי"ט צהלון סי' י"ג ובס' בני חיי בהגהת הטור אות ג' ובשו"ת חת"ס חתו"מ ס"ס ד' וסי' ק"ד ובקצה"ח סי' ר"ח באות א' בסופו כתב חילוק אחר שהתוס' בתמורה לא חלקו בין איסור תורה לאיסור שבדה אלא לענין חזרה ולכן בנשבע שלא למכור דאמרינן א"ע ל"מ דהמעשה בטל גם באיסור שבדה רחמנא לא תעביד ולא מהני עכ"ל ע"ש והנתיבות הביא מה שהקשה המ"א על הריטב"א והרשב"א ובחוד"ד ביוד"ע בס' קס"א עש"ה. (סוף יבוא).

ישעי' יוסף מארגאלין

רב דחברה תורה אנשי חסד ברוקלין.

מח"ס דרושי מהרש"ם (הלכה, אגדה ושו"ת).

ב.

הרמב"ם ז"ל פסק בפ"א מהל' שופר ה"ג התוקע בשופר של עולה יצא מטעם מצות לאו ליהנות ניתנו, וראיתי בקבוצי אפרים סי' נ"ג העיר עליו מהא דאמרינן בגמרא דהנודר מן המעין אסור לטבול בימות החמה אף דמללה"נ, והנה זה לקמ"ד דהנה באמת כתבו המפורשים דמכאן יהי' ראייה דהרמב"ם ס"ל כדעת הרשב"א נדרים ט"ו דאף היכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה מ"מ אמרינן מללה"נ

מותר והא דמודר הנאה ממעין דאסור לטבול בימות החמה משום
 ידנהנה לאחר קיום המצוה ועי' להלן ולקמ"ש והנה בענ"ו אמרתי
 ליישב קושיית הגאון מהר"א ברודא ז"ל עמ"ד בפסחים דף ה' ר"ע
 אומר אינו צריך הרי היא אומר אך ביום הראשון תשביתו שאור
 מבתיכם וכתוב כל מלאכה לא תעשו ומצינו להעברה שהיא אב
 מלאכה ופרש"י דהעברה שלא לצורך היא והכתוב אסר מלאכה
 ביו"ט הילכך האי ראשון ע"כ מעיו"ט היא ע"כ, ע"ז הקשה הגאון הנ"ל
 דלשיטת הרשב"א הנ"ל דהנאת הנוף בהדי מצוה מותר ואף בזה
 מלל"נ איכא קשה דהאיך דייק ר"ע דשריפת חמץ מעיו"ט דאי ביו"ט
 הא הוי העברה שלא לצורך ואסור ביו"ט, דילמא לעולם העברת חמץ
 ביו"ט ורק ע"י שיסיקו תחת תבשילו דבזה הוי הנאת הנוף בהדי
 מצוה וגם יהי' לצורך יו"ט ומג"ל דבעיו"ט היא עכ"ק, ונראה לתרץ
 דהנה לכאורה קושי' זו שייך להמשות אף לדברי הר"ן נדרים ט"ו
 דהנאת הנוף בהדי מצוה אסור ולא אמרינן בזה מללה"נ לפיכ"ש
 השעה"מ בפ"ח מה' לולב דדעת הר"ן כך דוקא כשנהנה מנוף דבר
 האסור בהנאה אבל כשאינו נהנה מנוף האיסור אלא שהאיסור רק
 גורם להנות מהיתר אף הר"ן מודה דאמרינן מללה"נ ומותר עכ"ד א"כ
 אף להר"ן קשה דהא הכא גבי חמץ ג"כ כששורף החמץ תחת תבשילו
 אינו נהנה מנוף החמץ אלא מן התבשיל ובזה אף הר"ן מודה דמותר,
 אולם הכל ניחא דהנה המפורשים כתבו בשם המאירי (ע' בנוב"י מה"ת
 או"ח סי' קל"ד ובשו"ת מנחת אלעזר לש"ב הנה"צ ממונקאמש שליט"א
 ח"ג סי' מ"ב) ליישב דעת הרשב"א מהא דמודר הנאה ממעין דאסור
 לטבול בימות החמה דאף דהרשב"א דסובר דהנאת הנוף בהדי מצוה
 מותר, דוקא כשאינו נהנה רק בשעת קיום המצוה אבל היכא שנהנה
 אף לאחר קיום המצוה זה לכ"ע אסור הילכך אסור לטבול בימות
 החמה כיון דמיד כשטבל נגמר המצוה וא"א שלא יהנה קצת אחר
 המצוה הילכך לכ"ע אסור הנאת הנוף, ולפי"ז מיושב דהנה הכא בחמץ

נ"כ אינו נהנה מהתבשיל תכף בשעת שריפת החמץ רק אח"כ בשעת אכילת התבשיל עי' תוס' פסחים שם ד"ה וכת"ב, וא"כ הוה הנאת הנוף אחר המצוה ובזה לכ"ע אסור ושפיר מיושב.

אפרים פישל וויינבערגער פרעמישלא.

ג.

"כנסת יחזקאל".

איתא במסכת חולין דף קמ"א — אמר ר' יוסף אלמלא דרשה אחר להאי קרא כר' יעקב בר ברתיה לא חטא מה חזא איכא דאמרי כי האי מעשה חזא ואיכא דאמרי לישנא דר' חוצמית המתורגמן חזא דהיה מוטלת באשפה אמר פה שהפיק מרגליות ילחוך עפ"ש והוא לא ידע למען ייטב לך בעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימך בעולם שכולו ארוך עכ"ל הנמרא — ולכאורה יש להקשות בדברי הנמרא דבמסכתא חנינה דף ט"ו. משמע דמשו"ה יצא אחר לתרבות רעה משום דקיצץ בנטיעות שנכנס בו הרהור שתי רשויות חלילה ועל כן יצא הכרוז שובו בנים שובבים חוץ מאחר יעו"ש — ונ"ל לפרש בס"ד דהנה לכאורה צריך הבנה לשון הכרוז מן השמים שיצא ביה הלשון שובו בנים שובבים חוץ מאחר למה לי אריכות הלשון וכי לא היה די אם היה יצא הכרוז דלאחר לא מהני תשובה אבל הא דלכל ישראל מהני תשובה לא היה צריך לכרוז הלא זאת מפורש בתוה"ק — ועוד צריך הבנה מה זה שהכרוז יצא ואמר שובו בנים שובבים למה קראם עתה בנים — אמנם לתרץ כל זאת נקדים גמרא דמסכת קידושין דף מ'. אמר ר' אלעזר למה צדיקים נמשלים בעוה"ז לאילן שכולו עומד במקום טהרה ונופו נוטה למקום טמא נקצץ נופו כולו עומד במקום טהרה כך הקב"ה מביא יסורין על צדיקים בעוה"ז כדי שירשו העולם הבא וכו' ולמה רשעים דומים בעוה"ז לאילן שכולו עומד במקום טמא ונופו נוטה למקום טהרה נקצץ נופו כולו עומד במקום טמא וכו' ופירש ע"ז המניד בעל עשרה למאה דשרשו מרמזים על העיקר

ונפו מרמו על הטפל והצדיקים שהעיקר אצלם היא התורה וזהו שרשיו עומדים במקום טהרה והממון אצלם היא הטפל וזהו נופו נוטה למקום טמאה אך כאשר ימות וזהו נקצץ נופו אז כולו עומד במקום טהרה והרשעים בהיפוך זה כאשר ימותו וזה נקצץ נופם אז כולו עומד במקום טמאה ועפ"ז יובן הלשון שובו בנים שובבים דהנה אחר מקודם שחטא היה צדיק גמור ובצדיקים שרשיו עומדים במקום טהרה וזהו התורה ואחר קיצץ בנטיעות שכפר בתורה וידוע דבזמן שאין עושין רצונו של מקום נקראים עבדים ואין מהני תשובה דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול וזהו הפירש שובו בנים שובבים דהיינו בזמן שהם בבחינת בנים אז יכולים לעשות תשובה דאב שמחל על כבודו כבודו מחול, חוץ מאחר שנקרא עבד כנ"ל ואין מהני לו תשובה, ועפ"ז יובן גם הנמרא דמסכת חולין אמר ר' יוסף אלמלא דרשה אחר להאי קרא כר' יעקב בר ברתיא לא חטא וכו' והוא לא ידע דהיינו שלא דרש למען ייטב כך בעולם שכולו טוב למען יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך מפני שקיצץ בנטיעות וכפר בכל התורה וכפר ג"כ בתחיית המתים וע"כ יצא הכרוז שובו בנים שובבים חוץ מאחר . . . כנ"ל בס"ד.

יחזקאל שמערן מה"ס עפעריעם

נכד גאון ישראל וקדושו מרן שלמה ברוך ט"ב זצ"ל מסטראפקאב.

ד.

תורת מצות פדיון הבן.

אחר הפדיה אמר הכהן: זה תחת זה. . . ויכנס זה הבן לחיים, לתורה וליראת שמים. יה"ר שכשם שנכנס לפדיון כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים. ולכאורה כפל ענין יש בכאן, כי אחר שאמר שיכנס לתורה ולי"ש, מה צורך עוד בהתפלח?

לבאר זה נקדים להתבונן בדבר מצות הפדיה גופא, מה טעם יש בה? ואחשוב כי כבר ידוע שאצל רבים מהעמים הפראים בדורות

הראשונים היו הבנים נחשבים לקללה. הרומיים הקדמונים ועוד רבים עמים היו נוהגים להמית את הולדות בידים. ואצלינו עם ישראל, למרות כל תנאי חיינו הקשים והמרים, אין הדבר כן. בתורת ישראל נחשב "פרו ורבו" לברכה הראשונה והעקרית בשביל האדם.

ובהיות שרצה אלהי ישראל להשריש בלב עמו רגש אהבה וחבה עמוקה לבניהם אשר יולדו להם, למען אשר ישגיחו עליהם לשמרם מכל רע ולהחיות אותם בחמלה, צוה בחכמתו דבר מצות "פדיון הבן", באמרו: "קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא". המחשבה כי הבן להאלהים הוא והרעיון כי קדש הוא להשם דיו כבר להציל את האדם מדרך התועים המאבדים את הולד בידים. קדש הוא לך, ומי זה יגע בו לרעה?

ומצות הפדייה בממון מרמזת כי הבן יהי חביב עליו על האדם יותר מממונו, וכי עליו לבזבז רכושו ולהוציא ממונו בשביל חיי בנו, חנוכו ולמודו. ורק פטר חמור הותר לו לערפו אם אין רצונו בקיומו; אבל בנו הוא חייב לטפל עמו, לזוננו לחנכו ולחכמו גם ביותר ממה שיש לו, כי זה אחד מן הדברים שאינם נקצבים במדה מצומצמת מן השמים, וכל המוסיף מוסיפין לו.

רעיון זה כי הבכור קדוש הוא לך, יספיק למדי להעיר את לב האב לשמרו מדרך רע ולשום כל מעיניו בו להדריכו בדרך הישר והטוב בעיני האלקים, וביחוד ללמדו תורת ד'. חנוך הבן הבכור ישפיע הרבה לטובה על חנוכם של הבנים אשר יולדו אחריו. רגילות האב לחנך הבן בדרך הטוב תנחהו ממילא ותביאהו לידי כך שיחנך גם את כל בניו בדרך זה. והבן הבכור ישמש לסמל ודוגמא לאחיו הצעירים, שילמדו ממנו לעשות כמהו ובאורחותיו ילכו.

על פי המחשבה שהבכור הוא להשם, היה בדין שישב תמיד בבית ד' כשמואל שהקדושתו אמו. אבל לפי שדבר זה הוא בנגד להטבע להאנושית, האבות, נפשם קשורה בנפש בנם בכורם וקשה להם ליפרד

ממנו, על כן באה מצות הפדייה מיד הכהן, שהוא סמל קדושת האלקים בבית המקדש, וע"י חמשת השקלים (א) הבכור נפדה למען יוכל להשאר בבית הוריו. אבל קדושת נפשו עודנה בתקפה, ועל האבמרגש חוב קדוש לחנכו וללמדו בדרך זה שהי' כהן ד' מהנכו ומלמדו בהיותו בבית ד'. וזה מה שמביע הכהן להאב בכסף הפדיון: זה תחת זה. . . כלומר: כיון שנתת לידי החמשת שקלים כבר הותר לך לעכב בנך אצלך, ובביתך ישב לאורך ימים. אבל חוב קדוש מוטל עליך שתשתדל בכל מאמצי כחך למען אשר יכנס זה הבן לחיים, לתורה וליראת שמים". ואחרי הזכרת חובת האב הוא מעתיר בעדו תפלה נעימה בשעת התרוממות הרוח: יהי רצון ששכשם שנכנס לפדיון כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים.

מתתי יחזקאל גוממן רב בהושי.

ה.

מאמר חז"ל במס' ברכות, (ו':) בשעה שהקב"ה בא לבהכנ"ס ולא מצא בה עשרה מיד כזעם שנאמר מדוע באתי ואין איש מאמר זה מובא בקבוצי אפרים (חוברת י"א ד"ב סי' לט) והוא תמוה מאד כנאמר שם ואולם לבד השאלות הנאמרים שם הנה התמיה העולה על כלנה הוא דהאיך מוכח מהכתוב מדוע באתי ואין איש דמיורי בלא מצא עשרה דהא מלת איש הוא לשון יחיד ומה שיש אומרים דמלת איש הוא ר"ת אמן יהא שמ"י רבא, הוא דבר שאין מתקבל על הלב — ולכן למען הסר כל מוקשה בזה ראוי להעתיק פה דברי הוזהר הק' פ' תרומה (דף קל"א דפוס ווילנא) תא חוי ההוא קדמא דאשתכח בבי כנישתא זכאה חולקי דאיהו קיימא בדרגא דצדיק בהדי שכינתא

ה ע ר ה : א) שאלת הכהן להאב: במאי בעית טפי, בבנך בכורך או. . . היא שאלה עמוקה להאב, ואי רמונו חביב עליו יותר מחיי בנו ושלמותו המוסרית, או שלמות בנו רצוי בעיניו יותר. והמספר חמשת שקלים היא רמיו דחוכמתא על חובת האב ללמוד את בנו חמשת ספרי התורה, שבהם נכלל הכל, ועל חופצו לחנך את בנו לשמור ולעשות ולקיים את הכתוב בה"פ

כו' ואי תימא הא תנינן בשעתא דקב"ה אתי לבי כנישתא ולא אשכח תמן עשרה מיד כועס ואת אמרת ההוא חד דאקדים אתחבר בשכינתא וקיימא בדרגא דצדיק, אלא למלכא דשדר לכל בני מתא דישתכחין ביום פלן בדוך פלן עד דהוו מזמנין גרמייהו אינון בני מתא אקדים חד ואתא לההוא אתר, בין כך ובין כך אתא מלכא אשכח לההוא בר נש דאקדים תמן וכו' עיי"ש עד סוף המאמר שם וינעם לך, כי עם דברי הזוהר הקדוש האלו מיושב היטב מאמר חז"ל בברכות הנ"ל, וסרה כל תמוה וצדקו מאד דברי רז"ל שאמרו דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר.

אלי' ראזינטאל בעהמ"ס יורה דרך דומ"ץ בעיר פאדולויע.

שפתי ישנים.

בשם הרה"ג ר' הילל ליכטענשטיין אבד"ק קאלאמעא.

אמרו חז"ל עה"פ החשתי מטוב וכאבי נעכר, כל מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורים אכזרי' ומדלא אמר אפשר לו ללמוד ולא למד ודייק ואמר לעסוק, מזה מוכח הגם שלמד לנמור אפ"ה יענש משום דלא למד לסבור, אבל קשה מנין לו להגמרא לומר כן, ואפשר ליישב "מטוב" וכאבי "נעכר" מפרש הרמז בר"ת "ואביטא" נפלאות "מתורתך, מזה מוכח אם החשתי מלימו' כזה ג"כ יענש.

בשם הרה"ג ר' שלמה אבד"ק ראדאמסק בעהמח"ס תפארת שלמה. בפרשת תצא לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים וגומר ואשר שכר עליך את בלעם וגומר לקללך, וקשה א) למה ה' זה נחשב לחטא גדול במה שלא קדמו את ישראל בלחם ומים, דלמא לא היו עשירים כ"ב להוציא הוצאות רבות עבור לחם ומים, בעד ששים רבוא מישראל, ב) למ"ל עוד הטעם ואשר שכר עליך וגו' דהא ה' די בטעם הא' ע"ד אשר לא קדמו אתכם בלחם ומים, ג) הסמיכות ואשר שכר עליך וגו'; ונראה ליישב, דקושי' חדא מתורצת בדרך חבירתה, דהא י"ל כנ"ל

דלמה הי' מעניש אותם כ"כ בלא יבא בקהל הי' דלמא לא היו עשירים כ"כ להוציא הוצאות על לחם ומים עבור ס' רבוא אבל א"כ קשה מהיכן הי' להם מעות ליתן שכירות לבלעם הרשע לקלל את ישראל? א"כ נחשב ג"כ חטא זה ע"ד אשר לא קדמו אתכם בלחם ומים.

ו.

בתוך אחד השיחים שהי' לי בד"ת עם הרה"צ המפורסים חו"פ מו"ה יוסף גאטיסמאן מלאשקוויץ כעת פה"ק שליט"א מענין לענין הגיעו דברינו בהא דש"ס ב"ק ע"ב, והאי דלא אמרי לך באורתא דלא אכלי בשרא דתורא, ועי' רש"י ותוס', והאיר ה' את עיני ואמרתי דלולי דבריהם הקדושים הייתי אומר בכוונת הש"ס ע"פ דבריהם ז"ל בברכות נ"ז: עשרה דברים מחזירים את החולה לחליו, וחליו קשה עליו ואלו הן: האוכל בשר שור וכו', והיינו דלא הי' באיתן הבריות ולכן לא הי' יכול לכוון בהלכה כראוי, וע' כעין זה בש"ס ביצה כ"א ומה איעבד לי אני היום סמכוני באשיות וכו' ובעא מנאי מלתא דבעי טעמא ועי' רש"י ז"ל שם וז"ל יו"ט הי' ודרשתי רבים וחליתי ומטורח הדרשה, ודברי התוס' בב"ק שם שפי' שרוי בתענית הי' לא זכיתי להבין הלא אם שרוי בתענית הי' לא אכל כלום ולמה יפרט הש"ס רק בשרא דתורא וצ"ע.

אליעזר זאב שאמצבערג, זאלישטשיץ

מח"ס מנחת אליעזר עה"ת ודרושים.

ברכת מז"ט

אברך בברכת מז"ט את כבוד ידידי הרב המאה"ג צנמ"ס כליל המדעים המפורסים כש"ת מו"ה מנחם מענדל עקשטיין נ"י אב"ד דחברה עץ חיים א"א בק' נויארק ליום העלותו על כסא הרבנות בקהלת "בני יעקב" בעיר קליולאנד יצ"ו, יהא רעווא שיהי' בשעטומ"צ ויזכה לנהל את עדתו על מי מנוחות בשלום ובשלוח בהשקט ובבטח לאריכת ימים ושנים טובים. כעתירת ידידו המברכני בלוג"ה.

העורך.

מודעה לרבנים ולבחורי חמד. כבר היפיע החוברת הראשונה "אור
תורה" שבו ישתתפו גדולי התורה
מפורסמים, מחירו בעד רבע שנה ג' ולאטים, ובחול"ל חצי דולר,
רבנים ומו"ל מתבקשים לשלוח את ספריהם להמערכת ונדפים מודעה
עבורם. להשיגו אצל העורך הרב חיים דוב מאדלינגער, הכתבת:

Ch. B. Modlinger, LWOV, Roznieza 9 (Polonia):

כול תורה ירחון תורני בהשתתפותם הקבועה של גדולי דורנו, יו"ל
ע"י העורך הרה"ג יעקב זאב יוסקוביץ מעיר פאביאניצע
(פולניא) מחיר החוברת 1.20 זהוב ובחול"ל 30 סענט להשיגו אצל המו"ל

J. W. Joskowicz, PABJANICA, ul Kosciuski 39 Polonia:

יצא לאור (בהסכמת גאוני ופאה"ד שליט"א) ס' נטע שעשועים
מכבוד הב' המו"מ בתו"ר המפורסם הרב מו"ה נטע שלמה שליססעל
ג"י ותוכו רצוף אהבה לעורר לבבות אחב"י ובפרט בחורי חמד על
עסק תוה"ק, הספר מכיל בקרבו כ"ה סימנים חד"ת בפלפולי אריכתא
וחרופתא בשיטת הש"ס ופוסקים (מחזיק לערך שני מאות דפין), מחירו
בראזשירט 1 Zl. 50 gr ומכורך יפה 2 Zl להשיגו אצל המחבר.

Nathan S. Schlüssel, Willa Tatarska, KRYNICA
(Baad Krynica) m. Polska.

בבית המערכת נמצא למכירה ספר מנחת עני על ענין התורה
והמצוה, ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס, מחירו חצי
דולר עם המשלוח.

אפריון קובץ לדרוש ולעניני ישראל סבא יו"ל ע"י הרב דר' שמואל
מיללער שנה שלישית קובץ רביעי מחירו שני דולר לשנה.

Apiryon, Room 206 Flagg Bldg YONKERS, N. Y. America:

בשורה למחברים!

מחברי יוראפ

ואמריקה, הרוצים

בדפוס טובה ויפה, במלאכה

נקיה ומשמחת הלב; הדורשים

שרות מדויקה והמקוים לשביעת רצון;

המצפים למחירים נוחים ולתנאים קלים,

**פונים אלי ושו לחים לי
ספריהם להדפיסם בדפוסים.
בית דפוסים מן הגדולים אשר ביוראפ ונלוה לו גם
בית יציקה לאותיות ובית כריכת ספרים.**

במטותא מכס רבני ומחברי אמריקה

שליט"א, עשו כחביריכם רבני

ומחברי יוראפ שליט"א ובאו

אתי במשא ומתן ותמצאו

נחת ועונג! דוגמאות

אשלח באהבה רבה בכבוד רב ודרך ארץ

לכל דורש! יעקב ווידער

מכתב תעודה

הנני להגיד לאדם ישרו שידדי הרבני היקר המו"מ החסיד ירא
ושלם ותרד לדבר ה' מו"ה יעקב ווידער נ"י המדפיס הנכבד מוואראל,
הפק רצוני על צד היותר טוב בהדפסתי את ספרי מוחזצ"ל הגאון
דברעזאן מהרש"ם חלק ה' וקונט' גיד על יו"ד מס' ס"א עד
מ' ס"ט בבית דפוסו, ועשה גם עושה מלאכתו באמונה, ויגע בכל
מאמצי כחו למלאות רצון כל איש ואיש, ונוסף עכ"ז לא רק הוא, אבל
גם כל הפועלים בבית דפוסו המה יראי ה', וישמרו שבת כראוי, ועפ"י
רוב המה בחורים שלמדו תורה בילדותם, ונפשם חשקה לאומנות נקיה
וכולם עושים מלאכתם באמונה, וישגיחו להפיק רצון כל איש אשר
יפנה אליהם, וכל איש אשר רוצה להדפיס ספר בלב חפיצה איעצו
שיפנה ישר אל הרבני הנ"ל והוא ישרתו באמונה כי יש לו כל מיני
אותיות מינים ממינים שונים וכולם יתענגו ממלאכתו. גם יש לו מכונות
(מאשינען) גדולות גם התכות אותיות (שריפט-גיסעסערייא) ובידו
להדפיס ספרים גדולים גמרות גם ש"ס וספרי ראשונים וכדומה.
בעה"ח פה דראגמירעשט, ה' חקת תרפ"ו לפ"ק.

משה ישראל פערלמאן אבדפ"ק דראגמירעשט והגליל.

קבוצי אפרים

שנה ו'

קובץ מחי' תורה בענין הלכה, הלוי
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המגשרות בעולם ההלכות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספרי אוצר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה לעי.

מתכברים השולחים ספריהם אדפים מודעה פעם אחת עכורים.

KWITZEI EFRAIM

REVISTA LUNARA TALMUDICA-STIINTIFICA.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL

LEI 100

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA

BUCUREȘTI, STR. TRAIAN 24.

SEINI (Romania.)

TIPOGRAFIA JACOB WIDER.

1926.

בישורה טובה לרבנים, למהרות וליהודים.

יצא לאור מבית הדפוס ספר השנה ספר אדרסאית היהודי
עולמי מכיל את הכתובת של רבנים ר"ק, מסעדות כשרות, בימ"ס
עברים, עיתונים יהודים כו' כו' מכל מרכזי היהדות מחירו Lei 150
עם המשלוח Lei 160 להשיגו אצל המערכת או ישר אצל :

Isaac Bonhard Haschana Wien II Jbbsstr. 22.

=====

הלבנון יו"ל פעם אחת בחודש, קובץ לדרשות שלמות ומאמרים
קצרים, ביאורים ופי' בפסוקי חז"ל ומאמרי חז"ל ע"י העורך
הה"ג אליעזר ליפא וייסבלום רב בנויארק. מחירו לשנה ג' דולר. הכתבת:

Rabbi L. Weisblum, 342 E. 3rd St. NEW-YORK City.

=====

יצא לאור (בהסכמת נאוני ופאה"ד שליט"א) ס' נמטע שעשועים
מכבוד ה' המו"מ בתו"ר המפורסם ה"ב מו"ה יטע שלמה יליססעל
ג"י ותוכו רצוף אהבה לעורר לבבית אחכ"י ובפרט בחורי חמד על
עסק תוה"ק, הספר מכיל בקרבו כ"ה סימנים חד"ת בפלפולי אריכותא
וחריפותא בשיטת הש"ס ופוסקים (מחזיק לערך שני מאות דפי"ן). מחירו
בראז' ש"ס 1 Zl. 50 gr ומכור יפה 2 Zl. להשיגו אצל המחבר.

Nathan S. Schlüssel, Willa Tatarska KRYNICA

(Baad. Krynica) m. Polska.

=====

בבית המערכת נמצא למכירה ספר מנחת עני על ענין התורה
והמצוה, ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס, מחירו חצי
דולר עם המשלוח.

=====

אפיריון קובץ לדרוש ולעניני ישראל סבא יו"ל ע"י הרב דר' שמואל
מיללער שנה שלישית קובץ רביעי מחירו שני דולר לשנה.

Apiryon, Room 206 Flagg Bldg, YONKERS, N. Y. America.

ז.

(סוף מחוברת א' ב' אות א.)

ובש"ת רעק"א בסי' קע"ד שנשאל מי שמל תינוק בשבת שלא בזמנו אי אמרינן דמהני ואין צריך להטיף ממנו ד"ב או לא ומסיק שם שמה שעשה עשוי וא"צ להטיף ממנו ד"ב וכמו ששוחט בשבת שחיטתו כשרה והקורע בשבת אף שעשה עבירה יצא ידי קריעה ה"נ במל שלא בזמנה בשבת יצא ידי מילה והטעם הוא פשוט משום שאין האיסור מצד עצמו אלא יומא דקא גרים עש"ה ורב אחד הראה לי את הפ"ת ב"ד"ע בסי' רס"ו שתמה על רעק"א וכתב שאם מל שלא בזמנה לא קיים את המצוה וכו' ומה שכתב רעק"א הוא רק לפלפולא וקא לדינא וכו' ע"ש ואני הראתי להרב תיכף שהגאון בעל כתב סופר בח' או"ח בתוך סי' ל"ה כתב לקיים את דברי רעק"א והגוב"י במהדור' תנינא ת"ד"ע בסי' ט' כתב בפשיטות דקיי"ל כרבא דאמר אי עביד לא מהני ומה שכתב בדגול מרבבה ב"ד"ע בסי' י"א בד"ה השוחט בשבת וכו' שיש פוסקים כרבא משמע שאין יודעים בבירור אבל לאחר שייענתי היטב בתשובה שם משמע שהגוב"י בעצמו הדר משום שכתב שקיי"ל כרבא עש"ה ובחאה"ע בסי' קכ"ט במ"ת כתב גם כן הגוב"י וז"ל ענין הפלוגתא דאב"י ורבא בתמורה במה דאמר רחמנא ל"ת אי מהני או לא לאו מטעם שכתב הפ"י דרבא גופא לא אמר אלא דוקא דרחמנא אמר לא תעביד בלשון לאו או לא מהני לרבא וזה אינו משום דלרבא אפילו בעשה א"ע ג"כ לא מהני שהרי מקשה שם מתורם ממין על שאינו מינו ומתורם מהרע על היפה וכו' וא"א שאפ"י לאב"י הוא מסתפק כאן בפלוגתא דאב"י ורבא בעשה הדבר כמשפטו של העשיה הזאת ואין בה חסרון אחר רק שעבר אמימרא דרחמנא שהזהיר שלא יעשה בה בזה פליגי אם מהני אם לא מהני אבל בדבר שהטיל הכתוב במשפט עשייתו תנאים ועשה הדבר שלא כמשפטו שלא עשה כפי חקותיו של הדבר בזה כ"ע מודים שאין עשייתו בלום

וכו' ובסוף אות א' כתב שם ולכן גדול התמיה על הב"ח והסמ"ע והש"ך שחששו כלל לדברי יחיד והוא דעת המרדכי נגד שלשה אבות הפוסקים התוס' והרא"ש והרמב"ם ובפרט לפי מה שהביא שם הט"ז את הגמרא דכתובות פ"א ע"ב וכתב שכן הוא העיקר כהט"ז ומהרשד"ם והפ"ח בקו"א ביו"ד ע"י י"א ס"ק ל"ח החליט כדעת התוס' וכן כתב הנצי"ב ז"ל בהעמק שאלה שבעל השאלות פסק כרבא א"ע ל"מ וכתב שם הוצרכתי לזה שיש מפרשי הרמב"ם שכתבו דהרמב"ם ז"ל סובר כאב"י דא"ע מהני משום הכי גליתי דעתו של רבינו דהלכה כרבא עש"ה ומרן הכ"מ בפ"ג ה"א מה' מלוה ולוה כתב בשם הריב"ש בס"י תפ"ח על הא דפסק רבינו באלמנה בין שהיא עניה ובין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה וכו' והמקור בב"מ דף קט"ו ע"א במשנה שם ור"נ דאיתא כרבא דאמר בפ"ק דתמורה דף ד' ע"ב כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד א"ע לא מהני אלא שבלאו דלא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו אם עבר מהני שאינו חייב לחזור אלא כסות יום ביום וכסות לילה בלילה משום דגלי ביה קרא השב תשיב לו את העבוט כבא השמש מכלל מעיקרא לא כדאיתא שם בתמורה עכ"ל ומה שהשיג שם הראב"ד ז"ל עיין מה שכתב שם הרב המ"מ והמ"ע והל"מ מה שתירצו וכן פסקו הטור והמחבר בשו"ע חו"מ בס"י צ"ז סע' י"ד ממש כלשון הרמב"ם עש"ה והפרמ"ג בא"א בס"י צ' באות ל' כ' שמדברי הרמב"ם דפ"ט מה' עבדים דין ו' משמע שסובר כאב"י דאמר א"ע מהני משום שכתב שם וכן אסור לאדם לשחרר עבד כנעני וכל המשחררו עובר בעשה שנאמר לעולם בהם תעבדו ואם שחררו משחרר כמו שביארנו וכו' ומותר לשחררו לדבר מצוה ואפילו למצוה דבריהם כגון שלא היו עשרה בבית הכנסת ה"ז משחרר עבדו ומשלים בו המנין וכן שפחה שנוהגין בה העם מנהג הפקר והרי היא מכשול לחוטאים כופין את רבה ומשחררה וכו' משמע שרבינו סובר כאב"י דאם עביד מהני משום דאף בעשה אומר רבא א"ע ל"מ ובשושנת

העמקים בכלל י"ט ביאר הבעל פרמ"ג הרבה בענין זה עש"ה. ולענ"ד נראה דאין שום ראייה מה' עבדים שהרמב"ם ז"ל סובר כאב"י משום שמרן הכי"מ ז"ל כתב שם בשם הר"ן דניטין דהא דמותר לשחרר אפילו למצוה דרבנן את העבד הוא מטעם שהעשה דלעולם בהם תעבודו לאו מ"ע גמורה היא ומשום הכי דחינן אותה אפילו למצוה מדבריהם עכ"ל עש"ה ובמקום ובזמן אחר אכתוב בע"ה בענין זה ב"י אור רחב נמצא מכל מה שביארנו שהתוספות והרמב"ם ומהר"ם מרוטענבורג והרא"ש והה"מ ומרן הכ"מ והריב"ש והב"י והסמ"ע והט"ז והש"ך ורעק"א והגוב"י והפ"ח וחת"ס והכ"ס ועוד אחרונים פסקו להלכה כמו שכתב הנצי"ב ז"ל בשם שאלתות כרבא דא"ע לא מהני אפילו בעשה וזהו דוקא אם האיסור הוא בעיקר הדבר וקיום הדבר הוא האיסור ואי אפשר להתקיים הדבר אלא בעבור האיסור כגון תמורה וכיוצא בו אבל במקום שהמצוה בעצמה נעשית כתיקונה רק שהאיסור בא ע"י ענין אחר אז לא אמרינן לא מהני אלא מהני אפילו לרבא ולכן במילה כיון שהמצוה בעצמה נעשה כדין וכד"ת רק שהפסול בא ע"י ענין אחר משום העושה ודאי אמרינן א"ע מהני ועכשיו יבואר דברי רבינו הרמב"ם ז"ל בפ"ב ה"א מה' מילה אבל עכו"ם לא ימול כלל פי' לכתחלה אינו רשאי העכו"ם למול את בן ישראל מפני שהעכו"ם אינו בן ברית ומפני שאינו מהול משום שכן כתבו הפוסקים עיין ב"ד"ע בס"י ר"י בסע' מ"ב נדר מהמולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי עכו"ם וכתב שם הט"ז בס"ק ל"ז דשם מולים נקרא על אומה ישראלית דוקא ע"ש וכן כתב הרמב"ם בפ"ט הכ"ב מה' נדרים משום שרבינו סובר דרב ור"י לא פליגי בעכו"ם רק שרב מביא טעם מפני שהעכו"ם אינו בן ברית ור"י אומר הטעם משום המול ימול וכל זה הוא לכתחלה אבל אם מל היינו בדיעבד מל עכו"ם תינוק של ישראל אין צריך לחזור ולמול שנייה מטעם שביארנו שהמצוה צמה נעשה כדין רק מה שנעשה ע"י עכו"ם אמרינן דמהני ובמילה

מיושב קושית מרן הכ"מ ז"ל למה לא כתב רבינו שאם רופא מומחה מותר משמע אף לכתחלה אבל לפי שביארנו אינו מיירי רבינו כלל הבא ברופא מומחה אלא משום שעיקר המצוה נעשה כהונן ולכן בדיעבד שרי ולא תקשי הלא אמרו בגמרא ע"ז דף כ"ז מניין למילה שהיא פסולה והרי"ף בסוף פי"ט דשבת כתב בלשון אסור ולכאורה יש ג"מ גדולה בין פסול ובין אסור לענין דיעבד וכדמוכח בגמרא פסחים דף ע"ז ע"ב דפסול משמע אף דיעבד וכ"כ מהר"י אלגזי בדעת הרמב"ם משא"כ בלשון אסור מורה רק לכתחלה וכמבואר עכ"ל עש"ה. ולענ"ד נראה שהרמב"ם ז"ל אינו סובר כמו שמפרש מהר"י אלגזי משום שמצאתי ברמב"ם גופא היפוך מדבריו וז"ל בפ"י ה"ב מה גירושין כל מקום שאמרנו בחיבור זה שהגט פסול הרי זה פסול מדברי סופרים בלבד ונפסקה בו מן הכהונה מד"ת ולא תנשא לכתחלה ואם נשאת לא תצא והולד כשר עכ"ל עש"ה וכן הכא אצל הדין דמילה כתב רבינו גם כן בלשון לכתחלה ודיעבד היינו שעכו"ם לא ימול כלל לכתחלה ואם מל בדיעבד כיון שהמצוה נעשית כדין אין צורך לחזור ולמול פעם שנייה משום שרבינו הולך לשיטתו שפסול משמע לכתחלה ולא בדיעבד ובזה יתורץ גם כן קושית מהר"י אשכנזי שהביא השע"ה על דברי התוס' שבועות ג' היכי דתי מילה בשנת הא אפשר למיעבד ע"י נכרי ותירץ שם השעה"מ משום שלא דמי מילה לשאר איסורין והטהע"מ כתב משום שבני קטורה חייבים במילה ולא היה העשה דוחה שבת והש"א תמה עליו בסי"מ וכתב שאפילו לדעת הרמב"ם אינם בכלל המול ימול ולא בכלל את בריתי תשמור עש"ה ולענ"ד נראה כיון שמהר"י אשכנזי הקשה רק לדעת התוספות ולפי מה שכתבו בבכורות ל"ד שאף לרבא דאמר כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני שרי הבכור מטעם שלא דמי אם העיקר נעשה באיסור לדבר הגורם האיסור ע"י ענין אחר ליכא קושיא משום שהמצוה דמילה נעשה כהלכתה ומאי ג"מ מי

שמל הנה העכו"ם בדיעבד שרי כמו שביארנו והטעם הוא שמן
וביום השמיני ימול למדנו בשבת דף קל"ב ע"א ביום ואפילו בשבת
היינו דוקא עיקר המילה אבל לא מכשירה והתוס' בניטין ז' ע"ב
כתבו שמכשירי מילה מותר לעשותן בשבת ע"י נכרי ע"ש ולכן לא
נזרו חכמים על המילה בשבת כמו בשופר ובלולב הוא משום שנאמר
וביום השמיני ימול ודרשינן אפילו בשבת ודבר המפורש בתורה
להיתר אין כח ביד חכמים לאסרו וכמו שכתב הט"ז ביו"ד ע"ב בסו'
ק"ז עש"ה.

ישעי' יוסף מארגאלין

ראב"ד לחברה תורה אנשי חסד,
בבראנווויל נודיארק מחבר ספר
דרושי מהרשי"ם הלכה אגדה ושו"ת.

ח

הנני להעיר על מה שראיתי בקבוצי אפרים חוברת ט' אות
כ"ח קושית רב אחד על הנוסח הלשם יחוד של הנחת תפילין מדוע
הקדים שמע והי' א"ש קודם קדש והי', ומתרץ עפ"י מ"ש רש"י וחז"ל
שיעקב אבינו קרא ק"ש ומן הסתם קיים ג"כ מצות תפילין מדקיימו
האבות כל התורה אפי' ע"ת כ"ש תפילין, ועוד מוכיח שפרשיות אלו
היינו שמע והי' קדומות הן עוד מקודם מת"ת ע"כ ראויין הן להקדימן
וכו' וזה תוכן תירוצו, אבל עדיין הקושי לא נתיישבה היטב שמדוע
בתפילין הוקדמו קדש והי' קודם שמע, שאם פרשת שמע הוקדמה
בזמן, ומדוע שינה המסדר הלש"י מסדר הנחתן בתפילין? ועוד קשה
שאם יעקב קיים מצות תפילין הלא לא יצא בב' פרשיות לבד רק הי'
צריך כל הד"פ כדאיתא בגמ' מנחות כ"ח שד"פ שבת תפילין מעכבין
זא"ז ולא לבד אצלנו הם מעכבין זא"ז אלא גם אצל הקב"ה מעכבין
פדמוכח בגמ' ברכות ו' תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו וכו' מי
כעמך ישראל וכו' תינח בחד ביתא בשאר בתי מאי? הרי שלא יתכן
לתפילין בפחות מד"פ אפי' אצל הבורא שאינו מצווה ועושה ה"נ אצל

יעקב הגם שאינו מצווה לא הי' יכול לגרוע מד"פ כי כולם מעכבין וא"ו א"כ איך יתכן ליעקב להניח רק ב' פרשיות ואם ד' הם, איך יתכן להקדים שמע קודם קדש דהוי שלא בסדרן? ועתה אבא לתרץ קושייתו, שהנוסח נתייסד עפ"י הלשון של הש"ע או"ח סי' כ"ה סעי' ה' שבי' וז"ל: יכוין בהנחתם וכו' שיש בהם יחוד שמו ויציא את מצרים כדי שזכור נסים ונפלאות וכו' שהם מורים על יחודו ואשר לו הכח וממשלה וכו' הרי שהקדים כוונת היחוד שנמשך מפ' שמע קודם לכוונת הזכרון ליצמ"צ שנמשך מפ' קדש והי' ועל קנטב זה סובב והולך הנוסח של הלשיו"ח והגם שלהנחתן וכתיבתן בסדרן או קדש והי' מוקדם אבל למעלתן וחשובותן ולכוונתן או שמע והי' מוקדם והלשיו"ח נעשה עבור כוונה כמ"ש הנני מכוון בהנתי"פ וכו' לכן שפיר שהקדים שמע ועוד יש מעלה לפ' שמע והי' שהם לימין המניח לא כן קדש והי' שהם לשמאל המניח כמ"ש בגמ' ובש"ע סי' ל"ב.

שוב ראיתי ברש"י ברכות הנ"ל בד"ה מה כתיב בהן, שבי' וז"ל: בשלמא בתפילין דידן כתיב שמע והי' קדש והי' וכו', הרי שהקדים שמע קודם קדש אפי' לענין הנחתם הגם שלפי בסדרן קדש הוא מוקדם אליבא דכ"ע, וכי' כג"כ רש"י במשנה מנחות הנ"ל ד' פרשיות שבתפילין שמע והי' קדש והי', והגם שהרמב"ם בפיהמ"ש שם כ' קדש קודם מה בכך הלא בעיקר הדבר לא פליגו אלא מר חשוב להו בסדרן ומר חשיב להו לפי מעלתן וחשיבותן כמ"ש בגמ' למה קדמה שמע לוהי' כדי שיקבל עליו עול מ"ש וכו', והי' חשיבות היחוד הוא רם ונשא מחשיבות הזכרון של יצמ"צ, א"כ הנוסך מדויק היטב ויש לו על מה לסמוך, הנלפענ"ד כתבתי.

אברהם יוסף יוסטא בהה"צ

מוה"ר מאיר הרוי וצ"ל גאטמעסמאן מיאססי חופ"ק ברוקלין.

מ

דרוש לנשואין.

שונה הוא העם הישראלי מיתר גווי הארץ. כל העמים אשר ע"פ

האדמה, כאשר יש להם רוב דגן ותירוש, והם אוכלים ושותים לרויה, אז רואים בזה עולמם בחייהם, וחייהם נחשבים בעיניהם לחיים מאושרים ושלמים; אבל לא כן חלק העם הישראלי, "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו" העם העברי אינו שמח בחלקו רק כאשר ה' אתו. ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום", אצלו החיים שווים את ערכם רק כשהם אלקים, ויש בהם הארת אור פני מלך חיים וחיים שאינם אלקיים אינם נחשבים אצלו לחיים כלל. חיים כאלה דומים אצלו להמות. על לוח לב כל יחיד ויחיד שג האומה הישראלית חרות וחקוק עמוק עמוק: "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם".

ולכן כשבירך יצחק את יעקב, אבי האומה הישראלית, אמר לו ברוך"ק: "ויתן לך אלקים משל השמים ומשמני הארץ", כי אצל כנסת ישראל אין הברכה שווה כלום רק כאשר הוא ברכת ה' מתת אלקים; אבל לעשו אבי עמי הארץ אמר: הנה משמני הארץ יהיה מושבך... בלי הזכרת שם אלקים, כי אין לו חלק ונחלה באלקים, ואין לו כל חפץ וצורך בחיים אלקיים.

כשאדם מישראל נושא אשה ונוטל עליו עול החיים הגשמיים והעסקים הגופניים, אז הוא מפתח, שמא יתרחק עי"ז מן החיים האלקיים ויתהלך בני צלמות של החיים הגשמיים שנחשבים אצלו למות. ע"כ כאשר "אמרו ליה רבנן לרב המנונא זוטא בהלולא דמר ברי דרבינא לישרי לן מר, א"ל ווי לן דמיתנן ווי לן דמיתנן" (ברכות לא), בזה הביע דאגת ופחד הנושא אשה, פן יתרחק עי"ז מהחיים האלקיים. "אמרו ליה אנן מה נענה אבתרך" התלמידים הצעירים כשמעם כן, שאלו מרבם, א"כ מה נענה ומה נצטרק עד השתדלותנו לישא אשה, בעוד שזה מרחק אותנו מהחיים הרוחניים, "א"ל הי תורה והי מצוה דמגנו עלן", ר"ל כי יש תרופה גם לזה, והיא, כאשר יהי האדם קובע עתים לתורה, איך וכמה שירשו לו עסקיו וצרכיו, וכאשר יתאמץ לשמור

המ"ע שהזמן גרמא, אז יגינו הם עליו שלא יהיה ניצוד במצודת-מות החיים הארציים, ובתוך מחשכי העסקים הגופיים יאיר עליו אור ה' ועוז פניו, בפכת העסק בתורה בהעתים הקבועים לו ובשמירת המצות שאפשר לו, ויקוים בו "אתהלך לפני ה' בארצות החיים" — "אלו מקום שוקים" (יומא פ').

וברעיון זה נראה אור במאמרם ז"ל (ברכות ה') במערבא כד נסיב אינש איתתא כו' כי על הכ' אעשה לו עזר כנגדו דרשו ז"ל זכה עוזרתו לא זכה כנגדו. כי האדם הישר והתמים לא יתן עיניו בכיס ולא ביופי ויברר מקחו לש"ש, כלה צנועה וחסידה שתהיה לו לעזר בעסק התורה והעבודה אבל הבלתי ישר נותן עיניו בכיס וביופי ונכשל בתואר אשה רעה אשר הוא לו לנגד בכל חפץ קבו לטוב. וז"ש מצא ר"ל אם שם לבו והשגיח שיהיו נשואיו בבחינת מצא אשה מצא טוב, אין טוב אלא תורה (ברכות ה'): או מוצא, ר"ל או נכשל באי זהירותו להיות בבחי' ומוצא אני את האשה מר ממות, באשר כי המות הרגיל הוא רק פ"א בשעה אחת בקץ ימי חייו; ואשה רעה מרחקת ומהחיים האלקיים והרוחניים שרק הם נחשבים אצלו לחיים, נמצא שעל ידה יחיה כל ימיו חיים שאינם חיים, חיי מות, ע"כ אשה רעה מר ממות. וזהו ענין התפלה בנשואין: שמח תשמח רעים אהובים כשמחך יצורך בנ"ע מקדם, ר"ל קודם החטא ונרמת המיתה, בעת אשר שניהם נועדו באהבה ושמחה בנן אלקים לעבדה ולשמרה.

מתתי יחזקאל גוטמאן רב בהושי.

(א) בקבוצי אפרים שנה ה' סי' ט' העיר ע"ד התוס' בברכות ל"ט ע"ב לענין הטעם לברך "המוציא" ולא מוציא וכתבו בשם הירושלמי דהטעם שלא לערב האותיות וע"ז העיר הכותב מראש ד"ק דפסחים דהטעם כדי להראות שבקי בברכות שגם המוציא להבא משמע וע"כ גורס הכותב "ובירושלמי" בתוס' הנ"ל כמו ועוד טעם אחר אבל

באמת לי' לכל זה דבאמת בש"ס דילן בברכות ל"ח שם משמע כדברי הרא"ש וכ"כ הר"ן בפסחים שם בשם הראב"ד כדברי הרא"ש אבל התוס' כתבו בשם הירושלמי טעם אחר וע' בטו"ז או"ח סי' קס"ז סק"צ שמפלפל בכ"ז באריכות ועי' מג"א סי' ר"ב סק"א ובמחה"ש שם בזה.
(ב) בסי' ט"ו ע"ד הה"ת שספק איסור יהי' חמור מודאי איסור, עי' תוס' חולין ג' ע"ב לענין דרוסה דבספק דריסה צריך לבדוק בכל מקום גבה וכריסה וצדה וכל מה שכנגד בני המעיים אבל אם הי' מקום הדריסה לא הי' צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום.

(ג) ראיתי בשם הגאון מאסמראב שליט"א שכי' בספרו כלי"ח דדין מלך הי' רק משאול ואלך אבל למשה ויהושע לא הי' להם דין מלך וצ"ע ק"ד עי' רש"י עה"ת פרשת יתרו ופ' קרח ועוד בכמ"ק שפראו למשה בשם מלך וכבר דרשו חז"ל עה"פ ויהי' בישרון מלך זה משה ועי' פירש רמב"ן שם ועי' בבא בתרא ע"ה זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני החמה ופני יהושע כפני הלכנה או לה לאותה בושח וכו' ופרשב"ם או לה לאותה בושח שבזמן מועט נתמעט הכבוד כל כך שהרי יהושע הי' נביא ומלך כמשה ולא יכול להגיע לכבודו.

אפרים פישל וויינבערגער, פרעמישלא

י"א

הנה הגאון מקאליש בספרו "יר אליהו" הקשה למה אם חסר אחד ממשפטי התנאים כמו תנאי כפול ותנאי קודם למעשה התנאי במל והמעשה קיים, והא גבי קנינים בעינן גמר ומקני, כמו דאיתא גבי תלוהו וזבין ושאר מקומות, וא"כ הלא כיון דהתנה רק באופן זה גלי דעתו דבלי התנאי לא גמר ומקני, והאיך חלי הקנין והמעשה אפילו בלא משפט התנאים. ונראה ליישב ולומר דבכל הקנינים יש שני דברים, גמירת דעת וחוקי הקנינים ואחד בלי השני לא יחול, דהא אם עשה קנין משיכה בדברים שאינם נקנים במשיכה לא קנה אפילו גמר ומקני כש"כ הר"ן בקדושין והביא הרמ"א בחו"מ סי' קצ"ח סעיף

ט' ע-ש, וא"כ י"ל דמשפטי התנאים הוא ג"כ אחד מחוקי התורה דילפינן מתנאי דבני גד ובני ראובן, ואלולי דין התורה לא אתי דבור התנאי ומבטל המעשה, והתורה היא שאמרה דרך תנאי לפי משפטיה יש לו כח לבטל המעשה.

הרב קלמן בהר"א מגיד חופ"ק הראו (ליטא).

יב

הנה במנ"ח מצוה א' ס"ק ג' ובמצוה ט' ס"ק א' כ' דהא דמצ"כ הוא רק במעשה או באמירה אבל במצוה שאינו עושה מעשה או אמירה דהיינו מצוה שבשוא"ת אין צריך כונה כלל ע"ש, ולדעתי הפעוטה דבריו נפלאים מש"ס ערוכה (פסחים ג' :) דאמרינן שם איזה שפל וגשכר דלא עבד כולא שבתא ולא במעלי שבתא, פירש"י ז"ל ואע"ג דלאו לשם מצוה מכוון שלא לשמה מיהא הוא דאמרינן לקמן יעסוק אדם במצות ואפילו שלא לשמה עכ"ל, הרי בהדיא דאפילו במצוה שבשוא"ת היינו לשובות ממלאכה צריך לכוין דוקא דבלא"ה הוי שלא לשמה וצ"ע ג', ובאמת הוא גם היפך הסברא דבשלמא היכי שיש מעשה י"ל דהמעשה עומד במקום כוונה וכמבואר בר' יונה (מס' ברכות י"ב). אבל במצוה שאין בו לא מעשה ולא אמירה למה לא יהי צריך כוונה וצ"ע דעתו דעת תוה"ק בזה.

הכ' נטע שלמה שליססעל בעהמ"ח נטע שעשועים, הרעניצא.

יג

(א) במס' חורין ב' במשנה רש"י ד"ה הכל בערכין מפרש כל היכא דתני הכל, וקשה לי מגיטין כ"ב : הכל כשרין לכתוב את הנט כו' ועוד שם כ"ג, הכל כשרין להביא את הנט וכו' אמאי לא מביא משניות אלו בריש מס' ערכין ולפרש מה שמביא רבבות? (ב) שם דף ג' : רבא לא אמר כאבוי כי קושי' פרש"י (ד"ה כי) דאותבוי מהמניח עכו"ם בחנותו עכ"ל, וצ"ע שהרי על משנה זו מתרץ אבוי לעיל מי קתני מניח המניח קתני דיעבד ואח"כ אותבוי רבה מהמשנה

דאין השומר צריך בו' ועל משנה זו לא תירץ לו אב"י כלום וא"כ קשה לי אמאי נקט רש"י משנה ראשונה :

הצעיר פנחס מיווש, וויען.

מדור אנדה.

והיה כי תבוא, וכ' בבעה"ט "דתבוא" הוא אותיות אבות, וי"ל או לפי מש"כ האלשי"ך הקדוש דמצוה זו רומז על ההכנעה כמו שמחייב העבד ליתן לאדוניו פירי הראשונה שגדלה בתוך השדה דידוע דהאבות היו מוכנעים לפניו ית' כמ"ש עה"פ לא מרבכם מכל העמים וגו' כי אתם המעט מכל העמים הממעטים עצמכם כגון אברהם שאמר ואנכי עפר ואפר ומשה ואהרן אמרו ונחנו מה לא כנבוכדנצר וכו' (ברש"י סוף פ' ואתחנן) ולכן נרמז כאן אותיות אבות שתלמוד מהם להיות בהכנעה. או לפי מה שמבואר בהרמב"ם ז"ל דהוא רומז על כבישת היצר וצוה השי"ת ליקח הראשית מפרי האדמה דאדם תאב בה ובעודה בכפו יבלענה והוה נותן אותה לר' וכן עשו אבותינו הקדושים כמו אברהם שכבש את רחמיו ויצחק פשט צוארו על גבי מזבח ויעקב עסק בתורה דבה מכניע האדם את היצר ביותר כמו שאמרו אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד לכן רמזה התורה אותיות אבות בזה לומר שהם עשו ג"כ כן.

ושמת בטנא, ומבואר בבעה"ט דמספר טנ"א עולה כמנין סמ"ך לומר שהבכורים הוא א' מס' ולכן נעלם האות סמ"ך בפ' ביכורים וי"ל דהנה מבואר באלשי"ך ז"ל על המד' בראשית ברא אלקים בשביל ביכורים שנקראת ראשית ע"ד הידוע דהשי"ת ברא את העולם להטיב לבריותיו רק שרצונו ית' שיכירו כולם שכל הטובה היא מאתו ית' והנה הבאת בכורים הוא רומז ע"ז וכמו המלך שנתן לא' מעבדיו שדה אחד וכל מה שיגדל בו יהי' לו וא"כ מהראוי שהפרי הראשונה יביא להמלך כדי להראות שמכיר בטובת המלך ומקבל הכנע' מלפניו

ולכן גם בזה מחויבים אנו להראות הכנעה לפניו ית' שהכל הוא שלו והנה אחז"ל (בב"ר) והנה טוב זה היצ"ט מאד זה היצה"ר שע"י כבישת היצר בא האדם אל שכר גדול ומצות ובכורים רומז ג"כ ע"ז שכובש תאותו ויצרו והנה הסמ"ך מורה על היצה"ר כמבואר בס' שמסמא עיני ב"א בתאותיו אמנם אם האדם מוסר תאותיו לש"ת אז אין כאן שום סמ"ך כלל ואדרבה מעלה הוא לו היצה"ר וזהו ושמת בטנ"א שאדרבה נעשה כלי לקבל ע"י, ולכן ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזב"ח ד' אלהיך וזהו נקרא זובח יצרו כמ"ש (סנהדרין מ"ג) עה"פ זובח תודה יכבדני והיא כמו שהקריב קרבן ע"ג המזבח ובוה אמרתי לפרש מ"ש על הסיכה דלכתחלה צריכה להיות כוכבים נראים מתוכה ולא תהי מעובה כמין בית כי הסכך מורה על המצות אבל מ"מ צריך שיהי גם גופו קיים שיהי לו תאוה להנאת עוה"ז והוא יכתוש אותה.

כתיבה וחתימה טובה.

כתבנו וחתמנו! שתי המלים האלו תכילנה רוב משאלות העברי ביום הכסא וביום העשור ושתי המלים האלו תהיינה נא לרצון לפניכם אדונים החותמים שמעו נא קוראים בקוראינו אליכם כתבנו וחתמנו הן יתם השנה עמה יתמו כסף חתימתכם ואם פעם חטאנו לפניכם ולא בא הירחון במועדו סלח נא! וכתבנו בספר ירחונים טובים, וחתמו על השנה הבעל"ט. ושלום על רבנן ותלמידיהון ולכל העוסקים ולהמחזיקים באורייתא יברכם ה' בשנה טובה שנת ברכה שנת גאולה וישועה אמן.

ספר פרי שלמה ורשות למועדים ולימים נוראים. מאת הרה"ג צבי
הירש דאכאוויטץ רב בביה"ב, אגודת אחים
אנשי ליבאוויטץ בראנובול נ. י. הספר הזה נכתב בשפת צחה ונעימה.
בדרשותיו הנעימים כלל המחבר במחתא אחת את העבר, ההנהגה והעתיד ולא
חשבע עין לקרות דבריו המסולאים הנכתבים ע"פ רוח דתות"ק הנכנסים ללב
קוראיהם.

דקדוק עברי, בשטת ההתפתחות ההסטורית של הלשון, לתלמידי בתי-הספר
שכבר קנו להם ידיעות תורת הלשון וללומדים מעצמם. מאת
מרדכי בצלאל שניידר מחלקה ראשונה.

ספר מקור חיים על מאמרי שבתות ה' וי"ט וחנוכה ופורים ולקוטים על
ש"ס ומגלת יוחסין מהרבה צדיקים וקדושי עליונים. מאת
הרה"ג אלטר שפירא אבד"ק וויקנא וכעת חונה בק' טשערנאוויטץ
בעהמח"ס שם משמעון עה"ת.

הופעה מדעית-ספרותית חשובה.

בהוצאת "מנורה" (וינה II רחוב הינה 16) נדפס מחדש הספר הענקי
הנחוצ "הערוך השלם" מאת הדר. קוהנוט. הערוך השלם זה הרבה
שנים שאפס משוק הספרים לגמרי. במהדורתו השניה העכשוית נדפס הספר
בהדור גדול, על נייר מצוין ומכורך בשמונה כרכים. גם נתוספו כל התקונים,
ההשלמות וההוספות אשר תקן והוסיף הרב-המחבר, אחרי הופעת המהדורה
הראשונה. רבנים, חוקרים וסתם ת"ח בטח ישמחו לקראת ההופעה החשובה הזאת.

ספר נפי אש על ששה סדרי משנה מהרה"ג אברהם שטענה מו"ץ
דקה"י גאוועזאמקי (סלובקיה). והוא ביאור על כל ענינים
השייכים לכל משנה ומשנה מברר ומלבן שיטות הראשונים וחילוקי האחרונים
עם הערות מגדולי זמנינו. מחיר הח"א על סדר זרעים 40 כתרין, ח"ב על
מס' שבת 34 כ"י, ושל הח"ג על מס' ערובין 23 כתרין טשעכישע, הח"א
מחזיק שפ"ח, הח"ב ר"מ והח"ג ק"נ עמודים גדולים, להשיגם אצל המחבר:
Rabin Abraham Stern, NOVÉZAMKY, (Slov.)

כל החפץ לקרא בימים הקדושים הבעל"ט בספרים מרוממים את הנפש יקנה
לו הספרים האלה:

- רבי ישראל בעש"ט, חייו, פעולותיו ותורתו 50 לעי.
- רבי נחום ממשרנוביל, חייו, פעולותיו ותורתו 40 לעי.
- רבי דוב מליאובה, חייו, פעולותיו ותורתו 30 לעי.
- הרב מאפטא, חייו, פעולותיו ותורתו 60 לעי.
- דברי יחזקאל, דרושים למועדי השנה 30 לעי.

להשיגם: Rabin I. Gutman Húši.

שורה למחברים

מחברי יוראפ

ואמריקה, הרוצים

בדפוס טובה ויפה, במלאכה

נקה ומשמחת הלב; הדורשים

שרות מדויקה והמקומים לשביעת רצון;

המצפים למחירים נוחים ולתנאים קלים,

פונים אלי ושוותים לי

ספריהם להדפיסם בדפוס.

בית דפוס מן הגדולים אשר ביוראפ ונלווה לו גם

בית יציקה לאותיות ובית כריכת ספרים.

במטותא מכם דבני ומחברי אמריקה

שליט"א, עשו כחביריכם רבני

ומחברי יוראפ שליט"א ובאו

אתי במשא ומתן ותמצאו

נחת ועונג! דוגמאות

אשלח באהבה רבה בכבוד רב ודרך ארץ

לכל דורש! **יערב וייעדער**

מכתב תעודה.

הגני להגיד לאדם ישרו שידדי הרבני היקר המו"מ החסיד ירא
ושלם וחרד לדבר: מו"ה יעקב ווידער נ"י המדפיס הנכבד מוואראל,
הפק רצוני על צד היותר טוב בהדפסתי את ספרי מו"ה צ"ל הגאון
דברעזאן מהרש"ם הלל ה' וכוונת ג"ד על יו"ד מס"י סי' עד
סי' ס"ט בבית דפוסו, ועשה גם עושה מלאכתו באמונה, ויגע בכל
מאמצי פחו למלאות רצון כל איש ואיש, ונוסף עכ"ל לא רק הוא, אבל
גם כל המועלים בבית דפוסו המה יראי ה', וישמרו שבת כראוי, ועפ"י
רוב המה בחורים שלמדו תורה בילדותם, ונפשם חשקה לאומנות נקיה
וכולם עושים מלאכתם באמונה, וישגיחו להפיק רצון כל איש אשר
יפנה אליהם, וכל איש אשר רוצה להדפיס ספר בלב חפיצה אינעזו
שיפנה ישר אל הרבני הנ"ל והוא ישרתו באמונה כי יש לו כל מיני
אותיות מינים ממינים שונים וכולם ותענגו ממלאכתו, גם יש להם מכונות
(מאשינען) גדולות, גם התכות אותיות (שריפט גיעססעריא) ובידו
להדפיס ספרים גדולים גמרות גם ש"ס וספרי ראשונים וכו'.
בעה"ח פה דראגמירעשט, ה' חקת תתפ"ו לפ"ק.

משה ישראל פערדמאן אבהפיק דראגמירעשט והגליל.

קבוץ אפרים

שנה ו'

קובץ מחי' תורה בענין הלכה, דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יגפיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדפים מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTA LUNARA TALMUDICA-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL

LEI 100—

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA
BUCUREȘI, STR. TRAIAN 24,

SEINI România

ȚİPOGRAFIA JACOB WIDER

1926.

בשורה טובה לרבנים, להחלות וליהודים.

יצא לאור מבית הדפוס ספר השנה ספר אדרסאות היהודי
עולמי מכיל את הכתבות של רבנים ר"ק, מסעדות, כשרות, בימ"ס
עברים, עתונים יהודים כו' כו' מכל מרכזי היהדות, מחירו Lei 150
עם המשלוח Lei 160 להשיגו אצל המערכת או ישר אצל:

Isaac Bonhard Haschana Wien II. Jbbsstr. 22.

ספר חכמה עם נחלה שני חלקים, החלק הראשון כולל באורים ופירושים
עתי" ועל פרקי אבות, והחלק השני כולל חדושים
ובאורים על ס' תהלים ואיזה חדושי הלכות על סוגיות, מאת הרה"ג זאב
צבי המכונה דר. קליין אבדק"ק, עדת ישראל בברלין, מחירו בלי
כריכה שמונה מרק ומכורך עשרה מרק, להשיגו:

Rabbiner Dr. Herman Klein BERLIN-CHARLOTTENBURG.

ספר תרי"ג מצות סדר המצות לפי מנין הרמב"ם ז"ל מבסנים, וסביב לו
מימין, "מטעמים" כאשר אהב אבינו שבשמים, ומשמאל
דברי יעקב" לברר ולפרש דברי המצות לתרץ ולפרק מחלוקת הרבה מראשונים
בסברא ישרה ולאחרונה פירושים יקרים ברעיונות נפלאים, אחר כל מצוה
דרוש מעניני המצוה בשם "כבוד הגרון", מאת הרה"ג המפורסם מו"ה יעקב
אייסקאלסקי אבדק"ק ניויארק, חלק ראשון, להשיגו:

Rabbi Jacob Eskolsky 256 East Broddwaj NEW-YORK.

ספר מצה אהרן חלק שני דרושים יקרים למועדי השנה ולעתים מזומנים
מאת הרה"ג מו"ה אהרן וואלקין אבדק"ק פינסק.

בבית המערכת נמצא למכירה ספר מנחת עני על ענין התורה
והמצוה, ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס מחירו חצי
דולר עם המשלוח.

שמנה פרקים להרמב"ם וגם סתרי תורה וגם כמה פסוקים מהאבן עזרא
שהם קשה להבין נעתקו ללשון זרנגון צח ונקי וגם
אקדמות ערקלעהרונג מאת הר' אפרים פישל בלאך מחירו מאה לעי, להשיגו:

Fischel Bloch BACAU Str. Poetul Granda 8.

מז.

קדושין ל"א: אסתייעא מילתא ודרש אבימי מזמור לאספ. עי' פירש"י שאבימי דרש שהקב"ה כלה חמתו בעצים ואבנים ומתוך כך הותיר פליטה בישראל ע"ש. אבל קשה איזו שייכות יש להך דרשה של אבימי עם הנדון של כבוד אב? וכן הקשו המפרשים. ופירוש התוס' הוא יותר מכון שבשביל הכבוד זכה אבימי לדרוש שאספ שיצא ממשפחת מרח שר שיטבעו בארץ שעריה ויעלו עם השערים ביחד אבי אבא קרח. עיין בתדא"ר פ"ל. ובתוס' שלפנינו יש גמגום ואי-הכנה בהעתקת המדרש, אבל פירש"י הוא קשה להבין. אולם לאחר עיון במדרש תהלים שוחט אשר אעתיקו כאן בזו הצורה: משל למלך שהי' לו בן והיה קשה ולא היה שומע לאביו. מה עשה המלך כיון שכעס גכנס לחופתו של בנו והיה מחתך ומקרע וכו', כך אמר אספ לא יפה עשה הקב"ה שהפיג את חמתו בעצים ואבנים ולא בבנים? ע"כ יובן עתה שפיר פירש"י כאן שבאמת יש שייכות חזקה לדרשת אבימי על מה שאספ אמר מזמור עם המסופר בש"ס ע"י גודל הכבוד שכבד אבימי את אביו שלכן זכה לדרוש על מה שאספ אמר מזמור ולא קינה, משל לבן המלך שלא כיבד את אביו המלך ומתוך כך קרע המלך את חופתו כך ישראל שלא שמעו לאביהם שבשמים וכו'. ובדרושתו זו של אבימי יש שכר רוחני לאבימי המכבד כה את אביו.

מז.

במס' חולין צ"ה. ושמואל בדיק בספריו, פי' אם היה רוצה לנחש עתידות אם יהיה טוב או רע היה עושה לעצמו סימן אם יפתח הספר ויהי' כתוב במקום הפתוח דבר נחמה אזי זהו סימן כי עתיד טוב מקוה לו ולהפך--להפך. ובזה מפרש אג"כ מה שא"ל שמואל לרבי בב"מ ה' להדי חזי לי ספרא דאדם הראשון וכתוב ביה שמואל ירחינא חכים יתקרי ורבי לא יתקרי, הנה זה דבר מופלא מאד מאד שאיזה ספר קדמון יגבא ויגיד עתידות של איש פרטי באופן מפורש כזה?

אבל הנלע"ד כי שמואל בחפצו לנחש אם יסמך או לא פתח ג"כ כמנהגו
ספר אשר עשה לו מתחלה איזה סימן כדרכו ובמקום הפתוח היה
כתוב דברים המרמזים שלא יצטער וישתדל שיסמכו אותו כי לא יסמך
רק חכם יהי כנ"ל.

ה' ישי' ולאמניק חופ"ק רדום.

יז.

ב"קב"א חוכרת ג"ד אות י"ג מביא צ"ע על פירש"י דאותבי
מהמניח עכו"ם בחנותו ע"ש. ג"ל לתרץ משום דלכאורה קשה למה
מביא מתחלה מהסיפא מהמניח עכו"ם ולא מביא מהרישא מהמשנה
דאין השומר צריך, אך עיין בתוס' שם ד"ה אין השומר וכו' מה
דמקשה מגיטין ד' ורש"י מתרץ בזה האופן דכונת הגמ' משום דמכבר
מבואר במשנה דאין השומר צריך, ומיותר המשנה דהמניח עכו"ם
ומזה מוכח דמתניתין אשמעינן דגם לכתחלה, היינו דמשנה יתירא
ילפינן דגם לכתחלה, וא"כ עולה דעיקר הלימוד הוא מהמשנה דסיפא
היינו מהמניח משום דאל"כ הוי משנה יתירא וא"כ הצדק עם רש"י
דמביא מהמניח דעיקר ילפוטא הוא מהסיפא.

יעכב יוסף הכהן הורוויטץ אבד"כ פ"ט מסבורג פא.

* יח.

בקידושין י"ח משום ר"א אמרו וכו' ושזין שמוכרין אלמנה לכ"ג
וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט, וקשה לי האידך משכחת לה מכירה בודאי
דקטנה היא דהא אין הגדולה יכול האב למכרה דהא מכירה כבר
יוצאה ק"ו של המכור עתה והאידך חלצה דהא הדין דאין הקטנה חולצת
דהא איש כתיב בפרשה ומקשינן אשה לאיש וזה הערה עצומה, לאחר
החיפוש מצאתי "ביוסף דעת" מהגאון מהרי"ש ג"ז בסי' נ"ד שהרגיש
בזה ותירץ ב' תירוצים (א') דר"א ס"ל דקטנה חולצת כר"י דס"ל
ביבמות ק"ה כ"ב (ב) תירץ באילונית תירץ דוחק עיי"ש. ואני לא זכית,
להבין דבריו הק' מה שתירץ דר"א ס"ל דקטנה חולצת הלא במחכת"ה

נעלם ממנו גמ' ערוכה ביבמות ס"א: קטנה מתייבמת ואינה חולצת דברי ר"א הרי להפוך מדבריו ב' מה שתירץ דאיירי באילונית מנ"ל חילוק זה דלענין זה חשיב קטנה ולענין זה לא חשיב קטנה ? ונ"ל לת' ע"פ דברי האו"ח בקדושין ג' בתוס' ד"ה הוא כורתה ואין דבר אחר כורתה, וכתב שם האו"ח לחדש דא"ע שברחה קודם הבאת סימני מחויבת להשלים אח"כ ע"ש א"כ משכחת לה שברחה וחלצה ואח"כ מחויבת להשלים בעת גדולתה, רק עיקר דברי האו"ח כתבתי במק"א להקשות מימרא ערוכה בניטין ס"ד: ובכ"מ י"ב שהגמ' הקשה האי שפחה היכי דמי אי דאייתה שתי שערות מאי בעי גבי ולדברי האו"ח הא משכחת לה בברחה ומחויבת להשלים בעת גדולתה וצ"ע על האו"ח ועל הקו' מקדושין ליישב דאיירי דנקיט גרושה נקיט חלוצה כדמצינו בבמה דוכתין והבן.

הקטן פנחס הירשפרונג חופ"ק דוכלא והגליל בעהמח"ס פרי פנחס.
יט.

העירני ידידי הרה"ג כו' הרי"ם גאלדבערג מעיר ראדום ג"י במאמר חז"ל שבת פ"ז משה שיבר את הלוחות מק"ו וכו' והלא בהם כמה שמות ומבואר בפוסקים כלי שיש עליו שם אסור לשברו או לחתוכו והיא לכאורה נקודה פליאה מאד ? ואמרתי לתרץ זאת ע"י ש"ע או"ח סי' של"ט בהרמ"א שם אסור לשבור עוגה וכו' ובמג"א שם ס"ק ו' בס"ף הדיבור ז"ל, דוקא כשכותבין על העוגה אותיות מן דבר אחר אבל אם הכתובה הוא מהעוגה עצמה בדפוס או בידים שרי עכ"ל והנה בהלוחות ידוע דהאותיות היו מעבר אל עבר עד שהיו נקראים משני עבריהם וכאומרם ז"ל מ' וס' שבלוחות בנס היו עומדים נמצא דהאותיות היו רק רשמים אוירים כמובן, והנה באויר לא יתכן בו ענין מחיקה כלל וכלל ע"ש (סעיף ד') דמותה לרשום באויר כמין אותיות הרי דבאויר לא מקרי כתיבה וכ"כ אין שייך באויר מחיקה ג"כ, נמצא לפ"ז דבשבריו הלוחות לא היה ענין מחיקה כלל כי פעולת השברון

הי רק בחלקי האבן המקיפים האִתיות ולא באותיות עצמן כאשר למשל אם לפעמים קודרים שם אחד מהיריעה של סִ"ת דפשיטא דלא הוה מוחק את השם יען כי אין גוגעים רק בחלק הגויל סביבות השם ואין גוגע גם כחוט השערה בהשם עצמו ח"ו כמו כן בהלוחות לא נגע השברון במקום השם חלילה והבן.

אלי' ראזינמאהל דומ"ץ דק' פאדולויא.

כ.

ידוע קו' הירושלמי הובא בתוס' קדושין ל"ח דליתא עשה דמצה ולדחי עשה דחדש וידוע ג"כ קו' הגאון ר' יונתן ז"ל ע"ז לפמ"ש ביומא פ' דשיעורין נשתכחו בימי אבלו של משה א"כ אם הי' אוכלים זית א' דלמא השיעור ב' זיתים ולא יצא י"ח מצה ואיכא איסור ח"ש ואם הי' אוכלים ב' זיתים יש לחוש שמא השיעור זית אחד ואיכא בזית שני איסור חדש ונלע"ד דהנה מקור הדין דחצי שיעור הוא פלוגתא דר"י ור"ל ביומא ור"י אית לי חצי שיעור אסור מה"ת והמל"מ הל' חמץ ומצה חידש דכמו דס"ל לר"י דח"ש אסור מה"ת ה"ה נמי לקיים מצ"ע הוא כקיים בח"ש א"כ לא קשה תו מידי דהא עיקר קושית הגאון סובב אליבא דר"י דאית לי ח"ש ואליב' מצ' שפיר לקיים מצות מצה בזית אחד וליכא למיחש דלמא השיעור ב' זיתים ולא יצא י"ח מצה דהא בח"ש ג"כ יצא לר"י לפי סברת המל"מ. ובאופן אחר ג"ל ע"פ מ"ש המל"מ בפ"ה מהל' יסוה"ת דבמצה ואכילת פסח יוצאין גם שלא כדרך האכילה א"כ הא יכול לאכול שני זיתים שלא כדרך האכילה ויוצא י"ח מצה ואין לחוש דלמא השיעור זית אחד ובשני איכא איסור ח"ש דהא שלא כדרך האכילה מותר בכל איסורין שבתורה.

פנחס מיזעס, וויען.

כא.

דרוש לחתונה.

שמה תשמח רעים האהובים כשמחך יצורך בג"ע מקדם, ג"ל

עמ"ש העקרים (בי"א מראשון) שבעבור זה נכתב כל הספור ההוא שקרה לאדם עם הנחש וחוה כדי שיהי' לו רמז על מה שיקרה לו בעוה"ז שהנחש הנקרא כלשון רז"ל ס"מ הוא יצה"ר המטריד את האדם באמצעות האשה מהשיג שלמותו והוא הגורם להיות מגורש מג"ע, עכ"ל. ולזה מתפללים על הזוג בעת נשואין שה' ישמח רעים האהובים כשמחת אדה"ר בגי'ע, ר"ל שיזכה האדם, שהאשה תהי' לו לעזר להשיג שלמותו, ולא יארע לו תקלה על ידה להיות מגורש מג"ע, ואז ישמחו זה עם זה כשמחת אדם בגי'ע קודש החטא

עוד נ"ל בהקדם מ"ש מו"ז בקדושת כו' (פ' תצוה) דבעניני עוה"ז לא נמצא שלימות, כי תמיד חסר לאדם שרוצה בתענוגי גשמיים, דאם יש לו תענוג משאר דברים חסר לו תענוג מכבוד וכדומה, משא"כ בעבודת הבורא מי שעובד אותו אז הוא שלם בכל, כי דורשי ה' לא יחסרו כל טוב, וזה התענוג של עבודת ה' עולה על כלם כי מי שהוא דבוק בחיות ועבודת שם הא"ס אשר הוא שלם בכל מיני שלמיות, ממילא האדם הדבוק בו אינו חסר כלום, עכתד"ק. ונ"ל דכ"ז רמזו בענין חטא עה"ד, כי בתחלה כתיב ויניחחו בגי'ע לעבדה ולשמרה וארז"ל לעבדה אלו מ"ע ולשמרה במל"ת. וכיון שהי' דבקים כיב בחיות האלהות ועבודתו לא הי' חסר להם שום דבר, ורק אח"כ כשחטאו ונפרדו מדבקות העליון נאמר וידעו כי עירומים הם, כי מאז התחילו להרגיש כי חסר להם מה.

וזה שם תשמח בו' כשמחך יצירך בגי'ע מקדם, שאז לא היו מרגישים בשום חוסר ומגרעת, והיו שמחים שמחה פנימית עצומה כאלו יש להם כל השלמיות.

בברכות (דף ל') א"ל רבנן לרב המנונא זוטא בהלוא דמר בריה דרבינא לישרי לן מר כו'. נ"ל בהקדם מ"ש החת"ס בתורת משה מהד"ת (פ' וירא). ויקח חמאה וחלב, ולחם לא הביא אי' במדרש מכאן זכו ישראל לתורה וביאר ע"פ המדרש, כשקטרגו המלאכים על מה שבא משה לקבל התורה אמר להם הקב"ה שהם

אכלו בבית אצל אברהם, רק הא תינת אם לא היה להם פת, אבל אם היה להם פת היה אפשר להם לעשות קינוח הפה בפת וי"ש ולחם לא הביא מכאן וכו' ישראל לקבל התורה ודפח"ת, ובס' נבולות בנימן כ' עד"ו לפרש מ"ש במדרש שו"ט (תהלים ע"ד) עלות למרום שבית שבי לקחה מתנות באדם, באדם בשביל דם נדה, וביאר ע"פ המדרש שאכלו המלאכים בבית, וע"ז קשה הלא מתחלה אכלו חמאה וחלב ואח"כ בן הבקר, רק יש לתרץ עפ"י ש"ש בש"ע יו"ד שצריך להפסיק בינתיים באכילת פת בקינוח והדחה והם לא אכלו פת כמ"ש במדרש לחם לא הביא לפי שז' רסה שרה נדה, וכוז מובן המדרש הנ"ל ודפח"ת, וכוז נבוא אל הביאור, דרבנן א"ל שישיר להם איזה שיר בשבת האכילה בפרט והאשה בכלל, כי כן היא דרכם, כדאשכחן בפ"ק דכתובות, והשיב ווי לן דמותנן ווי לן דמותנן, ר"ל מה אתם רוצים שאשבח את האשה הלא בשבילה ועלידה אנו מתים, כי הוא הביאה המיתה לעולם בחטא הידוע, ולכן אמר בכפילא, כי רמז בזה על הגזירה ביום אכלך ממנו מות תמות, והיינו כי מתחלת היצירה היה האדם ג"כ עלול למות וכמ"ש בתורה אדם כי ימות ופ' נחלות (ע' פ"ק דע"ז) אלא שלא היה עלול רק למיתה אחת מיוחדת, טבעית, בהפרד יסודות הגוף. ע"ד ש"כ באוה"ח הקדוש ע"פ ותמת שרה בקרית ארבע, אמנם אחר החטא נאמר בו מות תמות, ריבוי מיתות, כי מאז נתהוו למות תוצאות בסבות ומקרים שונים, וע"כ אמר בכפילא שע"י החטא בהסתת האשה נמשך ענין המות בכפילא וריבוי.

א"ל אנן מה נענה אבתריך, ר"ל אם אתה מגנה אותה כ"כ במה נוכל אנחנו לשבחה, א"ל היא תורה והי מצוה דמגנו עלן, כי איתא בש"ס (עירובין ק' ב') והרבה ארבה עצבונך זה דם נדה, הרי שע"י החטא נמשך ענין הנדה, וכבר אמרנו שע"י ענין דם נדה זכינו לקבל התורה וי"ש שהם יענו היא תורה והי מצוה דמגנו, ר"ל שלולא האשה

שע"י מקרה דם נדה שבה אכלו המלאכים בב"ח כנ"ל הא"ך היינו זוכין לתורה ומצוה שייגינו עלינו.

מתת'י יחזקאל ג'טמאן רב בהושי.

כב.

בזמירות לש"ק המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבוא, ונודע מה שהקשו הלא הי' צ"ל להתחיל הממהרים לבא ומאחרים לצאת, ועי' בס' פנינים יקרים בליקוטים דברים נחמדים בזה, ואנכי אמרתי בזה פירוש נכון והוא ע"פ מה שראיתי בהקדמת שו"ת בית משולם להג"מ משולם זלמן מלובלין בשם ס' נחלת ישרים ומצאתיו אח"כ בס' אפריון פ' ויקהל להג' ר"ש גאנצפריד זצ"ל בשם הגאון מאוהל בעלהשיב משה ז"ל על הא דאמרו ז"ל בשבת אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין מדוע דוקא שתי שבתות ואמרו הגאונים הנ"ל דבאמת גם זכות שבת א' כדאי להביא את הנאולה ואולם בתנאי שיהי' שמירת שבת כראוי בכל היותר טוב ככתוב בתורה ושיהיו ששת ימי עבודה ולא יותר ואח"כ יום השביעי הוא שבת ולכן אם עברו על ישראל שבתות שלא שמרו כראוי ואח"כ יתעוררו לשמור את השבת הלא לא הי' אחר ששת ימי המעשה השבת הראשון ככתוב בתורה ששת ימים תעשה וכו' וביום השביעי שבת וכו', ולכן אמרו חכמינו ז"ל אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות דהיינו אחר עשיית מלאכה ששת ימים יע"ש דפח"ת, ועל דברים יקרים אלה נוסדו דברי בעל הזמירות הנ"ל המאחרים לצאת מן השבת למען יהי' שמירת שבת הראשון כהלכתו ויהי' ששת ימי המעשה ככתוב בתורה ואח"כ לשבת השני ממהרים לבוא, ורעיוני הגאונים הק' הנ"ל "זמירות" יאמרו.

אליעזר זאב שאמצבערג, זאלישטשיק.

כג.

הערה. מ"ש בחוברת א"י"ב אות ה' בשם הרה"ג מראדאמסק מה שהקשה עה"פ על דבר אשר לא קדמו וגו' ומה שתירץ, גם הקו

גם תירוצו כבר שמענו מהרה"ג הדרשן המהולל מו"ה יעקב ז"ל המגיד מדובנא, שהוא אמר גם הקושיא גם התירוצ' ע"פ משל בדרכו בקודש בביאורו עה"ת. הית'ן כי ראובן יתאונן על שמעון שלא נתן לו שלום בכואו לביתו ולא הניש לו כסא, והכהו מכות רצח והשליכו החוצה הלא ימלאו השומעים צחוק על דבריו ואיך אמר הכתוב תרעומת ישראל על מואב שלא קדמהו בלחם ומים כנהוג למכובדים ואשר שכר את בלעם לקללו? ואמר בתירוצו, משל לכפרי אחד שלקח לו חתן מהישיבה ת"ח שעסק בתורה יומם ולילה, והכפרי הלזה היה מנושם מאוד עד כי נתעב חתנו בעיניו וחפץ להוציאו מביתו ויענהו וירעיבו, אך חתנו היה סבור שאין ידו משנת להספיק לו מעדני ולחם חקו, והכפרי בראותו כי כל מצוקתו ישא חתנו בדומיה, נתן לערל אחר איזו אנורות שיבוא לביתו ויציק לחתנו בדברים בלתי נעימים, אך פ"א ראה חתנו את חותנו מדברואהבים עם המכהו ונתן לו י"ש לשתי וכבדו בממתקים ויחר אפו ויאמר לו, הוי גבל, אמרתי כי מצבך יאלצך להשביעני רש ותלאה, וגם לא תוכל לריב את הערל המציקני כי אולי ממנו לחם תמצא, אך עתה אם ידך לא תקצר לתנות אהבים עם שונאי בנפש, אז אנלגל עליך את הכל, את מחסור מאכלי ורעבוני וסבלי מאת השכור הנכרי, והדברים מבוארים.

יצחק מעלער הרב דפה באלגראד.

כד.

הנה"ז"ל הדרישה ביו"ד סי' צ"ו סק"ב באמצע הדיבור, אבל אין לומר דלא שייך בכלי נכרי איסור בב"ח משום דבשר שלהם בשר גבילה שאין חייב בו משום בבי"ח כמ"ש רבינו בסי' פ"ה, דהיינו דוקא לענין בישול אבל לענין אכילה חייב כמ"ש הרמב"ם בפ"ט מהל' מ"א עכ"ל, ולפלא גדול הוא בעיני דהרי הרמב"ם בעצמו כתב שם להיפוך וז"ל הרמב"ם שם בהל' ו' גבל המבשל בשר מתה או חלב בחלב לוקח על בישולו ואינו לוקח על אכילתו משום בב"ח שאין איסור

בבית חל על איסור נבלה או חלב שאין כאן לא איסור כולל ולא איסור מוסיף (ואף דלכאורה הוי איסור בבית איסור מוסיף כיון דניתוסף בו איסור הנאה משא"כ נבלה וחלב לחודי שרי בהנאה כבר הביא הלח"מ שם בשם התוס' פרק ג"ה דהקשה כן על הגמ' שם ותי' דאיסור הנאה לא הוי איסור מוסיף אלא איסור חסור בעלמא ע"ש) וצע"ג מאוד ומצווה ליישב, ולדבר זה העירני כבוד אחי הרב המאור"ג האבד"ק סטערדין שיחי'.

הב' יהונתן הלוי אייבעשיטץ חו"ס וואלאמין.

כה.

שאלה.

בעיר א' נבחר בין יועצי העיר ג"כ איש יהודי וע"פ חוקי העיר צריכים הנבחרים לשבע שבועת אומן והונבלו ע"ז יום אחד והיום הזה חל ביו"ט. א) אם מותר לשבע שבועה כזו ביו"ט. ב) ואם יש ממש בהשבועה ששבע ביו"ט. ג) אם יוכל רב לקבל מאתו השבועה. תשובה.

הנה מקור דין זה הוא בש"ע או"ח סי' תקכ"ד סעי' א' ולא דנין ולא מקדין כו' ולא מחרימין (ועי' בשו"ת מהרשד"ם חולק חו"מ סי' רכ"ז דחרם ושבועה אחת היא) עי' בט"ז בשם הטור וכולם אם עשאו בין שונגין בין מזידין מה שעשו עשוי עכ"ל (ר"ל שיש ממש בעשייתם) וכן הביאו הרי"ף ורא"ש בשם הירושלמי וכתבו מאן דעבר ואקני בשבת קרקע או מטלטלין הקנאתו הקנאה עכ"ל וכ"כ לענין שבועה אם שבע שבועתו שבועה. וטעם האיסור לכתחילה היא, יען שהוא גמר דין וחיישינן שמה יכתוב, אולם זה הוא רק בשבועה שמחויב לשבע עי"פ דין לבעל חובו או לבי"ד שבשבועה זו גמר הדין, אולם בנדן דידן שצריך לשבע ולקבל עליו שיהי' גאמן לחוקי העיר והמדינה מהיום והלאה, נ"ל שאין שום איסור לשבע שבועה זו ביו"ט וזה דומה ממש לקבלת תענית בה"ב אחרי המועדים שמביא המג"א בש"ע או"ח

סי' תצ"ב שבשבת הראשון אחר ר"ה מברכין מי שברך מי שיתענה
בה"ב ומי שענה אמן אחר המי שברך אין צריך קבלה יען שעניית
אמן הוי קבלה (עי' רש"י פ' נשא עה"פ אמן אמן קבלת שבועה ובמס'
שבועות כ"ט : כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי)
וכמו כן כאן בשבועה זו יקבל עליו לשמור את חוקי העיר והמדינה
ובפרט שהוא עבור צרכי רבים וגם אי-אפשר לדחות על יום אחר (עי'
בש"ע או"ח סי' ש"ז במג"א ס"ק כ"ד) ג"ל שיוכל לשבע שבועה זו ביו"ט
ושבועתי שבועה וגם רב יוכל לקבל מאתו השבועה כנלע"ד. אך בכ"ז
אין אני אימר קבלו דעתי ואחבה לחו"ד של רבני גאוני דורנו בענין
הזה ומוכן אני לפרסם בירחוני את דעתם דעת תורה איך להתנהג.

כו.

שפתי ישנים.

מא"ז הרב הגאון הצדיק המפורסם בדורו בנש"ק נקש"ת מוהר"ר
יהודא הלוי זצלה"ה פרנקיל מליסא האבד"ק לוטערמארסק מחבר
ספר "בית יהודא" עה"ת. במס' מגילה ו' ע"ב במת' קראו את המגילה
באדר ראשון ונתעברה השנה קורין אותו באדר שני אין בין אדר
ראשון לאדר שני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים ובגמרא שם הא
(ענין סדר פרשיות זה וזה שוין מתניתין מגי כו' עד ואיצטריך למיכתב
בכל שנה כו' וכתב הטור בסימן תשפ"ח בא"ח פסק אם קראו את
המגילה בראשון צריך לחזור ולקרות בשני אבל לסדר פרשיות אם
קראו בראשון אין צריך לקרות בשני ותמה עליו הב"י והב"ח הא
אמרינן הלכתא כרשב"ג ורוצים לנרוס בטור גירסא אחרת ע"ש. ולי
נראה דהנה המהרש"א הקשה וז"ל למאי דס"ד השתא אי ת"ק קשי'
מתנות הוי מצי למימר נמי מתנות איכא בינייהו ולהאי אוקימתא
דמסיק מקרא מגילה והה"ד מתנות ניחא עכ"ל ע"ש נמצא יש דומר בזה
באמת קושי' על ר"פ דמוקי פלוגתייהו בסדר פרשיות וא"כ מתניתין
דלא כמאן נימא איפכא דבסדר פרשיות כולן שוין אך פלוגתייהו
במתנות דלת"ק מתנות בראשון עביד ולרשב"ג דווקא בשני וא"כ

מתניתין אתי כרשב"ג אך אי אמרינן דטעמא דת"ק הוא כדרי' יוחנן דיליף מכלל שנה ושנה דלעולם אדר' הסמוך לניסן א"כ הה"ד מתנות גמי בכלל אף אי לא אמרינן דהא בהא תליא דהא אכל דינא דנהוג בארבעה עשר קאי וא"כ ע"כ דגם מתנות נוהגין דווקא בשני וע"כ דהא דפליגא בסדר פרשיות היא דפליגא אלא דיש לומר דהמקשין ס"ל דטעמא היא כדר' אליעזר דכתיב לקיים את האגרת הפורים הזאת השנית וא"כ יש לומר דת"ק סבר דדווקא איגרת הפורים דהיינו ממרא מגילה הוא דנוהגת בשני אבל מתנות לא דלא אמרינן הא בהא תליא וא"כ מתניתין אתי כרשב"ג כנ"ל ומשני דהה"ד מתנות לאביונים דר"פ ס"ל כר"י לעיל בדף ד' ע"ב דהא בהא תליא וא"כ ליכא לאוקמא דפליגא במתנות ואפה"כ מתני' אתיא כת"ק דהה"ד מתנות ואי בעית אימא דלעולם דר"פ כרבה ס"ל דלא אמרינן דהא בהא תליא רק דס"ל כר"י דטעמא הוא דכתיב בכל שנה ושנה וא"כ הה"ד מתנות כנ"ל וליכא למימר דפליגא בהא וצריך לומר דפליגא בסדר פרשיות ומתניתין רשב"ג דבמתניתין אי"ד וט"ו מאי דבקרא השני כתיב דהאי בכל שנה ושנה אי"ד וט"ו קאי ולפי' זה ניחא דהטור פסק כרבה דהטעם היא משום גזירה ולא אמרינן הא בהא תליא וס"ל דטעמא הוא כדר"א דיליף משנית וא"כ יש לומר דפליגא במתנות לאביונים ורשב"ג יליף גמי מכלל שנה ושנה כמו דמסיק הגמרא איצטריך למיכתיב כו' א"כ גם מתנות בשני אבל סדר פרשיות כולן שוין דאי עביד בראשון עביד כסתם גמרא דלא כר"פ ולא איצטריך לאסיקי חסורא מחסרא רק דמתניתין אתיא כרשב"ג וא"כ פסק הטור שפיר בסדר פרשיות ככ"ע ודוק. היעתק מכי"ק ע"י נכדו

שמעון דן בר"י ז"ל יוסקוביץ, לודו.

בז.

(א) ידוע, כי הדגש חזק יחסר לפרקים, כגון, בקשו, יבקשו, אעפ"י שהוא מבנין הכבד, וכן בפעלים, נאין, בער, כחש ועוד כיו"ב.

שאעפ"י שאין עה"פ מקבל דגש אפ"ה לא נשתנתה ת"ק שלפניה לת"ג.
ובפרט כשהוא בא להיות באות שואית, כגון: המדבר, הקוים,
המכבד, המשרתים, ומכ"ש אם לאחר' היא אות גרונית, כגון: יקחו
ישאו, ויקנאו, שבכל אלה יחסר תמיד הדגש (מוה"ל § 9),

(ב) ואחרי הקדמה זו לא יכבד עוד לבאר את לשהיכ (שמות
לב, כט) שנלאו בביאורו—עד"ו: ויאמר משה בתורת תורה
לבני לוי על אשר הטיבו לעשות, לאמור: כבר מלאו (ל' עבר
בבני הכבוד) ידכם היום את חובתכם להוי"ה, כי השלמתם
את רצונו (וכענין לשהיכ, בפיו דבר ובידו מלא—דהיינו השלים),
אע"ג כי אפשר שעדיין לא הספקתם לבער את כל הפושעים
והמורדים אפ"ה גרונים מעשיכם כשלמים בשביל כי איש
בבנו ובאחיו, ובשביל זה בלבד אשר יחסי הקורבה לא הפריעו
בעדכם, הרי זו "שלמות" הוגנת, והיא הנותנת אשר גם ראויים אתם
לתת לכם גם תיקף היום ברכה, שכרכם משלם ע"כ.
הצב"י שמר' אפפעלבוים, החופ"ק הונטשעשט.

ברכת מז"ט.

מקרב ולב עמוק אברך בברכת מז"ט את כבוד יד"ג מחו' הרה"ג
המפורסים בנש"ק כו' וכו' כש"ת מו"ה אברהם יעקב דערבארמדינער שליט"א
מעיר פאקשאן ליום הביאו את בנו היקר המופלג המושלם במעלות ובמדות
יקרות כמר נחום שיחי' תחת צל חופת דודים עב"ג הכלה המושלמת מרת
אסתר רחל חחי' בת ידידי הרב הנכבד כו' מו"ה דניאל שטערנפעלד נ"י מעיר
טשערנאוויטץ, יתן השי"ת שיהי' בשעטומ"צ וירווי מהם רב תענוג ונחת ויוזכו
לראות מהם דור ישרים מבורך.
העורך.

מסכת אבות עם פירוש טרי חיים. מהרה"ג חיים קנאללער מפרעמישלא.

הופעה חדשה בספרות הרבנות.

יצא לאור ספר „הנקור השלם” ספר שמושי למורי-הוראה, שוחטים ומנקרים, כולל חלק הפנים, חלק האחוריים ויתר האברים הפנימים, עם 22 ציורים, נוסף לזה כמה ענינים שיש להם ערך מיוחד לחוגי בעלי-ההוראה. מהרה"ג ר' שמחה מאלין מורה הוראה בביאליסטאק, הספר החודר בתכנו לעמק הנקודה האחרונה מצטיין בסדור עניניו וערוך בסגנון מסביר. מחירו חמשה זהובים מלבד המשלוח ובחול' א' דולר. להשיגו:

Rabbin S. Malin BIALYSTOK Jurowiecka 32.

ספר פרי שלמה דרשות למועדים ולימים נוראים. מאת הרה"ג צבי הירש דאכאוויטץ רב בבה"כ „אגודת אחים אנשי ליבאוויטץ” בראגווייל ג"י. הספר הזה נכתב בשפה צחה ונעימה, בדרשותיו הנעימים כלל המחבר במחתא אחת את העבר, ההווה והעתיד ולא תשבע עין לקרות דבריו המסולאים הנכתבים ע"פ רוח דתוה"ק ונכנסים ללב קוראיהם.

שלחן עורך ח"ב. והוא „דרך החיים” להרב מליסא וצ"ל וקצור דינים מדברי אדמו"ר הרב מלאדי ז"ל ועליהם „שלחן המבאר”, וחדושי דינים רבותינו האחרונים שבאו אחריהם, מהרה"ג מנחם מענדל וויינגארט ראבד"ק ראדום.

נפי אש על ששה סדרי משנה מהרה"ג אברהם שטערן מו"ץ דקה"י נאוועזאמקי. (סלובקיה). והוא ביאור על כל ענינים השייכים לכל משנה ומשנה מברר ומלבן שיטות הראשונים וחלוקי האחרונים עם הערות מגדולי זמנינו. מחיר הח"א על סדר זרעים 40 כ', ח"ב על מס' שבת 34 כ', ח"ג על מס' ערובין 23 כ' טשעכישע. ח"א מחזיק שפ"ה, ח"ב מ"ר וח"ג ק"ג עמודים גדולים, להשיגם אצל המחבר:

Rabin Abraham Stern, NOWEZAMKY (Slovakia).

דרשות מהרה"צ ח"ר. דרשות שלמות על כל פרק וזמן ועל כל שבתות וימים טובים מהרה"ג חיים צבי שאטלאנד רב ומו"ץ במאדין.

Rabin Ch. H. Schotland MAJDAN Polonia.

חדושי הר"ח"ה למס' הוריות בבלי וירושלמי חלק שני על תלמודא דבני מערבא, מהרה"ג חיים הירשענזאהן אב"ד דק"ק הובאקען. **חדושי הר"ח"ה** חלק שלישי הוא קונטרס חליפות מכתבים על ח"ר ותשובותיו עליהם ובהם נקודות היסטוריות והשקפות מענינות בפרק התחיה ובכל ההופעות בענינים העומדים על הפרק מהרה"ג הג"ל.

בשורה לחברים!

מחברי יוראפ
ואמריקה, הרוצים

בדפוס טובה ויפה, במלאכה

נקיה ומשמחת הלב; הדורשים

שרות מדויקה והמקומים לשביעת רצון;

המצפים למחירים נוחים ולתנאים קלים,

פונים אליו שו לחים לי

ספריהם להדפיסם בדפוס.

בית דפוס מן הגדולים אשר ביוראפ ונלזה לו גם

בית יציקה לאותיות ובית כריכת ספרים.

במטותא מכם רבני ומחברי אמריקה

שליט"א, עשו כחבריכם רבני

ומחברי יוראפ שליט"א ובאו

אתי במשא ומתן ותמצאו

נחת ועונג! דוגמאות

אשלח באהבה רבה בכבוד רב ודרך ארץ

לכל דורש! יערכב וייעדער.

מכתב תעודה.

הנני להגיד לאדם ישרו שידדי הרבני היקר המו"מ החסיד ירא

ושלם וחרד לדבר ה' מו"ה יערכב וייעדער נ"י המדפיס הנכבד מוואראל,

הפק רצוני על צד היותר טוב בהדפסתי את ספרי מוהוצ"ל הגאון

דברעזאן מהרש"ם חלק ה' וסוגמ' גי"ד על י"ד מס"י סי' עד

ס' ס"ט בבית דפוסו, ועשה גם עושה מלאכתו באמונה, ויגע בכל

מאמצי כח למלאות רצון כל איש ואיש, ונוסף עכ"ז לא רק הוא, אבל

גם כל הפועלים בבית דפוסו המה יראי ה', וישמרו שבת כראוי, ועפ"י

רוב המה בחירים שלמדו תורה בילדותם, ונפשם חשקה לאומנות נקיה

וכולם עושים מלאכתם באמונה, וישגיחו להפיק רצון כל איש אשר

יפנה אליהם, וכל איש אשר רוצה להדפיס ספר בלב חפיצה איעצו

שיפנה ישר אל הרבני הנ"ל והוא ישגתו באמונה כי יש לו כל מיני

אותיות מינים ממינים שונים וכולם יתענגו ממלאכתו, גם יש לו מכונות

(מאשינען) גדולות גם התכות אותיות (שריפט-גיטסערייא) ובידו

להדפיס ספרים גדולים גמרות גם ש"ס וספרי ראשונים וכדומה.

בעה"ח פה דראגמירעשט, ה' חקת תרפ"ו לפ"ק.

משה ישראל פערלמאן אנדפיק דראגמירעשט והגליל.

קבוצי אפרים

שנה ו'

קובץ מחי' תורה בענין הלכה, דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדפיס מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTA LUNARĂ, TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR:

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL

LEI 100—

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA
BUCUREȘTI, STR. TRAIAN 42,

SEINI Romania.

TIPOGRAFIA JACOB WIDER.

1926.

בשורה טובה לרבנים, לקהלות וליהודים.

יצא לאור מבית הדפוס ספר השנה ספר ודרסאות היהודי עולמי מכיל את הכתבות של רבנים, ר"ק, מסעדות כשרות, בימ"ס עבריים, עתונים יהודים כו' כו' מכל מרכזי היהדות, מחירו Lei 150 עם המשלוח 160 lei להשיגו אצל המערכת או ישיר אצל:

Isaac Bonhard, «Haschana», WIEN II, Ybbstr. 22.

ספר חכמה עם נחלה שני חלקים. החלק הראשון כולל באורים ופרושים עה"ת ועל פרקי אבות, והחלק השני כולל חידושים ובאורים על ס' תהלים ואיזה חידושי הלכות על סוגיות, מאת הרה"ג זאב צבי המכונה דר. קליין אבדק"ק "עדת ישראל" בברלין. מחירו בלי כריכה שמונה מרק ומכורך עשכה מרק. להשיגו:

Rabbi Dr. Herman Klein, BERLIN-CHARLOTTENBURG.

ספר תרי"ג מצות סדר המצות לפי מנין הרמב"ם ז"ל מבפנים, וסביב לו מימין "מטעמים" כאשר אהב אבינו שבשמים, ומשמאל "דברי יעקב" לברר ולפרש דברי המצות לתוך ולפרק מחלוקת הרבה מראשונים בסברא ישרה ולאחרונה פירושים יקרים ברעיונות נפלאים, אחר כל מצוה דרוש מעניני המצוה בשם "כבוד הגרון", מאת הרה"ג המפורסם מו"ה יעקב איסקאליסקי אבדק"ק נויארק, חלק ראשון. להשיגו:

Rabbi Jacob Eskolsky, 256 East Broddwaj, NEW-YORK.

ספר מצח אהרן חלק שני דרושים יקרים למועדי השנה ולעתים מזומנים מאת הרה"ג מו"ה אהרן וואלקין אבדק"ק פינסק.

בבית המערכת נמצא למכירה ספר "מנחת עניי" על ענין התורה והמצוה, ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס, מחירו חצי דולר עם המשלוח.

שו"ת הרשב"ד ח"ר מערכת שו"ת מעניני ש"ע או"ה ויו"ד מהרה"ג מו"ה שבתי סג"ל ז"ל שה"י אבדק"ק באהוש. מסודר וי"ל בבאור וצינונים להלכה מאת נכדו הרה"ג בן ציון ראללער אבדק"ק באהאש. להשיגו:

Rabin Bençion Roller, BUHUŞI.

ספר האולא גרש חלק שני חקירות עמוקות והרבה דינים בהלכות גיטין מהרה"ג מו"ה אליהו פוסק ראבדק"ק זריווקא. י"ל ע"י בנו הרה"ג הילל פוסק אבדק"ק טטרבונר.

שמירת ש"ק בבתי ספר הנמוכים (פרימאר שולען) של הממשלה.
 בטח עוד יזכרו הקוראים הנכבדים המלחמה מלחמת הקודש
 שילחום הרב הראשי דר' נימירובר אודות שמירת ש"ק בבתי ספר של
 הממשלה. עוד לפני ארבעה שנים באכפת הרבנים מראמני' הישנה
 שהיתה בבאקארעשט ערכו הרבנים הנאספים ובראשם היושב ראש
 של הקונגרס דר' נימירובר מכתב בקשה לשר ההשכלה שיפטור את
 התלמידים העברים מלבקר ולכתוב ביום ש"ק בבתי ספר הרשמים
 ולדאבוננו לא עלתה זאת אז בידם. אולם כעת אחרי שהרה"ג המפורס'
 מר צירלואהן אבד"ק קישינ'וב פעל זאת עבור התלמידים העברים
 ממדינת בסרבי' התחיל הרב הכולל דר' נימירובר עוד הסעם לעבוד
 עבודתו עבודת הקודש ובעהש"ת יגיעתו לא הי' לריק. ע"י השתדלותו
 אצל שר ההשכלה המיניסטר פעטראוויץ פעל שכל התלמידים העברים
 שלא ירצו לכתוב ביום השבת הרשות בידם, וגם התלמידים שלא
 יבואו כלל ביום השבת לבית הספר לא יחשב זאת לעון כי חסרו
 מבית הספר אולם צריכים לחקור אצל התלמידים האחרים השיעור
 מיום השבת וילמדו אותו בכדי שלא יהיו מן הגמישות, אך הורי
 התלמידים צריכים להודיע את רצונם תומ"י למנהלי הבית הספר שלא
 ירצו שבניהם יבקרו את ביה"ס ביום השבת כל שנת הלימוד.
 אנחנו מצדנו נוכל לומר להרב הכולל דר' נימירובר יישר חילו
 לאורייתא עבור התעמולה שיעמול בכל עת לטובת היהדות ויהודית.
 אולם חוב קדוש רובץ על כל אחד ואחד מאחבי' לשום עין פקוחא
 על ילדיו שישמרו את הש"ק הן מבפנים והן מבחוץ ויקוים בהם
 מאמר הוזה"ק, כל ברכאן דלעילא ולתתא ביומא שביעאה תלי".

כח.

גירסא דינקותא.

בקונטרס קבוצי אפרים חוברת ה'ו' אות י"ז ראיתי את דברי
 ידידי הרב יי"ה מפה מתרץ דברי אחד אשר הניח דברי רש"י בצ"ע

אשר באמת נדרש להבין, וזה לשון רש"י הקדוש, כי קושיין דאותבינן מן המניח עכו"ם בחנותו, ובאמת הקושיא היתה מן אין השומר צריך והרב הנ"ל תירץ מן תוספת גיטין שרש"י שם פירש אי מההיא מרישא משום דמסיפא בפירוש נאמר אין צריך לכתחילה, ומסתמא גם כן בחולין כן, מן אין השומר צריך יודעים אנחנו בדיעבד, והמניח הוה משנה יתירה, מסתמא משמע דגם לכתחילה מותר, ונחזי אנן מן חולין משמע לפי פירוש זה "דאין צריך" משמע דיעבד, והתם מן רש"י גיטין נאמר בפירוש דאין צריך משמע לכתחילה דאם לא כן מדוע אמר רש"י "אי מההיא" קאי על רישא? והרב הנ"ל רצה להבין דברי רש"י ובמקום תירוץ העלה סתירה? ואנכי זכור אזכור בילדותי בחדר עמדתי על רש"י זה וגם על דברי רש"י ג' ע"א ד"ה "אין השומר את היין צריך" רישא אסיפא לא תקשי דלא זו אף זו קתני כלומר לא בדיעבד דוקא אלא אף "לכתחילה", וקשה הלא לא זו ואין צריך לומר זו הוא, דאין השומר משנה שם דף ס"א, והמניח דף ס"ט?

ואמרתי אז בילדותי להקשות עוד איך דייקנין מן משנה, דאין השומר צריך, הא לא דמי הכא בשומר העכו"ם ליכא הכא ורק אך חיישינן שמא יכנס ויגע מותר אף לכתחילה לא כן הכא דעכו"ם עומד כאן ושותט לכתחילה לא סמכינן איוצא ונכנס וכאשר הגמרא בעצמה מחלקת באב"י דלא אמר כרבא התם נגע הכא לא נגע מדוע לא נחלק הכא גם כן התם העכו"ם אין עוד כאן והכא העכו"ם כאן? והיא קושיא חמורה, אמנם בקושיא זאת יתורץ הכל, דהוכחות הגמרא מזה דאין השומר צריך דמותר לכתחילה הוא דוקא דהעכו"ם אין כאן אבל אם העכו"ם כאן אצל החביות יוצא ונכנס רק בדיעבד מותר, וא"כ המשנה המניח עכו"ם בחנותו מותרת וע"כ צריך לומר דגם לכתחילה מותר, וזה שאמר רש"י הקדוש רישא אסיפא לא תיקשי כלומר מן רישא מדויק רק בדיעבד ובסיפא המניח אף לכתחילה דלא זו אף זו קתני, וא"כ איזה משנה אשמעינן אף לכתחילה המניח שהוא משנה יתירה, וספור פירש רש"י כי קושיין דאותבינן מהמניח

העבדים בחנותו ושיטת רש"י דאין צריך לכתחילה כמבואר בתוספת.
משה שמעון זיוויץ הרב הראשי בעיר פייטסבורג פא.

כ"ט.

הקשה לי רב א' ע"ד הערת המנ"ח ב' קפ"ה וקומץ המנחה שם
דשעיר המשתבח יהי מותר באכילה דוחיתו לצוק היא שחיתתו
מהא דחולין י"א ראב"י אמר אתיא משעיר המשתלח וכו' וליחוש
דילמא חד טרפה הוא וכו' תימא מאי נל"מ וכו' וקשה מאי פריך מאי
נל"מ הא נ"מ דיהא מותר באכילה וליחוש דילמא טרפה הוא ואסור
והשבתי דלק"מ דפשט הנמ' הוא וכ"ת מאי נל"מ כלומר מאי איכפת
לן דחד מיניהו טרפה ומנלן דאזלינן ב"ר, ולא ירד הש"ס לחפש נ"מ
למעשה, וכן פירש רבינו גרשום מאי איכפת לן, ובלא"ה הדבר פשוט
דכונת המנ"ח דהשעיר מותר באכילה ולא הוי גבלה, ולענין טרפות
כשר לדידן דאזלינן ב"ר ולס"ד דלא אזלינן ב"ר אפילו אם מצד איזה
סבה היה כשר למצותו אבל לאכילה אינו ראוי, ופוגיא זו דחוליו
צריך עיון בכמה דברים —

א) קשה מאי ראי' מולקח שיהי' שניהם שווין ודילמא חד וכו'
והכונה דאם חד טרפה לא הוי שניהם שווין ובע"כ דאזלינן ב"ר, הלא
התוס' ישנים יומא ס"ב ע"ב ד"ה שני כתבו דאי אפשר להיות דומות
ממש אלא שצריכים לבחור שווים כפי שיוכלו ולפ"ז י"ל דלא אזלינן
ב"ר באמת ובכ"ז הוי שווים כפי היכלת הבחירה האנושית דאי אפשר
לדעת בפנימיותם ובחיצוניותם הלא שווים הם, וגם מצד הדין הלא
שניהם שווים דלשניהם דין ספק טרפות לס"ד דלא אזלינן ב"ר ומאי
ראי' מייתי מולקח.

קושיא ב) מאי ראי' מייתי מדין שווין הלא במשנה יומא שם איתא
דאע"פ שאין שווים כשרים וכ"פ הר"מ בה' עיוהכ"פ ומנלן דאזלינן ב"ר.
ג) המהרש"א הקשה מאי מקשי הש"ס וכ"ת מאי נל"מ הלא ילפינן
מולקח שיהי' שניהם שווין (ושעיר פגמי ודאי צריך להיות כשר

דקרבן פנים הוא וממילא גם המשתתף (כך) ותירץ המל"ש דמדין
שווין אין למילף די"ל דאיתא למילתא אחרית עיי"ש וקשה מאד א"כ
בתחילה מאי קסבר ראב"י להוכיח מדין שווין דאזלינן ב"ה ומדוע
הוצרך אח"כ למעם חדש ובס' מעין החכמה הקשה ג"כ אמאי הוצרך
הש"ס לשני הטעמים טעם דשווין וטעם דאין הגורל קובע.

(ד) יש לדקדק בלשון הש"ס וב"ת מאי נפקא לן מיניה, הוסיף
תיבת "לן" ולעיל מיניה גבי ענלה ערובה איתא מאי נפקא מינה, הלא
דבר הוא.

(ה) הקושיא מפורסמת על הר"מ בפ"ה מה' עבודת יוהכ"פ שפסק
יהיה טרפה פסול שנאמר יעמד חי"י הלא בגמ' כאן איתא הטעם דאין
הגורל קובע וכו', והלח"מ הקשה מנ"ל להר"מ טעם דיעמד חי דאינו
מפורש בגמ', והמל"מ תירץ דקרא איצטריך לנטרף לאחר הגרלה וכהא
דאיצטריכי קראי ביומא ס"ג : לבע"מ ומחו"ו לפסול לאחר הגרלה ע"כ.
אבל המעין בלח"מ יראה שלא הקשה למ"ל קרא דיעמד חי אלא מנ"ל
למילף פסול טרפה דבגמ' יליף מקרא זה שלא ימות עד זמן כפרה
ולא יליף לנטרף כלל, ועוד קשה ביותר לדברי המל"מ אמאי לא יליף
הגמ' בחולין דאזלינן ב"ר מקרא דיעמד חי, ומצאתי שכבר האריכו
בזה המחברים, ועיין בהנהגות לשד השמן על הר"מ תירץ דראב"י
לשטתו דסובר טרפה חיה ולכן לא יכול לילף איסור טרפות מקרא
דיעמד חי ואינו מובן דבע"ז' תוד"ה אלא כתבו דאף למ"ד טרפה חיה
עכ"ז שפיר יליף מקרא דומכל החי למעט טרפות, ולפ"ז נסתר תירוצ
המ"ל, ועיין בשו"ת הר"י בשמים תנינא סי' נ' האריך ובנה יסודו על
הא דשעיר הוא בן שנה עיי"ש ואישתמיטתיה להנאון ז"ל דוהי רק
שיטת רש"י ביומא ס"ה, אבל אנן קיימינן לשיטת הר"מ ולדידיה השעיר
הוא בן שנים עיין ד"מ בפ"א מה' מעה"ק ובגירסת הכ"מ ושוב הוא
דומה לפרה.

לכן נראה לפרש הגמ' כך, דבתחילה הביא רא"י דאזלינן ב"ר

מדין שווין וס'ד דדין שווין הוא לכל דבר ולא רק למראה וכו' ודחי
הש"ס בקושיא וכ"ת מאי נפקא לן מינה והכונה בקושיא אידיב דלנו
אין ג"מ בזה דלא צותה תורה לבחור בשווין אלא כפי היכולת שלנו
ולדידן הוי שווים, וגם לדידן אין ג"מ בזה דלדידן כשר אף באינם
שווין ואין זה אלא למצוה ולא לעיכובא ומגלן דאזלינן ב"ר (ובזה
מתורצת קו' א' וב' ומדוקדק תיבת "לן"). וע"ז משני הגמ' הא אין
הגורל קובע וכו' והכונה דלא בא הש"ס להביא טעם חדש לאיסור
טרפה של המשתלח אלא לחזק את הראשון דשווין והיינו דאם אמנם
דבשאר אופני השווין אין מעכב לדידן אף באינם שווין אבל שווין
דכשרות הוא לעיכובא אף לדידן דאל"כ אין הגורל קובע ונמצא דגם
הפנימי אינו כתיקונו ובע"כ דצריכים להיות שווים בכשרות לעיכובא
ומזה ראי' דאזלינן ב"ר (ובזה מתורצת קו' מהרש"א וס' מעין החכמה).
ואם כנים הדברים נוסף עוד: דהנה בחולין ק"מ ע"ב דריש
צפרים חיות וכו' שחיות בפ"ך ודרשת הש"ס היא מיתורא דתיבת
חיות. ובע"ז ה' ומכל החי מכל בשר ג"כ דריש מיתורא דקרא אולם
ביומא ס"ה. ודף מ' ע"ב דרש יעמד חי לכפר עד שעת מתן דמים,
ולר"ש הוא עד שעת ודוי, ופליגי בפירוש תיבת לכפר ולא דרשי
יתורא דקרא דיעמד חי דלגופיה צריך, וכאורה אין מזה שום לימוד
לפסול טרפה, אך מכיון דידענו דבעת הגורל שניהם שווין וכשרים
דאל"כ אין הגורל קובע ממילא למדנו מקרא דיעמד חי דצריך להיות
כמו שהיה בעת הגרלה בלי שנוי עד זמן כפרה. ולכן אסור נמרף לאחר
הגרלה, כי כך בא הלימוד שיהיה בהיותו כמו בעת הגרלה עד זמן
כפרה, נמצא דעיקר הטעם לפסול טרפה בשעיר הוא מטעם דאין
הגורל קובע ולכן נקט כך הגמ' בחולין. ומקרא דיעמד חי למדנו
דפסול זה הוא גם לאחר הגרלה ומיושבים דברי הרמב"ם דכל הטעמים
א' הם.

ואנב אעיר כי צ"ע ברש"י יומא ס"ג ד"ה והא אין הגורל וכו'

בתמורה ו' ע"ב פירש דאין הגורל של שם קובע, ומשמע דזה של עוזאל היה קובע שפיר אם לא דאיננו יודעים על איזה יעלה של שם יקשה אמאי גידי מלשון הגמ' חולין י"א ע"ב דאין הגורל קובע לעוזאל והיינו דגם זה של עוזאל אינו נקבע אם אינו ראוי לשם וצ"ע.

ובעיקר ד' המנ"ח הנה דחייתו לצוק היא שחיטתו הוא דומה להא דמליקה דהוי כשחיטה להתיר באכילה, והנה ביבמות ל"ב ע"ב זר שאכל מליקה חייב שתים הרי דאיסור מליקה לא הותר לזר וע"כ דמליקה לא הוי כשחיטה ממש להתיר באכילה לכל אדם אלא אמרי' דלמצותה כשר גם במליקה וכמו כן בהא דדחייתו לצוק לא הוי כשחיטה ממש לכל דבן אלא למצוה בדבר והבן.

יהושע הר"י הירש האר"ן הרב דק' מאנפריאל.

ל.

בדבר אשר העיר כ"ת בדין אי מותר לישבע בש"ק אחד אשר נבחר מהממשלה וכו' דבר זה יש ללמוד מהא דהשביעו את ישראל בערבות מואב וכו' (נדרים כ"ה ע"א) וגם במס' שבועות (ריש פרק כל הנשבעין) ועיי' רש"י סוטה ל"ז. ברש"י ד"ה שנאמר וכו' כברית ערבות מואב וכו' כך ברית בחורב וכו' הרי דישאל בסיני במתן תורה נשבעו שיקימו את התורה. וזאת ידוע דבשבת ניתנה תורה (שבת פ"ו) נמצינו למידין דישאל נשבעו בשבת ואין לומר דמהקב"ה אין למידין לגבי דידן — אבל זה אינו דהא אמרינן במס' ברכות י"ג. הקורא לאברהם אברם עובר וכו' ופרכינן אי הכי יעקב נמי ומשנינן שאני התם דאהר"י קרא שנאמר ויאמר וכו' ויאמר יעקב יעקב. ומעתה אם נאמר דאין למידין מהקב"ה לגבי דידן איך למידין שם מהא דהקב"ה קראו יעקב. דהא נוכל לומר דרק הקב"ה קראו יעקב אבל אנן אין רשאין לקרוא אותו יעקב א"כ מוכח דנוכל ללמוד מהקב"ה גם לגבי דידן ונוכל מעתה ללמוד גם לענין שבועה בשבת. ואין ג"כ לומר דשאני התם דהשבועה היתה לענין קיום

מצות אבל בנ"ד אין בזה לא ענין קיום מצות וגם לא ענין תביעת ממון דאם תאמר כן נמצא דבנ"ד הוה השבועה בדבר שאינו של כלום ושבועה כזאת הלא אף בחול הי' אסור לישבע דהא קי"ל דשבועה בדבר בטל מיקרי שבועת שוא. עיי' גמ' (שבועות נ.). וברש"י ד"ה וכדרכא וכו' דבר שאינו של כלום על אבן שהוא זהב הוה שבועת שוא עכ"ל וה"ה על אבן שהוא אבן. ומעתה השבועה שאנו דנין בה יהא אסור גם בחול אבל לפי האמת אין כזאת שבועת שוא דהא קי"ל דינא דמלכותא דינא (נדריים כ"ח.) ובר"נ שם בד"ה במוכ"ס העומד מאליו וכו' דבר המלך אם לא תעשו כמצות המלך אנרש אתכם מן הארץ עכ"ל ועוד הא נאמר בכתוב: (ירמ' כ"ט-ז') ודרשו את שלום העיר אשר הגלית אתכם שמה והתפללו בעדה כי בשלומה לכם שלום הוא כמו מצות עשה מדברי קבלה מכל הלין נלמוד דהשבועה בנ"ד הוא קיום מצוה ונוכל שפיר ללמוד מהשבועה בהר חורב.

אלי' ראוינשאהל דומ"ץ פארולויא.

לא.

בקב"א חוברת ה' י' רוצה כת"ר לתרץ דברי הגמרא חולין ג' במה דמביא תחלה ראייה דיוצא וגכנס מותר "לכתחלה" מסיפא דהמניח, ואחר הדחיה שהמניח משמע דיעבד, הביא ראייה מרישא מאין השומר צריך דמשמע לכתחילה, ולא הביא תחלה מרישא כסוגין דעלמא, הוא עד"ז שכיון שכבר ידעינן מרישא דיוצא וגכנס מותר אפילו אם תאמר שזה דוקא בדיעבד ע"כ הסיפא מתיר אף לכתחלה, כי תרתי דיעבד למ"ל, ע"כ והנה כת"ר אויל בזה בתר איפכא, דפשטות הלשון הוא "המניח" על דיעבד, "ואין השומר צריך" משמע אף לכתחלה, ומכ"ש דיעבד, אך תרתי דיעבד למ"ל מוקי בע"כ "הסיפא" דהמניח על דיעבד? הלא איפכא ה"ל למימר, לפשוט תחלה מהרישא דא"צ דמשמע לכתחלה, ואי הוה דחי ליה "דא"צ" נוכל לפרש ניכ רק

על דיעבד יביא לו מסיפא דהמניח דמשמע דיעבד ותרתי דיעבד למ"ל, ובע"כ "דא"צ" משמע אף לכתחלה !

בר מן דין אין הבנה לדברי רש"י ד"ה צריך שיהיה יושב ומשמר וכו' דכתב רישא אסיפא לא קשה, דלא זו אף זו קאמר, כלומר לא בדיעבד דוקא כדמשמע מסיפא, מלשון המניח אלא אף זו (אף לכתחלה) כדמשמע מרישא, דאין השומר צריך וא"כ יאמר בתחלה על הסיפא ואח"כ על הרישא, והל"ל דזו וא"צ"ל זו קאמר, כסוגית הנמרא בכ"מ ומוה מוכח ברור, שלפני רש"י היה הגירסא דמשנת המניח נשנית בתחלה ומשנת דאין השומר צריך, נשנית אח"כ, ופשוט ליה תחלה מהרישא, דס"ל שגם במשמעו על לכתחלה, וכי דחי לי' מי קתני מניח, הביא לו מהסיפא, דפשוטו מורה על לכתחלה ואפילו תימא שנוכל לפרשנו גם על דיעבד, כדברי התוס' ד"ה אין וזשומר צריך, סוף סוף קשה תרתי דיעבד למ"ל וע"כ הסיפא הוא לכתחלה.

כן פירשתי דברי רש"י בשכבר הימים מסברא דנפשאי, ואח"ז מצאתי כעת בדפוס ווילנא בהנהות נימוקי הגר"ב על דברי רש"י ד"ה צריך שיהא וז"ל מדברי רש"י הללו נראה בעליל שהיה בגירסתו פרק ר' ישמעאל בסוף ע"ז ופרק השיכר הוא פרק רביעי וכו', ויש לי הרבה ראיות ע"ז ואכ"מ, ונהניתי מאוד שכוונתי לדעת הגאון ומצאנו כיו"ב בפי' "חלק" בסנהדרין שבש"ס הוא פרק בתרא, י"א, ובמשניות הוא פרק יו"ד, וכן בסוף מנחות, ומיושבים כל הקושיות, וגם קושית ה' מ"ז, על פירש"י דאותביה מהמניח, דגמ' הרישא דמלתא, והמכוון על כל הדחייה, ואין להאריך עוד.

יצחיה מעלער הרב דפה באלגראד.

דב.

מאמר לחנוכה.

בפיוט ומנותר קנקנים נעשה גם לשושנים בני בינה.

ימי שמונה קבעו שיר ורננים דהנה כתבו דהפך שמצאו
 הי' של חרס דאליכ קשה הגם שהי' חתום בחותמו של כה"ג מ"מ
 ניהוש לשמא ממאווה בנניעה מעל גבו אלא ודאי של חרס הי'
 שאינו מקבל טומאה מעל גבו. ואיתא בט"ז ריש הלכות חנוכה הטעם
 דחנוכה עושים עיקר בהלל והודאה ופורים במשתה ושמחה משום
 דראו שכן רצונו יתברך, דבפורים הי' הגם מפורסים להצלת נפשות
 וע"ז יש שמחה בעוה"ז משא"כ בחנוכה דאע"ג דהיתה ישועה ממנו
 יתברך גם במלחמה מ"מ לא הי' מפורסים ע"צ הגם רק בנרות הי'
 הגם מפורסים ע"כ קבעו להלל ולהודות עיי"ש כל הענין כדאיתא
 בטור סימן תר"ע ובש"ע או"ח סעיף ב' (בשם מהר"ם מרוטנבורג ז"ל)
 שריבוי הסעודות שמרבין בהם הם סעודות הרשות שלא קבעום
 אלא להלל ולהודות ולא למשתה ושמחה והנה ידוע דרשת רז"ל
 (מגילה כ"ט) ע"פ למה תרצדון הרים גבנונים וכו' יצאה בת קול
 ואמרה להם למה תרצו דין עם סיני כולכם בעלי מומים אתם אצל סיני
 כתיב הכא גבנונים וכתיב התם או גבן או דק אמר רב אשי ש"מ האי
 מאן דיהיר בעל מום הוא, וגי' אמרו (תענית ז') למה גמשלה התורה
 למים לאמר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך אף
 ד"ת מניחין מי שדעתו גבוה והולכין למי שדעתו שפילה ואיתא נמי
 התם א"ר אושעיא למה גמשלה התורה לג' משקין הללו חיים חלב יין
 ומים מה משקין הללו אין מתקיימין אלא בפחות שבכלים היינו כלי
 חרס אף ד"ת אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפילה עליו עיי"ש כל
 הענין מה שהשיב ריב"ח לברתי' דקיסר ולזה ניתנה התורה ע"י משה
 שהי' עניו מכל האדם והנה אמרו על עדינו העצנו כשעוסק בתורה הי'
 כורך עצמו כתולעת וכשיצא למלחמה הי' קשה כעץ והורג שמונה
 מאות חלל (מועד קטן ט"ז) כי בתורה צריכין להיות רך כקנה אבל
 לעמוד נגד השונא צריכים להיות עז כנמר ולא יחת מהגפת התריסין
 וזה אמרו ומנותר קנקנים ע"ד את צאן לבן הנותרות פירש"י הרעועות

שבה וכו', ובוה ראו הכל שהנם נעשה לשושנים א"ת שושנים אלא שושנים (כבשבת ל') כיון שהי' בפחות שבכלים דומה לתורה שחכמה מפוארה בכלי מכוער ואך להם נעשה עיקר הנם שרצו להשכיחם תורתך והם נצחו אותם וחזקו עמודי הדת, ולא הי' רצונו יתברך לפרסם הנם בהצלח נפשות שנברה ידם על שונאיהם במלחמה הי' צורך שיהי' הנם בדבר חשוב כמו שמצינו בפורים וכל מעשי תקפו ונבורתו ופרשת גדולת מרדכי, וכו' דזה הי' עיקר הנם.

ובזה אכיון ותכתוב אסתר את כל תוקף שכתבו לדורות שהנם הי' במידי דצריך תוקף ועזו היינו להתגבר במלחמה ולזה עשו אותו משתה ושמחה. אבל כאן בני בינה שהבינו כנ"ל קבעו שיר ורננים שהנם הי' עיקר לתורה דבר רוחני, ולמשתה מה זו עושה הנאה גופניות ולכן קבעו רק שיר ורננים להודות ולהלל לשמו הגדול, ולזה טעם נכון מדוע מרדכי לא עשה רק שק ותענית. שק ואפר יצע לרבים והחשמונאים הרהבו עוז בנפשם והשליכו נפשם מנגד ואז במעט נגד רבים עזרם השי"ת, דהאמת הוא דשם לא הי' רק סכנת הגופים וזה מוטל על הקב"ה שהבטיח שעמם יהי' בצרה ולא יעזבם. אבל כאן הלא לא ביקשו רק נפשות להעבירם מתורתך ובוה החיוב עליהם לעמוד על נפשם ולמסור עצמם בשביל התורה, וכשהי' אתערותא דלתתא בא אתערותא דלעילא ועזרם השי"ת ומסר זדים ביד עוסקי תורתך, וקבעם להודות ולהלל לשמו הגדול סלה.

הצעיר יוסף צבי כ"ץ הרב דפא בוקארעשט.

לג.

הנאות והענוה.

מאתי

שמואל שוועמער יאסי.

הנאות והגדולה העז והענוה לחי העולמים.

ג הנאות והענוה הן שתי מדות שצריך האדם לידע איך להשתמש

בהן כל אחת בעתה ובזמנה. אמת, אין לך מדה יותר מגונה מן הגיאות, אבל כשם שהגאות מגונה כך ההשפלה יותר מדאי מגונה יותר יאמר החוקר, אין אנו מדברים פה מן הגאות הבזויה שעפ"י רוב בני אדם רקים ופוחזים משתמשים בה. כונתנו הפעם הוא על החוק הטבעי הנסוע אפילו בבעלי החיים הבלתי מדברים והיותר נמוכים בסולם היצירה הוא הכרת ערך עצמו שכל בעל חי יודע עפ"י טבעו האינסטינקטיבי להשתמש בו, והאדם בעל דעה כל שכן שדרוש לו לדעת ערך עצמו ולבלתי הכנעות שלא בעתו ובזמנו, האדם שאין לו הכרת ערך עצמו, הוא אמלל בחיים ואסונו גדול, הוא אבוד דרך ואין שום תקוה נשקפה לו.

וחכמינו ז"ל שהתעיבו כל כך את הגאווה, וצוו אותנו להתרחק מן הגיאות עד קצה האחרון, גם הם הציבו ציונים והתוו לנו גבולים עד כמה צריכים אנחנו להשתמש במדה יקרה זו, הענוה.

הספרות התלמודית ששנאה את הגאווה וגודל לבב תכלית שנאה, וסמכה א"ע בזה על כמה פסוקי כתבי קודש כמו: תועבת ה' כל גבה לב, רום עינים ורוחב לבב אותו לא אוכל וכדומה, ושבחה מאד את הענוה והזהירה את האדם בכמה אזהרות לשמור את נפשו לבל יפול ברשת הגאווה ולהיות רק ענו ושפל רוח. מאד מאד הוי שפל רוח (אבות פ"ד) והביע צערה על אבדון מדת הענוה במותו של רבי, משמת רבי בטלה ענוה, ולהפיג צערה ע"ז אמר ר"י לא תתנו ענוה דאיכא אנא (סוטה מ"ט) והוסיפה לשבת את הדור שהגדולים נשמעים לקטנים (ר"ה כ"ה) ואת הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגנתו (תוריות י') וגהפליג את הטוב הצפוי להאיש המשים עצמו בשירים (ר"ה י"ז) וכמי שאינו (יומא פ"ז) וכערוגה שהכל דשין בה (ערובין י"ג) ולהבטיח עוה"ב לענותן ושפל ברך (סנהדרין פ"ח) אותה הספרות התלמודית שידעה להעריך את זה שדעתו שפלה כאלו הקריב כל הקרבנות (סוטה ה') וכי גם התורה נקנית בענוה (אבות פ"ו) ויהודה

וישאל לא זכו למלכות אלא מפני הענוה (תוספתא ברכות פ"ד) ואין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם גבור ועשיר וענו (נדרים ל"ח) אותה הספרות התלמודית שידעה לשקול את הענוה בחכמה וביראה (ד"א פ"ח) אותה הספרות התלמודית שלא היתה רק נאה דורשת אך גם נאה מקימת, כי כמה וכמה מחכמי התלמוד היו ענוים מצוינים ונמוכי רוח מאד, כהלל, בבא בן בוסי, שמואל הקטן, רשב"ג שכנה את בנו ארי בן שועל לעומת ר' אלעזר ברבי שמעון שעטרהו פאר בתאר הכבוד ארי בן ארי (ב"מ פ"ד) ורב בראותו גדודי בני העיר שהלכו אחריו לכבודו, קרא על עצמו המקרא. אם יעלה לשמים שיאו וגו'. כגללו לנצח יאבד רואיו יאמרו איז, ומר זוטרא חסודא כשנשאו אותו על כתפו היה אומר, כי לא לעולם חוסן ואם נזר לדור דור, (סנהדרין ז') וכמה מחכמי התלמוד שהראו בפועל ובמעשה את מדת טובם וענותנותם וסלקו א"ע ממשרת הרבנות הנכונה בידם ויתנו לאחר כבודם, כמו שעשו בני בתירא לכבוד הלל הבבלי (פסחים ס"ו) וכן לא קבל ר' אבוהו את משרת ריש"מתיבתא שכבדוהו בה אנשי מקומו וסמך ידו על ר"א דמן עכו ויעמידהו לפני העם (סוטה מ') וכעין זה נמצא גם בזמן מאוחר כמו הדיין רבי נתן מקורדאווא (חי בהמאה העשירית) שהסיר מעליו חלוקא דרבנן ואמר לפני קהל ועדה אני איני הדיין רק זה הלוּבש שק — ר' משה השבוי — הוא רבי ואני תלמידו מהיום (ספר הקבלה להראב"ד).

אותה הספרות התלמודית והמדרשית שידעו להפליג בעונשי של בעלי הגאווה שגדונים באש (רבה במדבר פ"ז) ונופלים בניהגם (ב"ב ע"ח) הם שידעו לדמות את המתגאה לכופר בעיקר (סוטה ה') לבעל מום (מגילה כ"ט) ואם הוא חכם חכמתו מסתלקת ממנו (פסחים ס"ו) כי לא בשמים הוא — בגסי הרוח — (ערובין נ"ה) והקב"ה מראה שחץ על גיותנים לכל הבריות (שמות רבה פ"ח).

(סוף יבא).

ספר מעשה רוסה חברו חד מן קמאי עיר וקדיש גאון קדמון רבינו
אליעזר בן רבינו יהודה בר' קלונומוס ממגנצא י"ל
עיי הרב חיים הירשפרונג ונמצא למכירה אצל בנו של המו"ל ע"פ הכתבת.
Pinkas Hirsprung, DUKLA, (Polonia.)

מגבורי החסידות מונוגרפיות שלמות ומקיפות מחיי גבורי החסידות
ופעולותיהם, שיטותיהם ותורותיהם. חלק ראשון חוברות
א' ר' אברהם יהושע השיל מאפטה מאת הרב מ. י. גוטמאן הושי.

ספר יד הים חלק ראשון ושני. י"ד חי' הלכות בש"ע או"ח וי"ד בש"ע
י"ד עם י"ד דרושים כו' מהרה"ג ירחמיאל מנחם שטיצבערג
אבד"ק גארשקאב. להשיגו :

Rabin R. Szticberg W. GORSZKOW, Krasnystow.

ספר פרי שלמה דרשות למועדים ולימים נוראים. מאת הרה"ג צבי
הירש דאכאוויטץ רב בבה"כ. אגודת אחים אנשי
ליבאוויץ בראנזוויל נ"י. הספר הזה נכתב בשפה צחה ונעימה. בדרשותיו
הנעימים כלל המחבר במחמא אחת את העבר, ההווה והעתיד ולא תשבוע עין
לקרות דבריו המסולאים הנכתבים ע"פ רוח דתוה"ק ונכנסים ללב קוראיהם.

שרחן עורך ח"ב והוא "דרך החיים" להרב מליסא וצ"ל וקצור דינים מדברי
אדמו"ר הרב מלאדי ז"ל ועליהם "שלחן המבאר". וחדושי דינים
רבתינו האחרונים שבאו אחריהם, מהרה"ג מנחם מענדל וויינגארט ראבד"ק ראדום.

גפי איש על ששה סדרי משנה מהרה"ג אברהם שטערן מו"ץ דקה"י נאוועזאמקי
(סלובקיה). והוא ביאור על כל ענינים השייכים לכל משנה ומשנה מברר
ומלבן שיטות הראשונים וחלוקי האחרונים עם הערות מגדולי זמנינו. מחיר הח"א על
סדר זרעים 40 כ', ח"ב על מס' שבת 43 כ', ח"ג על מס' ערובין 32 כ' טשעכישע
ח"א מחזיק שפ"ח, ח"ב ר"מ וח"ג ק"נ עמודים גדולים. להשיגם אצל המחבר :

Rabin Abraham Stern, NOWEZAMKY, (Slovakia),

חדושי הרח"ה למס' הוריות בבלי וירושלמי חלק שני על תלמודא דבני
מערבא. מהרה"ג חיים הירשנזאהן אב"ד דק"ק הובוקען.
חדושי הרח"ה חלק שלישי הוא קונטרס חליפת מכתבים. על ח"ר ותשובותיו
עליהם ובהם נקודות היסטוריות והשקפות מענינות בפרק
התחיה ובכל ההופעות בענינים העומדים על הפרק מהרה"ג הנ"ל.

שורה למחברים!

מחברי יוראפ
ואמריקה, הרוצים

בדפוס טובה ויפה, במלאכה

נקיה ומשמחת הלב; הדורשים

שרות מדויקה והמקיים לשביעות רצון;

המצפים למחירים נוחים ולתנאים קלים,

פונים אלינו שולחים לנו ספריהם להדפיסם בדפוס.

בית דפוס מן הגדולים אשר ביוראפ ונלוח לנו גם
בית יציקה לאותיות ובית כריכת ספרים.

במטותא מכס רבני ומחברי אמריקה

שליט"א, עשו כחביריכם רבני

ומחברי יוראפ שליט"א ובאו

אתי במשא ומתן ותמצאו

נחת ועונג! דוגמאות

אשלח באהבה רבה בכבוד רב ודרך ארץ

לכל דורש! יעקב וויעדער.

מכתב תעודה.

הנני להגיד לאדם ישרו שידדי הרבני היקר המו"מ החסיד ירא
ושלם יחזר לדבר ה' מו"ה יעקב וויעדער נ"י המדפיס הנכבד מוואראל,
הפק רצוני על צד היותר טוב בהדפסתי את ספרי מוחוצ"ל הגאון
דברעזאן מהרש"ם הל"ה וכוונתי "גיד על יו"ד מס"ס" עד
ס"ס"ט בבית דפוסו, ועשה גם עושה מלאכתו באמונה, ויגע בכל
מאמצי כחו למלאות רצון כל איש ואיש, ונוסף עכ"ז לא רק הוא, אבל
גם כל הפועלים בבית דפוסו המה יראי ה', וישמרו שבת כראוי, ועפ"י
רוב המה בחורים שלמדו תורה בילדותם, ונפשם חשקה לאומנות נקיה
וכולם עושים מלאכתם באמונה, וישגיחו להפיק רצון כל איש אשר
יפנה אליהם. וכל איש אשר רוצה להדפיס ספר בלב חפיצה איעצו
שיפנה ישר אל הרבני הנ"ל והוא ישרתו באמונה כי יש לו כל מיני
אותיות מינים ממינים שונים וכולם יתענגו ממלאכתו. גם יש לו מכונות
(מאשינען) גדולות גם התכות אותיות (שריפט-גייססערייא) ובידו
להדפיס ספרים גדולים גמרות גם ש"ס וספרי ראשונים וכדומה.
בעה"ח פה דראגמירעשט, ה' חקת תרפ"ו לפ"ק.

משה ישראל פֿעלדמאן אבדפ"ק דראגמירעשט והגליל.

קבוצי אפרים

שנה ו'

קובץ מחי תורה בענין הלכה, דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשמ

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדפיס מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZE EFRAIM

REVISTA LUNARĂ TALMUDICA-ȘTIINȚIFICĂ

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL

LEI 100—

REDACTIA SI ADMINISTRATIA

BUCUREȘTI, STR. TRAIAN — 24.

SEINI Romania.

TIPOGRAFIA JACOB WIDER.

1926.

דגנצה מאנץ, חורני-ספרותי מופיע אהת בחודש בהשתתפות גדולי רבנינו
וצעירים חובשי ביהמ"ד עם מדור מיוחד להערות וחדושים לה"דף
היומי". נוסד ע"י "צעירי אגודת ישראל" בלבוב. העורך ה"ר ראובן הורוויץ. הכתבת:
R. Horowitz, LWOW, Weterńów 3.

פרי שלמה חוברת ראשון. תוכן החוברת מכיל ח"ת במקצועות שונות בימי
התלמוד מיוסד בדרך הפלפול וסברא מהרה"ג מו"ה מאיר
בלומענפעלד מק' קיעלץ. להשיגו:

Rabin Majer Blumenfeld Sicorkievicza 61, KIELCE Polonia.

ציון לנפש היה הספר שנשא הרה"ג המפורסים מו"ה אלי הכהן גוטווירטה.
מק' לבוב-ביום השלישים לפטירת הרה"ג מו"ה מאיר אראק
ז"ל אבד"ק בוטשאטש וטארנא, י"ל ע"י ה"ר שמעון פליווער מלבוב.

בכורי ראשית ח"י בש"ס ופוסקים מהרה"ג יעקב שמואל אויסלענדער משאמלא.
פירושי איברא שני חלקים, חלק א' - הלכה: יבוארו בו הרבה ענינים
נחוצים להלכה למעשה בעניני עדות וגיטין וקדושין והצעה
לתקנת עגונות. חלק ב' - אגדה, גם יבוארו בו הרבה מקראות ומאמרי חז"ל
מהרה"ג ר' יוסף אליהו הענקין רב דק' נויארק. להשיגו:

Rabbi J. E. Henkin, 287 Henry St., NEW-YORK.

ספר תרי"ג מצות סדר המצות לפי מנין הרמב"ם ז"ל מבפנים, וסביב לו
מימין "מטעמים" פאשר אהב אבינו שבשמים, ומשמאל
דברי יעקב" לברה ולפרש דברי המצות לתרוץ ולפרק מחלוקת הרבה מראשונים
בסברא ישרה ולאחרונה פירושים יקרים ברעיונות נפלאים. אחר כל מצוה
דרוש מעניני המצוה בשם "כבוד הגרון". מאת הרה"ג המפורסם מו"ה יעקב
איסקאלסקי אבד"ק נויארק. חלק ראשון. להשיגו:

Rabbi Jacob Eskolsky 256 East Broodwaj NEW-YORK.

מצה אהרן חלק שני דרושים יקרים למועדי השנה ולעתים מזומנים מאת
הרה"ג מו"ה אהרן וואלקין אבד"ק פינסק.

בבית המערכת נמצא למכירה ספר "מנהת עני" על ענין התורה והמצוה.
ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס. מחירו חצי דולר עם המשלוח.
דבר ליערב דרשות לכל שבתות השנה ולמועדים מהרה"ג יעקב הכהן
פלעקסער אבד"ק פליינפעלד נ. דוש. להשיגו:

Rabbi J. Flekser 457 West Third Str. PLAINFIELD N. Y.

ספר תולדת יצחק והוא הדרכות טובות ומוסרים ובדרך דרש נאמרים.
מאת הרה"ג יצחק גרינבלאט אבד"ק וואשינגטאן.

לד.

שאלה בענין העמדת חופה בבית הכנסת.

באחד מבתי הכנסיות בברוקלין איתרמי מילתא כי בבה"כ היה צריך להיות חופה כפי אשר נהגו פה בארצות הברית שעושין החופה אן בבית סעודת הנשואין או בבית הכנסת ובבית הכנסת עושין את החופה אצל ארון הקדש רק החרדים עושין את החופה על הבימה העומדת באמצע ביהכ"ס ולחופה באים אנשים ונשים יחדיו וכאשר ידוע שבזמן הזה בעו"ה החציפות והפריצות נפרצו במאוד מאד לראב"ן נפשינו והנשים באות לביהכ"ס בזרועות מגולות עד כתפיהן וגם נופן גלוי עד לבן וכדי בזיון וקצף וכאשר ראה הרב הג' המסדר קידושין את הפריצות לארצה לסדר את הקידושין והלך לביתו מטעם שאינו יכול לברך את ה' ברכות כי טפח באשה ערוה והרב הוא אחד מהמצוינים בתורה וביראה בברוקלין והם לקחו להם מסדר קידושין אחר שאינו ידוע בטיב ניטין וקדושין וראיה שהזמין תחת החופה לערי קידושין דוקא את האב של החתן ואת האב של הכלה ואינו ידוע שהם פסולי עדות דאורייתא ובאסיפה שהיתה אח"כ בביהכ"נ עמדו איזה מהם ורצו לשלוח את הרב בנירושין גמורים כמנהג אמעריקא וטעמם מפני שב"ש הרב את ביהכ"נ במה שלא רצה לסדר את הקידושין אבל כאשר היה באסיפה ג"כ בע"ב חשובים ויא"ב ועמדו כנגדם בתוק יד עד אשר החליטו שיבואו לשאול רב אחר אם הרב שלהם עשה כהונן ואם לאו ובאו מהם חמשה אנשים אלי והראו לי כתב התום ממנהלי דבית הכנסת וגם החותם של ביהכ"ס שכל מה שיפסוק הרב אשר החמשה אנשים יבחרו בו מחויבים הם לשמוע ולקיים הפסק והשבתי להם כי הצדק הוא עם הרב ואינם רשאים לשלוח את הרב אפילו בלא הענין הזה מפני שהוא ת"ח גדול ויא"ב ות"ל ששמעו והרב נשאר על משמרתו כבראשונה ועכשיו שואלים הבע"ב החשובים אם יתרמי עוד מעם שצריך להיות חופה בביהכ"ס

אם מותר להם לעכב שלא יהיה החופה בבית הכנסת רק בחצר ביהכנ"ס או כדי שלא יהיה מחלוקת עם הבע"ב האחרים יעשו החופה בביהכנ"ס דוקא.

תשובה.

(א) באיזה מקום מעמידין החופה בבית הכנסת או בבית הסעודה או תחת השמים?

הרמ"א ז"ל באה"ע בסי' ס"א בס"א בכוף הגה כתב שי"א לעשות החופה תחת השמים לסי' טוב שיהא זרעם ככוכבי השמים וביו"ד בסי' שצ"ד סע"ג כתב המחבר אם האבל יכול לכונו לחופה שלא בשעת אכילה לשמוע הברכות יש מתירים ויש אוסרין אלא עומד חוץ לבית לשמוע הברכות וכתב שם הרמ"א בהנה וז"ל אבל לא יכונו לבית כלל בשעה שעומדים שם במומוטי חתן וכלה וכן נוהגין באשכנז ובמדינות אלו וכל זה בבית שעושין החתונה שאוכלין ושותין שם אבל בחופה שעושין בבית הכנסת שמברכין שם ברכת אירוסין ונישואין ואין שם שמחה כלל מותר מיד אחר שבעה ויש אוסרין עד שלשים וכן ג"ל ויש מקימות שמתמירין להיות האבל עומד כל י"ב חדש חוץ לבית הכנסת לשמוע הברכות ומ"מ נראה שהאבל יכול לברך ברכת אירוסין ונישואין תחת החופה שבבית הכנסת וכו' עשה גמצא שהרמ"א ז"ל בעצמו הוכיר העמדת חופה וברכת אירוסין ונישואין שמברכין תחת החופה הוא בביהכנ"ס שלשה פעמים והב"ש באה"ע בסי' ל' סע"ק ט' כתב בפשיטות שהחופה והקידושין הם בבית הכנסת והמהרי"ל בה' חתונה כתב שמעמידין החתן והכלה ואם של שניהם על הגג בבית הכנסת בשעת החופה והברכות ובתשובות מהר"ם מינץ ישן בסי' ק"ט כתב שמעמידין חתן וכלה סבוכ לארון הקדש בשעת החופה ובכרם ללמה באה"ע בסי' ס"א כתב שי"ל שהמהרי"ל מיידי שחופה והברכות לא היה בבית הכנסת גופא רק בחצר בית הכנסת ובידאי לא ראה את דברי המהרי"ל בפנים משום

ששם מבואר היטב שמעמידין החתן והכלה והאם של שניהם על המנדל בביהכנ"ס בשעת החופה והברכות ובמהר"ם מינץ מבואר שמעמידין אותן אצל ארון הקדש ומה שהביא ראיה מהא שכתבו התוספות בקידושין ג"ב: בדה"מ וכי אשה בעזרה מנין שפירושו אשה בעזרה להתקדש הרי אין רגילות שתכנוס לשם כדי להתקדש שהרי בזיון הוא ומילתא דלא שכיח הוא ולא איירי תנא מזה עשה והנה הכרם שלמה הביא שם בעצמו מה שכתב הראש יוסף הטעם משום שמא תפרוס גדה ולפיו שייך רק בעזרה משום שאסור לסטא לכנוס שם או לשהות שם משא"כ בביהכנ"ס שמבואר בשו"ע או"ח בס"פ פ"ח בהגה שגשגים גדות בימי ראיתן מותרת לילך לבית הכנסת והמג"א שם בס"ק ג' כתב שאשה שמשא"כ בנה או בתה שרי בכל גזונא אף ל"א לילך לביהכנ"ס אף בימי גדתה ע"ש ואף בעזרה לא כתבו התוס' דיש איסור לקדש שם אשה רק משום דלא שכיח אבל משום איסור ליכא ובשו"ת אמרי אש בס"פ ט' וי' כתב שאין להעמיד החופה בביהכנ"ס דבר שאבותינו ואבות אבותינו מעולם לא נהנו כן עשה וממה שהבאתי לעיל מהא שכתבו המהרי"ל והמהר"ם מינץ והרמ"א ותב"ש משמע מדבריהם שמותר להעמיד חופה בבית הכנסת ודלא כמו שכתב האמרי אש ואפילו הראיה שהביא מהנמרא מנילה כ"ח דאין לעשות הספד של יחיד בבית הכנסת גם חופה אין לעשות בביהכנ"ס ולכאורה אין הדמיון עולה יפה משום דבהספד ליכא מצוה ולא שום ברכה ולמה נעשה בביהכנ"ס משא"כ חופה וקידושין דיש מ"ע דאורייתא דפור וגם ברכת אירוסין ונישואין דבעי עשרה וכפ"ש תב"ש באה"ע בסו"ס ל"ד בסעף ה' צריכה עשרה לכתחלה בברכת אירוסין ואם ליכא עשרה אין עיכוב אבר בברכת נישואין מעכב ועיין פה שכתב מרן הג"י דל בשם הרשב"א בס"י מ"ב ובפסקי מהרא"י בס"י ק"א ובמנהגי מהר"ם מינץ ועיין בס' אבני מלואים שהביא מה שחלק התשב"ץ הובא במהרי"ק בשורש ק"ע והר"ם כתב דהיכא

דקידושין הראשונים היה בלא מנין יכול לקדש פעם אחרת בשעת
 נישואין כדי לברך ב"א בעשרה נמצא שראוי ונכון לעשות החופה
 בביהכנים במקום הקבוע להתפלל שם וכמ"ש הח"ס נתי אה"ע בס'
 צ"ח שראוי לברך הברכות במקום קדוש ובמקום הקבוע להתפלל אך
 ראיתי שבימי המהרי"ל ומהר"ם מינץ נהגו לעשות קודם החופה
 הפא"ן תחת כוכבי השמים ולכן עשו אח"כ החופה והברכות בבית
 הכנסת משא"כ במדינותינו שאין עושין כא"ן תחלה קודם החופה
 ולכן כתב הרמ"א ז"ל באה"ע בס"י ס"א שנכון לעשות החופה תחת
 השמים לסימן טוב ולכאורה יש סתירה מהרמ"א ז"ל על עצמו משום
 שבאה"ע כתב שנכון לעשות החופה תחת השמים לסימן טוב וב"ד"ע
 בס"י שצ"א כתב בפירוש ג' פעמים שעושין החופה בבית הכנסת עש"ה
 ולענ"ל נראה שאין שום סתירה על הרמ"א ז"ל מפני שמה שכתב
 הרמ"א ז"ל ב"ד"ע בס"י שצ"א שהחופה הוא בבית הכנסת הוא טעות
 הדפוס והטעם שהמקור אשר משם הרמ"א הביא את הדין הוא בהנהגות
 מיימוניות בפ"ו מה אבל ומרן הב"י ז"ל הביאו בטור יוד"ע בסוף סימן
 שצ"א ושם היינו הן בהנהגות מיימוניות והן בב"י כתוב בפירוש על
 מקום המלות "בית הכנסת" "בית הנשואין" ושמחתי מאד שמצאתי
 ת"ל בתפארת ישראל על סדר מועד בכללי שמחות באות ב' וז"ל שם
 ואנב דאתא לידן גומא בה מילתא דמ"כ ב"ד"ע בס"י שצ"א סעי'
 בהגה וכו' והנה מדכ"ל הרמ"א ושילש בלשוננו חופה שעושין בביהכנים
 ועל זה סמכו החדשים אשר עליהם אנו בושים אשר כל מגמתם
 לדמות אותנו לצד שלא נוכל לדמות ואמרו דש"מ דכך יפה לנו לעשות
 החופה בבית הכנסת אמנם מלבד שיש איסור לעשות בבית הכנסת
 מכמה טעמים שלא נאריך בהם כאן תנה תלו עצמן בקורי עכביש
 דכל מה שנוכח בדברי הרמ"א כאן בית הכנסת במקור מקומו ליתא
 לא בהנהגות מיימוניות שהביאו הרב ב"י דשם נזכר בבית הנשואין וכ"כ
 בדרכי משה בפירוש ברהוב העיר ונראה שטעות הדפוס הוא דחרי

מזמינו לא ראינו ולא שמענו שנוהגין לעשות החופה בבית הכנסת
אלא שבשניהם היה כתוב "בב"ה" ר"ל בית הנשואין או בחצר בית
הכנסת שהוא רחוב העיר וטעה המדפיס וכתב בבית הכנסת ונברין
דברי אמת עכ"ל הרי כתב התי" בפירוש שיש איסור לעשות החופה
בביהכנ"ס ולכן עיקר המנחג הוא כמ"ש הרמ"א ז"ל באה"ע שגבון
להיות החופה תחת השמים וכן משמע מהחת"ס בח' אה"ע סי' צ"ח
ובשו"ת מחולת מחנים בס"י ד' כתב ג"כ שיש איסור נתינת חופה
בביהכנ"ס, אחד שעוברים בית איסור תורה והשנית הוא נגד הדין
שבשו"ע ועוד כתב שם הרבה מעמים ובשו"ת שואל ומשיב מהדורא
ג' בח"א בס"י קפ"ב כתב שבוז נותנים יד לפושעים החדשים במה
שעושים החופה בביהכנ"ס ובשו"ת "הודא יעלה בח' או"ח בס"י ל"ח
הביא מה שכתב הב"ח במור או"ח בס"י קע"ד כשמברכין ברכת אירוסין
ונישואין בחופה שלפני ביהכנ"ס וכו' אמנם בחופה לעשות אותה
בביהכנ"ס חושש אני לאיסור דאורייתא ובחיקותיהם וכו' עכ"ל
ומהמהר"ל עצמו ג"כ אין ראיה כל כך מפני שזה כתב המהר"ל שיש
לנהוג בן רק כתב שכן היו נוהגין במגענצא אבל אין אנו נוהגים
כמנהגם ובשו"ת מהר"ס שיק בח' אה"ע בס"י פ"ז כתב דמה שנראה
בקצת מקומות שעושים החופה בביהכנ"ס בימי מהר"ל מוכח שבכוונה
וברעת הוציא המהר"ל לחוץ לעשות אותה ולא בבית הכנסת גופא
מטעם שזה כמה מאות שנים שהנהיגו לעשות החופה שלא בביהכנ"ס
ועלינו לקיים המנהג וכו' שכתב הרמב"ם ז"ל בראש חלבות ממרים
עש"ה. (עוד יבוא.)

ישעי' יוסף מרגאלין

ראב"ד לחברה תורה אנשי חסד בברוקלין.

לד.

שלום רב למע"כ החורגני המופלג וי"א כו' מו"ה ר' פישל הלוי הארענשטיין
יצי' מסה ק"ק נואדק.

על דבר שאלתו בבתי שמחלל בחתונה על ידי שמטמא עצמו

למתים וגם מחלל שבת בפרהסיא ונפדה בכור על ידו אם הוא פדוי או צריך לחזור ולפדותו.

הנני להשיבו בזה כי ודאי לבתחלה אסור לפדות בכור ע"י כהן כזה דגרסינן בפרק הזרוע והלחיים (ק"ל:) א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין שאין גותנין מתנה לכהן עם הארץ, כו' ובודאי כהן כזה שהוא רשע גרוע הרבה מעם הארץ, ותניא גמי התם (קל"ב:) רש"א כל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה, וכיון שכהן זה מחלל שבת בפרהסיא הרי הוא ככופר בכל התורה כולה כדמוכה בפ"ק דחולין (ה.) ובפ"ו דעירובין (ס"ט:) וא"כ הוא כופר בעבודה ואין לו חלק בכהונה, ומ"מ נ"ל דבדיעבד אם נפדה בכור על ידו הרי זה פדוי, והלשון "אין לו חלק בכהונה" דנקט ר"ש אין פירושו שנתחלל מכהונתו אלא ר"ל שאין לו חלק בין הכהנים, וזה רק לבתחלה אבל בדיעבד יצא הנותן ידי נתינה, ובוה מתורין קושית הכסף משנה על הרמב"ם - ז"ל בפ"א מבכורים ששינה מלשון ר"ש והעתיק "אין לו חלק בכהנים" כדי שלא נטעה לפרש דאזיל ממנו דין כהונה, ואע"ג דחמירא שבת כעכו"ם מ"מ הא קי"ל בפרק גמרא הדין (מ"ד.) אע"פ שחמא ישראל הוא (וישראל מומר שקידש קידושיו קידושין בדאיתא ביבמות מ"ז: ובבכורות ל':) וא"כ במה נפקע כהונתו של זה, ועוד הא לא נתקבל עליו עדות בב"ד שהוא מחלל שבת בפרהסיא ואפשר ששכת שהיום שבת או שמלאכה זו אסורה, דבשביל רינון בעלמא שמרננין אחריו ודאי אין לפוסלו כמבואר בש"ע א"ח סימן קכ"ח סעיף ל"ה, ועוד כיון שהוא מחזיק עצמו כיהודי אפשר דעביד תשובה וכהיהא דאמרינן בקידושין (מ"ט:) על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו, ועכ"פ מידי ספיקא לא נפקא, ובספק פדיון הבן קי"ל בש"ע י"ד סימן ש"ה סעיף י"ג וכי דהמוציא מתבירו עליו הראיה.

ובמה שמטמא עצמו למתים נמי לא נפקע ממנו כהונתו דנימא שצריך לחזור ולפדות הבכור שכבר נפדה על ידו כדמוכה בפרק יש

בכור (מ"ו): דגריסין שם איתמר כהן שמת והניח בן חלל רב חסדא אמר הכן חייב לפדות את עצמו ורבה בר ר"ה אמר אין תבן חייב לפדות את עצמו כל היכא דמת האב אחר שלשים דכולי עלמא לא פליגי דאין תבן חייב לפדות את עצמו שהרי נזכה אביו בפדיונו ודין זה מובא להלכה בספרי הפוסקים הראשונים והאחרונים ומדלא חילקו בזה בין עשה תשובה ללא עשה תשובה שמע מינה דאפילו אם לא עשה תשובה נפדה תבן על ידי אביו שנשא אשה מפסולי כהונה והוא מילתא בטעמא דאע"פ שחטא כהן הוא ואינו מתחלל ע"י ביאתו בעבירה בנשים הפסולות לכהונה כדגריסין בברייתא דפרק עשרה יוחסין (ע"ז.) ת"ר לא יחלל זרעו אין לי אלא זרעו היא עצמה מנין אמרת ק"ו מה זרעו שלא עבר עבירה מתחלל היא שעברה עבירה אינו דין שמתחללת הוא עצמו יוכיח שעבר עבירה ואין מתחלל מה שהוא שכן אין מתחלל בכל מקום תאמר בהיא שמתחללת בכל מקום הא קמן שאין תבן מתחלל בביאתו בעבירה בנשים הפסולות לכהונה והוא הדין שאין מתחלל במה שמטמא עצמו למתים דמאי שנא והא דתנן בס"פ מומין אלו הנושא נשים בעבירה פסול עד שידירנה הנאה והמטמא למתים פסול עד שיקבל עליו שלא יהא מטמא למתים אין הכוונה פסול שמתחלל מכהונתו דא"כ היכי יתזור לכשרותו ע"י תשובה הא מה דעביד עביד וכבר נתחלל וכי אשה שנתחללה בביאת איסור תתזור לכשרותה ע"י תשובה ומאי שנא איש מאשה? ואמאי לא אמר שם בברייתא דפרק עשרה יוחסין הנל מה שהוא שכן אין מתחלל לעולם אלא לפי שעה תאמר בהיא שמתחללת לעולם אלא ודאי מן התורה אינו מתחלל אפילו לפי שעה אלא קנשא בעלמא הוא מדרבנן לפוסלו לפי שעה מעבודה משום דבדי מצוין לקרשו בעל כרחו כדתניא ביבמות (פ"ח.) מנין שאם לא רצה דפנו ת"ל וקדשתו בעל כרחו ועוד ראיה דאין מתחלל אפילו לפי שעה דא"כ מה לנו לכופו שלא יחלל עוד כהונתו הא כבר עבר ונתחלל וחלל מותר להטמא למתים ולישא נשים הפסולות לכהונה ועוד אמר גמרא דכל זמן שלא

עשה תשובה נתחלל מכהונתו אי"כ אם הוליד בת חרי היא בת חלל
 והא ודאי ליתא בדמוכה בפרק עשרה יוחסין דתנינן התם בת חלל
 זכר פסולה מן הכהונה לעולם, ופרכינן עלה מאי לעולם ומשנינן מהו
 דתימא כו', ואמאי לא משנינן דמיירי בבית חלל זכר שנתחלל מכהונתו
 ע"י עבירה וקמ"ל דפסולה מן הכהונה לעולם אפילו לאחר שחזר
 אביה לכשרותו ע"י תשובה ועוד דקתני סיפא חלל שנשא בת ישראל
 בתו פסולה לכהונה, ופרכינן עלה הא תנא ליה רישא בת חלל זכר
 פסולה מן הכהונה לעולם, ומשנינן אידי דתנא רישא כו' והשתא אמאי
 לא משני עדסא מינה רישא בבית חלל שנולד מפסולי כהונה, וסיפא
 בבית חלל שנתחלל ע"י עבירה, ועוד דתניא התם (ע"ח.) רי"א בת גר
 זכר כבת חלל זכר והדין נותן ומה חלל שבא מטיפה כשרה בתו פסולה
 גר שבא מטיפה פסולה אינו דין שבתו פסולה, מה לחלל
 שכן יצירתו בעבירה כהן גדול באלמנה יובית, ואמאי לא
 אמר חלל שנתחלל ע"י עבירה יובית, אלא ודאי אין האב געשה חלל
 כלל ע"י עבירה אפילו לפי שעה קודם שעשה תשובה, ואי אפשר שתהא
 בתו חללה בשום אופן, ובין דאסיקנא דמן התורה אין הכהן מתחלל
 מכהונתו ע"י עבירה שמחלל דין כהונה אפילו קודם שעשה תשובה.
 ודאי לא נפקע ממנו קדושת כהן ואם נפדה בבור על ידו חרי זה פדוי וא"צ
 לחזור ולפדותו.

יעקב בן ציון הכהן מענדעלסאן
 רב הכולל דפה נוארק אמריקה.

לו.

ח"ר ב' שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה נמנו וגמרו טוב שלא נברא
 משנברא, ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו, עירובין י"ג יע"ש.
 חכמינו ז"ל ברוחב רוח בינתם יאירו בדבריהם אלה נתיבות
 עולם, ושללו נתיב לכל האנושית בלה, ידעו ובינו ובחרו למז דרכם
 בחיים, דרך המובילה להאשר האמיתי, התכליתי, נתנה ראש ונשובה
 להבין ולהשכיל בדבריהם אלה, כי המה הם אשיות תבל מוסרי עולם
 נסורה נא לראות את המסלה הישרה הזאת המוליכה אל גן החיים...

וטרם אחלה לדבר אעיר נא את לב קורא דברינו לעיין בעקידה בחזות קשה שער י' וי"א ובשם הוזה"ק פ' בהעלותך ואחר נשים על המדובר פנינו.

כתורתנו המדושה בפ' וירא יסופר וירא אליו ד' זכו והנה שלשה אנשים וכו' נעומה מבטי עינינו ונשים לב הרק בהתראה ד' אליו ישב בפתח האהל והמתין על עוברי אורח להכניסם בביתו ורש"י בא לפרש כי בא לבקר את החולה והוא מב"מ פ"ו ולולי דבריהם הק' הייתי אומר כי הכתיב יספר כי המתנתו את אשר עמד וחכה להכניס עוברי אורח פעולתו זאת טובבה התראת ד' אליו אך מדוע ולמה?

עוד נסורה נא ונראה בהפוך ד' את סדוב ועמורה ומתה את כל היקום הלא איש אשר חטא אליו ימחה אבל גלה העיירות בכלל יפלא בעיני כל מבין הפכה זו למת מה זה ועל מה זה עוד זאת יפלא באומרו ד' אפר המכסה אני מאברהם את אשר אני עושה ואברהם הוי' יחי לגוי גדול ופלא ומה אם יכסה מאברהם זאת ומה טעם אם יחי לגוי גדול הבעבור זאת נתנו הדברים להגלות אליו?

קדמונינו ז"ל תקנו לנו בימי דאלול לאמור בכל יום בשעת התפלה המזמור לדוד ד' אורי וישעי והוא עפ"י המדרש אורי בר"ה וישעי ביוח"כ ובתקנתם זאת צפונה כמנה כוונה נאותה ואמרתי בדרוש במקהלות אחר אשר העירותי על המשך דברי נעים ומירות ישראל בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי וכו' הנה כשלו ונפלו הוי' לו לומר יכשלו ויפולו וביארתי את הקדש עפ"י הנודע מחכמי המחקר ואחד מהם הנאון הצדיק החת"כ המפוי מו"ה שמשון רפאל הירש זצ"ל מצאתי שהרחיב הדבר בזה בספרו י"ט מכתבים הוא בחקירותיו יעלה על הר מרומי המחקר יפתח את לב הקורא ויבינהו בינה ישרה כי אשיות התגל הנפלאה יסד הבורא ית' על יתירות נאמנים חזקים ומוצקים כי כל בריאי תבל כגוף אחד נחשבים וכל אישי המיוחדים איברי הגוף הכאונדים ומאחדים הנה היותן של כל איברי הגוף הנה הם הנידון והעורקין אשר על ידיהם יסוב ויאחד אותם יחד והוי' כמנוע אבר אחד מתת חלקו ביניהם אז כמובן יפרד מכלי הביא אליו את דם הגוף סבת הווייתו ובידיו עצמו בור כרה לה יכין לו מיתת

עצמו ויפול בשחת יפעל כלומר כל נברא יקבל אבל גם יתן ולא יוכל להתקיים באחר מאלה כי לו יתן ולא יקבל קיומו נפסד אבל גם אם יקבל ולא יתן גם בזה הלא יחתור תחת קיומו ויחריב יסודי תבל וזה הי רצון הבורא יתן שיתן הנבראים נצרכים אל לחבורה וכל היוצא הנברא וקיומו ישמש ויהי בסיס לחבירו לקיים נבראים אחרים הבן פרט זה כי הוא מחקר פילוסופי נכבד ונעלה ולו יכבוש מי מחלקי הנוף העולמי את התחברותו עם אחיו ואף אם יתן גם לחזיק להציק ולהפריע אופן קיומו של חבירו כמובן יחתור בזה חתירה תחתיו ויפריע גם קיומו העצמי וברעיון זה הספתי לעם ד' ביומי דאכול אינון יומי דתשבנא וכל איש ישראל ישפוך נפשו ולבו לאלקיו באומרו "אני לדודי ידודי" כי בימים האלה ישפוך כל אדם קו תחת החשבון אשר יעשה לו מכל אשר עבר עליו כל השנה בלה וימי הזכרון באור נוגה יאירו לו את הימים הבאים לעזוב ולמנוע דרכיו הרעים והמקולקלן המלאים פיס ורפש ואם דרך ישרה יבחר לו אז יבטח לבו כי לא יענשו אורחותיו וזה ד' אורי ברה"ב באור יאורו מחשבו כי ימצא באור נהם של ימי הזכרון האלה הדרך הנכון והמאושר ואז וישעי ביו"כ ולזה ממי אירא ד' מעוז חיי ממי אפחד כי מי יסד תבל ומלואה מי העמיד עמודי ומי תקע יתדותי אלה ד' מעוז חיי ולכן ממי אפחד כי בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי המה יחשבו כי צרי ואויבי רק לי המה אבל המה בשלו ונפלו מקודם כי בעצמם יחתרו אחרי קיומם ויאבדו מתוך קהל ד' מאחדות עם ישראל ועי' ש"ס שבת ל' ע"ב שב"ע אומר כל העולם כלו לא נברא אלא לצוות זה לזה ודבן.

ואז בימי אבינו הזקן החשך כיסה ארץ וערפל לאומים וכל העולם כלו לוטת באדמת שער הבארבאדיות אין חנון ואין רחום הכל הי נקנה בחוקה תבונה ויתת לה מס' בלה בלתי מוגבלת וכל האלים נבר הי לחק ומשפט בארץ ואלה החלשים נמוני לב אשר לא השיגה ידם לשחות עם חזקם היו לבער לשוני אריות וכפירים התנוללו בחוצות ומתו בזלעפות רעב ואז השכינה הששנה העליונה על אברהם אבינו את כבודה והתראה ד' אליו ביקר תפארתו ומלא את ידו להנהיג חדשות ונצורות לעזוב דרך רשע ולהחיש לכל נדבאי לב צרי וישע.

לרחם על אומללים להכניס אורחים ולהושיט למו עזרתו וגדיבת ידו ואחר ה' אברהם אז ורעינו זה הפין והתרחב ומצא לו כנפים בלב כל איש ישר וזאת יודיענו ויבינונו הכמינו זל בביצה דף ל"ב : בהא דשבתאי ב"מ וכו' ונתן לך רחמים ורחמך כל המרחם על חבריו בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו ודו"ק כי רק הוא מילא רצון בוראו בתור יציר גברא ועמד על פתח ביתו לקבל פני האורחים ורעיון זה רעיון אהבת-אדם התחברות-מבשרי היצורים המציא ברוח ד' רק אע"ה אשר היתה עליו יד ד' להאירו ולהישירו אמנם אנשי סדום היו רעים וחטאים לד' מאוד ולא רצו להיטיב לוולתם לא רצו לדעת כי זאת הוא קיום העולם וקיומם עצמם ולכן אחר בקשו שם בסדום צדיקים עליהם יתמוך אשר בכשך הזמן יאצילו מרוחם עליהם וגם המה לא נמצאו וא"כ בטלם זו קיומם והלא חדילי הקיום המה ולכן נשלחו המלאכים סדומה להפכה הביטה קורא נכבד וראה הבן בשים לב כי רעינונו זה נוצץ מבין חרבי תורתנו הקדושה ופנינו אמרותי יזריחו לנגד עינינו ברק אורה כי בספרה לנו ויחזיקו וכו' ותכט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח ורש"י ז"ל פי' מאחריו של לוט יעו"ש לא כתוב מאחריו הלא אם הביטה לאחור מאחריו הביטה ולא מאחריו יעו"ש בש"ח מ"ש בשם רש"י ללרכו בקדש עור זאת נעיר און כל שומע ולב כל קורא דברינו למה נעשתה לנציב מלח הלא הי' לה להתפך לעץ ואבן ורש"י ז"ל מביא מדרשם שם דבמלח חטאה ובמלח לקחה נאים הדגרים למי שאמרם אמנם לולי דבריהם ז"ל היינו אומרים לצרכינו כי המלאכים בדמות אנשים אשר באו אל לוט ואחר אשר הודיעוהו סבת ביאתם אליו כי להפוך את סדום באו בעבור רשעתם ואפורותם ולוט שהי' עור מגדוליו של אברהם אבינו אחר אשר הודיעוהו את דוח ד' אשר לבש את אברהם רעינו התדש וסוב לבו אשר במה נודע לו ככבר גם ללוט ההולך את אברהם אפס בהיותו דר זה זמן כביר בין אנשי סדום נשתכחה ממנו תורת אברהם וזרועתו על לוח לבו היתה כעל צחיה סלע אמנם עתה לרברי המלאכים ומעשיהם זכר את אברהם ואת מעשיו הקדושים ודבקה לבו אחריהם אמנם אשתו של לוט אשר לא למדה מעולם בבית ספרו של אבינו הזקן בהלה נפשה בכל דבר טוב ובאידעאליו הקדושים

של אברהם אבינו ע"ה אשר חננו השי"ת במו וזאת יספר לנו הכתוב ותבט מאחריו ודרשו ז"ל מאחריו של לוט כי הוא בחר להלוך קדימה פראנרעסיוו אבל הוא הביטה מאחריו כלומר לאחור ולא לפניו ובחרה לנפשה מעשי סדום ועמורה לבל לעשות פרי ולחדול מלעשות ולפעול לטובת אחרים ולכן נעשית לנציב מלח כי נודע לכל כי כל דבר אשר בא בקרקע יהפך לעפר ויזרע ויעשה פרי חוץ ממלח בעדות הכתוב גפרית ומלח שריפה כל ארצה ולכן אם היא מנעה עצמה מעשות פרי ישוה לבני אדם ולכן ותהי לנציב מלח. הדברים האלה הסכת ושמע כי זה חלק אדם ישר בעמלו שיעמול תחת השמש לעבוד עבודת הקדש הזאת אשר הנחילה לנו אבינו הזקן ברוח ה' אשר התראה והאציל עליו מזיוו והדרו והאיר עיני שכלו ורות בינתו ולכן הזכרה השי"ת לגלות לו הפיכת סדומה למען יוכח כי לפי רעיון קדוש זה אין מעמד לאנשים הרשעים האלה וחדילי הקיום המה העיירות האלה.

עתה נראה עתה גבין מעשה איש ופעולותיו בעולם הזה רק הטוב והחסד ירבה כי בזה יתבצר לו מקום עמידתו וקיומו בחיים וימצא חן בעיני אלקים ואדם הן המה דברי חכמינו ז"ל המוצגים בראש אמור ועכשיו שנברא יפשמם במעשיו כלומר במעשים כאלה אשר יחוק ויאמץ את קיומו לעד לעולם וכן יעזור לנו השי"ת אבינו.

אליעזר ואב שאטצבערג ואלישבעשי.

בשורה טובה.

ביום ד' אדר א' הביא במדרת הנשואין עורך המאסף קבוצי אפרים, הרב"ג ר' אפרים לנדא שליט"א את בנו היחיד מרת רבקה תתי עכ"ל הרב דר' מאיר הלוי ז"ל ההתננה היתה בשכונת האולם בארזשאוים בבוקרשט בעמד אלמי קדואים ובראשם כל הדרי ועד הרבנים עם צירי האגודות והחברות מקהלת בוקרשט שבאו להשתתף בשמחת של מצות בסדר הקדושין נתכבדו הרב הפולל דר' יעקב נירנבורג נשיא אגודת הרבנים שטרומניה וחר"ג: ר' בצלאל זאב שאפראן אב"ד דק"ק באקווי ור' יהודא ליבוש, לנדמאן אב"ד דק"ק בראילא והרבנים ר' חיים ראבינאוויטש ור' משה בערגער מפה, נתקבלו ברכות מו"ט מאת: הרב"צ: מפאשקאן, ואסלוי, גאלאץ, פאדלוי, פאקשאן; הרב"ג: מגאמץ, פיאטרה, שטעפינעשט, סאדיגורא, ביוואלארי, בערלאד, פאלטישען, פאקשאן, פאדלוי, בולגראד, הושי, גאלאץ, קונסטנצה, טירגובישטי, בוזאו, גם לרכות הפרופסורים מפריש: הרב הפולל ר' ישראל הלוי, מאיר לאמבערט, יעקב כהן, יוליאן ווייל, ועוד.

מזלא טבא לכבוד הרב"ג המפורסם מרת אפרים לנדא הי"ד רב בבוקרשט לנשאי בתו תתי עכ"ל הרב דר' מאיר הלוי מיאסי, יעקב וויעדער, המדמיס.

מודעה רבה לאורייתא.

מאת הרה"ג כו' מו"ה אליעזר לאנדא שליט"א אבדק"ק אשפזין.
מתכבד להודיע כי יש עוד למכור ספרי לבנון נטע וכמו
ה ש ח ר מכ"ק אדמו"ר הגאה"ק כו' מר"ן ז"ל בעל כנף רננה וגם מן שירצה
לקבל עליו לדפוס משאר חיבורים אשר המה עוד בכתובים יפנה לבנו הרה"ג
שליט"א ע"פ הכתבת:

Rabin Leser Landau, OSWIECIM, Polonia

רשפי אש קובץ שו"ת וחת' בשיטות הש"ס דרושים ומאמרים מאת גאוני
וגדולי ישראל וגם לרבות בחורי חמד חובשי בית המדרש
יו"ל ע"י הרב שמחה אבי עזריאל שפירא מלאדו, מחירו לשנה עשרה
זהובים ובחיל א' דולר וחצי. להשיגו:

S. Schapira, LODZ, u. Jakuba 7.

פרי שלמה דרשות למועדים ולימים נוראים: מאת הרה"ג צבי הירש דאכאוויטץ
רב בבה"כ "אגודת אהים אנשי ליבאוויטץ" בראנוויל נ"י. הספר הזה
נכתב בשפה צחה ונעימה, בדרשותיו הנעימים כלל המחבר במחתא אחת את העבר,
ההווה והעתיד ולא תשבע עין לקרות דבריו המסולאים הנכתבים ע"פ רוח דתוה"ק.

שלחן עורך ח"ב, והוא "דרך החיים" להרב מליסא זצ"ל וקצור דינים מדברי
אדמו"ר הרב מלאדי ז"ל ועליהם "שלחן המבאר", וחדושי דינים
רבותינו האחרונים שבאו אחריהם, מהרה"ג מנחם מענדל וויינגארט ראבד"ק ראדום.

גפי אש על ששה סדרי משנה מהרה"ג אברהם שטערן מו"ץ דקה"י נאוועזאמקי
(סלובקיה), והוא ביאור על כל ענינים השייכים לכל משנה ומשנה מברר
ומלבן שיטות הראשונים וחלוקי האחרונים עם הערות מגדולי זמנינו. מחיר הח"א על
סדר ורעים 40 כ', ח"ב על מס' שבת 34 כ', ח"ג על מס' ערובין 23 כ' טשעכישע.
ח"א מחזיק שפ"ח, ח"ב ר"מ וח"ג ק"נ עמודים גדולים, להשיגם אצל המחבר:

Rabin Abraham Stern, NOWÉZAMKY, Slovakia.

מוצאי מים פירוש מדעי בדרך הפשט והרמז [אלגורין] לאגדות רבה בר
בר חנא, בדרך הפשט מתבארים הנוסחאות המילים, וסגנון
המאמרים, בדרך הרמז, מה דמחוי במחוג על נקודות שונות בדברי ימי עמנו
וביחוד בהתעורה לשיבת ציון מהרה"ג חיים הירשענזאהן אבד"ק הובאקען.

חידושי הרה"ה למס' הוריות בבלי וירושלמי, חלק ראשון על בבלי גפ"ת
ותוה"ר מהרה"ג הנ"ל.

אלה דברי הברית מתבארות בו כל הבריות בישראל הנזכרות בתנ"ך
ותנאיהן, כחן הדתי, המוסרי, ההלכותי וההיסטורי
בשלושה חלקים, חלק א': מן ברית אלהים את נח עד ברית יעקב ולב
מהרה"ג הנ"ל, להשיגם:

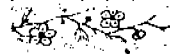
Rabbi Ch. Hirschensohn 231 Washington Str.
HOBOKEN N. Y.

מחברים נכבדים!

נ א אל תחמיצו את השעה המוכשרה!

אין לכם שעה יותר מסוגלה
להדפיס חיבוריכם בשל עכשיו!
מחיר הדפסה עלה בכל הארצות
ובכל בתי הדפוס רק אצלי נשאר

המחיר הנוח והנמוך ומי יודע מה יורד יום!

 בית דפוס מוציא לאור
מלאכה נקיה ויפה מעשה מחשבת. הגה מדויקת, השרות
מדויקה ונכונה ותשביע רצון של המפונקים ונקיי הדעת.
הדפוס אחד היותר גדולים אשר ביוראפ, מלא עם
אותיות יפות וטובות מכל המינים היוצאות מבית
יציקתי הפועלים מומחים במקצועותיהם,
ברי אורין ויראי אלקים. גם יש לי
בית כריכת ספרים
והכל נעשה תחת השגחת.
במטותא רבותי טרם תחליטו לבחור
בבית דפוס פנו אלי ובאו אתי
במשא ומתן. בידאי תמצאו
נחת ועונג כאשר מצאו
ברכה גדולי ארץ
ביוראפ ואמריקה
דוגמאות
באהבה!

בכבוד ובהוקרה:

יעקב וידער.

הכתבת:

JAKOB WIEDER'S BUCHDRUCKEREI,
SEINI Szinerváralja, JUD. SÁTMAR, ROMANIA,

קבוצי אפרים

שנה ו'

קובץ מחי' תורה בענין הלכה, דרוש
ואגדה, מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחדש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדפים מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EPHRAIM

REVISTA LUNARA TALMUDICA-ŞTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EPHRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL

LEI 100—

REDACTIA SI ADMINISTRATIA

BUCURESTI, STR. TRAIAN 24.

SEINI Romania.

TIPOGRAFIA JACOB WIDER.

1927.

בית פנתם על מס' תמורה ובו פלפולים נחמדים בדברי הרמב"ם בהלכות
תמורה עם "קונטרס שגיאות מי יבין". מחירו שני זהובים וחצי.
להשיגו: P. Greher, OSWIECIM, Polonia.

חדרי תורה חדר א' הלכה וחידושים. חדר ב' אגדה ודרושים מגאוני
גדולי דורנו. חוברת ח' "ל ע"י הרב משה דוב בראפמאן
בקראקא. מחירו לשנה שלשה דולר. הכתובת:
M. B. Brawman. KRAKOW u. Dietlowska 9.

"אפיריון" קובץ לדרוש ולעניני ישראל סכא. "ל ע"י הרה"ג דר. שמואל
מיללער. מחירו שני דולר. להשיגו:
Apiryon, Room 206 Flagg Bldg. YONKERS, N. Y.

"שערי ציון" ירחון מוקדש לחד"ת הלכה אגדה וספרות תורנית "ל ע"י
הרה"ג שלמה בלור, אהרן י. זסלנסקי. שנה שביעית מחירו לשנה
12 שילינג, 3 דולר. להשיגו:
Rabb. S. Blazer & A. Soslanski P. O. B. 210 JERUSALEM

יד יהודה חלק חמשי על ש"ע יו"ד מן סי' מ' עד סי' ס', מהרה"ג
המפורסם מו"ה יהודא ליבוש לנדא ז"ל אבד"ק סאדאגורא.
מחירו עם פארטע א' דולר. להשיגו אצל נכד המחבר:
Rabin Efraim Landau, BUCUREȘTI, Traian 24.

ספר תרי"ג מצות. סדר המצות לפי מנין הרמב"ם ז"ל מבפנים, וסביב לו
מימין "מטעמים" כאשר אהב אבינו שבשמים, ומשמאל
דברי יעקב לברר ולפרש דברי המצות לתרץ ולפרק מחלוקת הרבה מראשונים
בסברא ישרה ולאחרונה פירושים יקרים ברעיונות נפלאים. אחר כל מצוה
דרוש מעניני המצוה בשם "כבוד הגרון". מאת הרה"ג המפורסם מו"ה יעקב
איסקאלסקי אבד"ק נויארק חלק ראשון. להשיגו:
Rabbi Jakob Eskolsky, 256 East Erodowaj NEW-YORK

מצח אהרן חלק שני דרושים יקרים למועדי השנה ולעתים מזומנים מאת
הרה"ג מו"ה אהרן וואלקין אבד"ק פינסק.
בבית המערכת נמצא למכירה ספר "מנחת עני" על ענין התורה והמצוה.
ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס, מחירו חצי דולר עם המשלוח.

דבר ליעקב דרשות לכל שבתות השנה ולמועדים מהרה"ג יעקב הכהן
פלעקסער אבד"ק פליינפיעלד נ. דזש. להשיגו:
Rabbi J. Flekser 457 West Third Str. PLAINFIELD N. Y.

ספר תולדות יצחק והוא הדרכות טובות ומוסרים ובדרך דרש נאמרים
מאת הרה"ג יצחק גרינבלאט אבד"ק וואשינגטאן.
שלום ירושלים דברים עתיקים ע"פ הלכה מעניני חיבת ומצות ישיבת
ארצינו הקדושה בזמננו מהגאון הקדוש ר' ישראל מקאצק
"ל ע"י הרב ישכר בער גאלדראט.
להשיגו: Rabin M. Friedländer, DEJ.

הרב הכולל דר. נומירובר מבאקארעשט ציר בית המחקקים רשמי (סענאטאר).

סוף חודש יענר גבר האמת על השקר והרב הכולל דר. יעקב יצחק נומירובר נתקיים ונתאשר כסענאטאר בא כת דת ישראל. שונאיו עשו תועבה בישראל לשלוח ידיעות מלאות שקר אודות נאומי הפרלמנט אולם לא עלתה בידם וכשקראו את העתון הרשמי של הפרלמנט ודנו על הפסוק כלו ולא על חצי פסוק לא איזה מלים שנעקרו משרשם, כל הקוראים נוכחו לדעת שגם בפעם הזאת הרב הראשי דר. נומירובר דיבר אך אודות טובות בני עמנו. בשני לחודש אפריל הרב הכולל דר. נומירובר דיבר בהסענאט בעבור הרבנים והמורים וכל משרתי הקהלות שיתחשבו כמשרתי הממשלה שיש להם כמה זכויות בהחוק בענין הדורות אעפ"י שהסענאט לא קיבל את הרצאתו, אולם תעמולתו בענין הזה עשה רושם גדול ויעשה פרי לעתיד בעבור אלה שישמרו משמרת הקודש בקהלתם. בארבעה עשר אפריל הסענאטאר דר. נומירובר לחם בהסענאט נגד אלה שאינם רוצים שמי ששם ישראל עליו לא יהי לו רשות להיות שופט בראמני וגם שר המשפטים הודה שהצדקה עם הרב הכולל דר. נומירובר.

הגינת חג'רסיום הש"ס.

ביום א' ר"ת ניסן חגגה החבורה ש"ס דפה באקארעשט את חג'השנתי של סיום הש"ס. כמו בכל שנה ושנה כן גם בשנה הזאת דאגו מנהלי החבורה הר' יעקב קאנדל, יעקב שבר, יהושע גרינבערג, והר' זעליג סעפונארו ובראשם סגן הנשיא הזקן זה שקנה חכמה ודעת מר נתן שאפירא שהחגיגה תהי' נהדרת בסעודת מצוה שבה לקחו חבל יותר ממאה איש—כן ירבו—. אחרי אשר נשיא החבורה ציר בית המחקקים הרב הכולל דר. יעקב יצחק נומירובר פתח את הישיבה בנאום יפה בלשון עברית וביאר לפני הנאספים את גודל ערך תורה שבע"פ והעיקר למוד תורה ברבים ובדברים חמים ונלהבים הסביר שאך היא חיינו ואורך ימינו ובכת התורה נשנה וגם נגביר חיל, סיים הרב ר' חנוך העניך שאפראן את הש"ס—כי לפי חוק התקנות של החבורה יסיים מדי שנה בשנה רב אחד מועד הרבנים ובשנה זו נפל הסיום לחבל להרב הג"ל— ודרש דרוש נאה מעניני דיומא וקשר בקשר של קיימא סוף המס'

גדה להתחלתה מאימתי קורין את שמע. התחילה הסעודת מצוה בכל מיני מטעמים בתכלין של תורה. בתוך הסעודה נאמו נאומים נעימים הרבנים ר' חיים ראבינאוויטש, ר' אפרים לנדא, ר' יוסף הירש כ"ץ, ר' צבי גוטמאן, דר' א. בעק, ודר. ב. רייכער, גם הרבה בעה"ב לומדי תורה דברו מעניני דיומא. בן ארכה הסעודת מצוה והר"ת עד אשמורת השלישית. ברב חבה ואהבה לקחו הנאספים ברכת הפרידה זמ"ז, והלילה הזה יהי נשאר ליל שמורים לזכרון עד אשר נזכה ונחיה לחוג את חגדהסיום אי"ה בשנה הבע"ל.

17.

המשך מחוברת טרי אות ל"ד.

ובנתלת שבעה במשפטי הכתובה בס"י י"ב באות ט' כתב שבמקצת קהילות מקדשין בבית הכנסת ומוליכין החתן והכלה לביהכנים לחופה וכו' והביא מה שכתב הב"ש באה"ע בס"י ל' סע"ק ט' וז"ל אלא גיטין וקידושין שאני דרגילין לעשות בב"ה כמ"ש שם מ"ה ס"ל דהוי כסיטמא עכ"ל ובאבני מילואים בסע"ק ח' כתב שדוקא לענין גיטין וקידושין הרגילין בבית הכנסת ומשום דהו"ל מצוה וכו'. וראיתי בשו"ת הריב"ש ז"ל בס"י ר"ה שכתב שם בזה"ל מ"מ בבית הכנסת הרי הוא כסיטמא לענין גיטין שהרי רגילות הוא שענינים כאלו נעשים שם הויא לגבי גיטין כסיטמא וכו' והב"ש כגראה הבין מדברי הריב"ש במה שכתב שענינים כאלו קאי על קידושין מפני שכן נהגו בימי המהרי"ל ובשו"ת נוסף דעת מהגאון שו"מ בסס"י י"ט כתב מה שנתלקו הקדמונים מה הוא החופה בדברי העיטור הביאו מרן הב"י בטור אה"ע בס"י ס"א וכו' ועיין בתוס' סוכה כ"ה: בדה"מ אין שמחה אלא בחופה וכ"כ מרן הב"י ז"ל בטור אה"ע בסוס"י פ"א והט"ז בס"י ס"ב בסע"ק ז' ובשאלת יעב"ץ בס"י ח"ב בסוס"י קע"ב ובט"ז ביוד"ע בס"י שמ"ב בסע"ק א' בדה"מ אחר הדברים ובספר אמרי שפר לה"ר נפתלי אשכנזי בס"י י"ג ע"ב ואפשר שמטעם זה נהגו לעשות חופה בעין אהל מלמעלה לחבר את האהל להיות אחד שתהא שכינה ביניהם כמו שהיתה השכינה באהל מועד וכו' ובקצת ארצות עושים את החופה בעזרת בית הכנסת שהיא בית תפלה גם כן ותמיד מצוין שם עשרה משום דכל בי עשרה השכינה שריא שם ומכל אשר ביארתי עד עכשיו משמע שלא היה מנהג קבוע בכל מקום שיעמדו

החופה בבית הכנסת רק במקצת מקומות ואפילו אותן שנהגו להעמיד החופה בביהכנ"ס היה מטעם שנהגו בעת החופה שעשו בבתיהם בקלות ראש ולכן התקינו שיעשו החופה בבית הכנסת משום מגדר מלוא שלא ינהיגו העם בקלות ראש בעת החופה ובמקום קדוש הוא בביהכנ"ס ישבו העם בעת החופה והברכות באימה וביראה אבל השתא בעו"ה שאנו הוואים שנהגים קלות ראש גם בעת העמדת החופה והברכות בבית הכנסת גופא ונוסף ע"ז שמתללים קדושת המקום לית מאן הפליג שבודאי אסור לעשות החופה בבית הכנסת ולענ"ה להלכה ולא למעשה שלא להתיר כלל לעשות החופה בבית הכנסת וכמו שכתב הכתב סופר בת' אה"ע כסי' מ"ז שיש בזה משום שינוי מנהג שנהגו לעשות החופה תחת כפת השמים וכמ"ש הרמ"א ז"ל באה"ע כסי' ס"א והוא כמו שביארנו. והטעם שבדורות לפנינו היה הבית הכנסת מקום שישבו שם באימה וביראה אבל עכשיו בעו"ה שנהגים שלא כשורה אפילו בבית הכנסת יותר טוב למחות שלא לעשות החופה בביהכנ"ס וכדי שלא יתללו את המקום קדוש ולאסור בכל גוונא כן נלענ"ה.

ב. אם מותר לאשה לבנוס לבית הכנסת במקום שאנשים נמצאים שם בימי נדתה?

גרסין בגמרא סוכה נ"א: מאי תיקון גדול א"ר אלעזר באותה ששנינו חלקה היתה בראשונה והקיפיה גוזזתא והתקינו שיהא נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה ת"ר בראשונה היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ והיו באים לידי קלות ראש התקינו שיהיו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים ועדיין היו באין לידי קלות ראש התקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה ופריך הוכי עבד הכי והכתיב הכל בכתב מיה ה' עלי השכיל ותירץ א"ר קרא אשכחו ודרוש וספרה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד אמרו והלא דברים ק"ו ומה לעתיד לבא שעוסקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהם אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד עכשיו שעוסקין בשמחה ויצה"ר שולט בהם עאכ"כ וכו' וע"ש בפ"י רש"י ז"ל. והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ח ה"ב מה' לולב ז"ל אעפ"י שכל המועדות מצוה לשמוח בהם בחג הסוכות היתה במקדש יום שמחה יתירה שנאמר ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים וכיצד היו עושין ערב יו"ט הראשון היו מתקנים במקדש מקום לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה כדי שלא יתערבו אלו עם אלו עכ"ל. וע"ש מה שכתבו המ"מ והל"מ

ובפ"ד ה"ד מה' תפלה כתב הרמב"ם כל הטמאים רותצין ידיהן בלבד כטהורין ומתפללים אעפ"י שאפשר להם לטבול ולעלות מטומאותן אין הטבילה מעכבת וכו' וכתבו שם בהגהות מיימוניות באות ג' וז"ל והנשים נהגו סילסול בעצמן ופרישות בעת נדתן שאין נכנסות לבית הכנסת ואף כשמתפללות אין עומדות בפני חבירותיהן וכן ראיתי בדברי הגאונים וכו' עש"ה והרמ"א ז"ל בסי' פ"ח באו"ח כתב וז"ל. יש שכתבו שאין לאשה נדה בימי ראייתה לכנוס לביהכ"נ או להתפלל או להזכיר את השם או ליגע בספר וי"א שמותרת בכל וכן עיקר. אבל המנהג במדינות אלו כסברה הראשונה ובימי ליבון נהגו היתר ואפילו במקום שנהגו להתמיר בימים נוראים וכד"ג שרבים מתאספים לילך לביהכ"נ מותרין לילך לבית הכנסת כשאר נשים כי הוא להן עלבון גדול שהכל מתאספין והן יעמדו בחוץ עכ"ל. וכתב שם המג"א ז"ל בסע"ק ג' שכיון שמותרין לילך לבית הכנסת מותרין גם כן להתפלל וכו' וז"ל דה"ה כל כיוצא בזה כגון שמשאיה בנה או בתה וכו' והפרמ"ג באו"ח בסי' פ"ח במו"ב כתב בשם הפ"ח שנכון שיתפללו הנשים בעת נדתן עש"ה.

ובגמרא קידושין ג"ב: בתוס' בדה"מ וכו' אשה בעזרה וכו' כתבו שם בסופו וז"ל וכו' אשה בעזרה להתקדש מנין הרי אין רגילות שתכנס לשם כדי להתקדש שהרי בזיון הוא ומלתא דלא שכיחא היא וכו' והנה מה שכתב הרמ"א באו"ח בסוס"י פ"ח שהמנהג במדינות אלו כסברה הראשונה שאין לאשה נדה בימי ראייתה לכנוס לבית הכנסת ורק בימי נוראים וכן מה שכתב המג"א שמותרת לכנוס לביהכ"נ של אנשים פי' במקום שהגברים מתפללים בזה אפילו הרמ"א והמג"א מודים שאסור להן לבא שם והמעט שבית הכנסת הוא מקדש מעט בזמן הזה וכמו שאמר ר' יצחק בגמרא מגילה כ"ט. כתיב ביחזקאל י"א ואהי' להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל ורבינו הרמב"ם ז"ל כתב בפ"א מה' תפלה ה"ז וז"ל בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שיחוק והיתול וכו' וע"ש מה שכתב מרן הכ"מ ז"ל לאחר שהביא את המקור מהגמרא מגילה כ"ח ובה"א שם כתב הרמב"ם בתי כנסיות ובתי מדרשות שחרבו בקדושתן הן עומדות שנאמר והשימותי את מקדשיכם אעפ"י שהם שוממין בקדושתן הם עומדים וכו' עש"ה והמקור הוא בגמרא מגילה כ"ח: והמתבר בשו"ע או"ח בסי' כנ"א בסעיף י' כתב אפילו לאחר שחרבו עדיין הם בקדושתן וכשם שנוהגים בהם כבוד בשובן כך נוהגין

בחורבנן וכו' ועיי' מה שכתב הגי' בסי' יורד והמג"א ז"ל שם בס"ק י"א כתב בשם ר"י ברב שלאחר שחרבו אפילו בח"ל וע"ש במחזיקי שם והלבושי שרד כתב שם המעם מדוע הביא המג"א ז"ל מר"י ברב ולא ממה שכתב המחבר בעצמו בסעיף י"א ע"ש היטב ובפרמ"ג בא"א בסי' זה באות י"א כתב גם כן כאלו הפוסקים והפית ביוד"ע בסוף סימן קצ"ה כתב בשם חמודה ב"י שהנשים נהגו שלא לילך לבית הקברות להתפלל שם בימי נדתן ונכון הוא עכ"ל. והנה אנן סהדי שנתפשט המנהג כל כך עד שעשו סייג וגדר שלא לילך לבית הקברות וק"ו שהיו נוהגים שלא תכנוס טומאה בבית המקדש מעט שהוא כולו קדש קדשים וא"כ הא"ך נתנהג תרתי דסתרי שבכל ימות השנה אסורות כפי המנהג שלא לכנוס לבית הכנסת ועתה ביום החופה אשר הרבה נשים יכנסו לבית הכנסת ולא יבצר שלא מהן אחת שלא טהרה ממקור דמיה והיא לא תעמוד בחוץ מפני העלבון וגם הכלה עצמה לפעמים נכנסת לחופה והיא טמאה וזהו אסור. ומה שהקשה לי הרב הג' וכו' ר' יוסף דוב גלושאק שמדברי המהר"ל אינו משמע כן משום שכתב שהכלה עומדת על המגדל ומשמע בבית הכנסת, אמרתי לו תיכף שידוע שבימי המהר"ל היה המנהג שהיו משיאין את בנותיהן בקטנותם טרם שהגיעו לימי בגרות היינו קודם י"ב וחצי שנה ולכן יכולה היא הכלה בעצמה לילך לבית הכנסת לעמוד שם על המגדל אבל בזמן הזה אין מי שחולק שאסור לאשה בימי נדתה לכנוס לבית הכנסת במקום שהגברים מתפללים שם וידוע שכל דבר שהנשים מקבלות עליהן הן מדקדקין בה היטב וכמו שאמר ר' זירא בנדה ס"ו: בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים וכן פסק המחבר ביו"ד בסי' קפ"ג ובשי"ך בס"ק ד' ובתשובות שב יעקב בסי' ל"ח ובתשובות כתר כהונה בסי' מ"ח ובתשובות אדני פז בסי' י"ח מה שכתבו לענין דם יבש ובודאי נהגו הנשים שלא לכנוס לבית הכנסת בעת שהיא טמאה רק בימי ליבונה וכל זה הוא דוקא בבית הכנסת של הנשים אבל בביהבנים שהאנשים מתפללים בודאי אסור לכנוס לה בעת נדתה מפני שבית הכנסת הוא מקדש מעט ובקדושתן הם.

(עוד יבא.)

ישעי' יוסף מארגאלין

ראב"ד לחברה תורה אנשי חסד בברוקלין.

לח.

אמר רבא חייב אדם לבסומי בפורי
עד דלא ידע וכו'. (מגלה ז').

המאמר מוזר מאד. היתכן שיצוה להשתכר במדרגה נפרזה בזה, והכלבו הובא ברמ"א תרצ"ה פסק דא"צ להשתכר רק שישתה יותר מלימודו ובאמת סותר לדברי רבא שצוה דוקא להשתכר במדרגה נפרזה עד דלא ידע וכו' וכנראה הוציא הכלבו דבריו מדברי רבא והוא ממש ההיפוך מדבריו.

הנה אחז"ל (מגלה ט"ז) ויעבור מרדכי שהעביר יום א' של פסח בתענית, ותמוה הא"ך הי' מתענה בפסח ומבטל מ"ע של אכילת מצה ושתיית הכוסות, וכוס של קידוש היום. היא מדאורייתא על היין לפ"ד התוס' גזיר ד'.

ונראה בזה, דבאמת הי' יכול לקיים אכילת מצה ולשתות הכוסות כד"ן בה בעת שהי' מתענה וצם נפשו כד"ן, ואל תתמה על החפץ הא"ך יצויר בזה? בוא ואחזק.

תמן תנינן (יומא ד' פ') אר"ל מי שאכל אכילה גסה (פירש"י שאכל יותר מכדי שביעתו) ביוה"כ פטור מ"ט אשר לא תעונה אמר רחמנא פרט למזיק דאכילה גסה לא שמה אכילה עיי"ש ובתוס' ע"ז י"ב כתבו דשתיה גסה ביי"ג מותר משום דשתיה גסה לא נחשב לשתיה עיי"ש.

ונסתפק במס"מ פ"ה מה' יסודות הא"ך הדין אם יוצא אדם מ"ע דאכילת מצה אם אכל אכילה גסה והניח בצ"ע רק בת"ח חולין ד' ק"ב הוכיח דאף דלגבי איסור לא נחשב אכילה גסה לאכילה אך לגבי מצוה כיון דמצוות לאו ליהנות ניתנו לכן יוצא גם באכילה גסה עיי"ש ובמובין על הרמב"ם שם.

והשתא דאתית להבא, אמור מעתה שמרדכי הי' יושב בתענית בפסח ובכ"ז הי' מקיים אכילת מצה ושתיית הכוסות כד"ן כיצד? הוא אכל אכילה גסה ושתה שתי גסה דלגבי תענית לא מיקרי אכילה ושתיה, אך לגבי קיום המצוה שפיר הי' יוצא בזה.

ובמסל"ה זו נעלה למצוא הרעיון המשובץ במשניות דברי חז"ל שדרשו על פסוק לעשות כרצון איש ואיש ואמר רבא איש זה מרדכי ואיש זה המן (מגלה י"ב) וזה תמוה היתכן שרצון מרדכי ישתווה לרצונו של המן להכשיל את ישראל בסעודה, וביותר יוקשה מה שפירש"י שם ששניהם היו שרי המשקים בסעודה, והלא לפי המסופר

במדרש המן בעלילה בא על ישראל להכשילם באיסור והלך בעצמו והזמין אותם לסעודה וכיון שראה מרדכי כך עמד והכריז עליהם ואמר לא תלכו כי להכשילכם נתכוון ולא שמעו לדברי מרדכי עיי"ש וא"כ היתכן שמרדכי המכריז הו' אח"כ בעצמו מהנכנסים לסעודה ולא עוד אלא שנעשה לשר המשקים אתמהא.

ולדברינו גופא דעובדא הכי הוי, המן הזמין את ישראל לסעודה ומרדכי הזהירם לבלי התגאל בפת בג המלך ובין משתיו וכיון שראה שלא שמעו אליו התחיל למכס עצה כדת מה לעשות להצילם מאיסור האכילה והשתיה ומיד התנוצצה בלבו עצה עמוקה ונפלאה, מה עשה? הוא הקדים ללכת לפניו ונעשה שם לשר המשקים בחד עם המן, והתחכם לסבב פני האכילה ושתיה שיהיו במדה כזו שיהיו נחשב לשתיה גסה, וכיצד היה עושה? הוא מזג להם הכוס במדה מרובה ויתירה, והמן אף הוא מתכוון כנגדו ולמען הכשילם באיסור יותר, הו' מוסיף על כל כוס וכוס תילי תילין ומובן ממילא שעל כל מדה ומדה שהמן הו' מוודד להם הו' מרדכי מודה לו במאוד מאוד בידעו נאמנה כי עיי"ש נעשה לשתיה גסה ומותר מן הדין.

והנה המן — לפי דעתו — שמח על המחזה בראותו כי נכשלו באיסור במדה מרובה והתברך בלבבו לאמר, הנה נוקשו נלכדו ברשת זו שמנתי להם, האת, מה גדלה איפת אשמתם, ומה מאוד נתמלא סאת חטאם, וחפצי הצלית בידי.

ומרדכי עומד על ימינו לשמנו, ושמח ורחב לבבו, ואומר האת אכן סר מר העון, כי באכילתם ושתיתם הגסה נמלטו מאיסור ולא חטא ישראל, וחדאי נפשאי כי חפצי הצלית בידי.

ועתה הביטה וראה, נועם מליצתם ז"ל ע"פ לעשות כרצון איש ואיש זה מרדכי והמן, כי אמנם כן שניהם הפיקו רצון מהסעודה, וגם שניהם רצונם נתקיים בידם, לכל אחד כפי דעתו.

ועתה נצייר במחשבתנו מה אמרו ישראל באותה שעה? כאשר ראו שמחת המן הגפרזה מיד הרגישו בחטאם ופתחו בקללה לומר, "ארור המן" אך כאשר הפכו פניהם אח"כ כלפי מרדכי ולתמהונום ראו והנה פיהו מלא שחוק ולא פסיק חוכא מפומיה, וגודע להם פשר הדבר איך שמרדכי מלט אותם בחכמתו ממכשול העון, אז אמרו בלחג הרבה, "עכשיו אין אנו יודעים אם לומר ארור המן או ברוך מרדכי, כי הלא אותה הפעולה בעצמה שמחייבת אותנו לקלל את המן שהיא השתיה ויתירה של איסור הלא היא בעצמה גורמת לנו לברך את המן כי עיי"ש נהפך האיסור להיות היתר, ואין בי

מעשה מרדכי למעשה המן ולא כלום רק שונים היו במטרת רצונם. ולכן שפיר תיקן לנו רבא (שהוא בעל המימרא של לעשות כרצון איש ואיש הנ"ל) שחייב אדם לבסומי בפורי היינו לעשות זכר לרבוי השתיה של הסעודה אשר נסתבך לאופן של עד דלא ידעי בין ארור המן וכו' שזה ציור ממשי להמאורע בסעודת אחשורוש כנ"ל.

ולמען לא נעשה שקר בנפשנו לשתות עד כדי שכרות שהוא מדה מגונה לכן נתן חוק וגבול למדת השתיה והגביל ואמר "עד דלא ידע וכו'" היינו שישתה רק כדי שיעור שאיסור השתיה המרומוז ב"ארור המן" יתהפך להיות ע"י שיהי בכלל שתיה גסה המרומוז ב"ברוך מרדכי" אשר לפ"מ שפירש"י ביומא ד' פ' שיעור אכילה ושתיה גסה היא באוכל ושותה יותר מכדי שביעתו.

ושפיר הוציא מזה הכלל בו שא"צ להשתכר רק שישתה יותר מלימודו. כמובא ברמ"א בשמו, ואין זה סותר לדברי רבא רק הם בעצמם דברי רבא ועולים בקנה אחד. (סוף יבוא).

יוסף תאומים אבד"ק דעמראיט מיש.

ל"ט

(סוף מחוברת ז"ח אות ל"ג).

אותה הספרות התלמודית והמדרשית בעצמה. בכל שנאתה העזה לבעלי הגאווה וגסי הרוח, ובכל האהבתם לבעלי הענוה וגמולי הרוח, אותה הספרות התלמודית והמדרשית בעצמה ידעה עכ"ז שאל לאדם להשפיל את עצמו כל כך עד אשר יאבד הכרת ערך עצמו. לגמרי, והטילו עבור זה בעין חוב על התלמיד חכם שיהי בו עכ"פ שמינית שבשמינית מגאווה (סוטה ה') ורבא עמד על דעתו ואמר רב — בכל ענותנותו החיובית — שמחל על כבודו אין כבודו מחול (קדושין ל"ב) ובעבור זה התיר לצורבא מרבנן למימר, צורבא מרבנן אנא באתרא דלא ידעינן ליה (גדרים ס"ב) כדי שלא יזלזלו בכבודו ויעגשו (הרא"ש) וכל ת"ח שאינו נוהם ונומר בנחש אינו ת"ח (יומא כ"ג) כי כל אדם וביחוד ת"ח מחויב לדעת את ערכו, ומפני מה נענש שאול? מפני שמחל על כבודו (שם כ"ב) ובאופן זה מפרש הפלוסוף האלקי הגאון ר' משה חפץ זצ"ל בספרו מלאכת מחשבת את הפסוק (במדבר יג)

ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם. כי מזו הסכה שאבדנו בעיני עצמנו את עצמנו והיינו בעיני עצמנו כחגבים. מזה נמשך כי היינו כן גם בעיניהם. ובפירוש אמר הרמב"ם ז"ל (בפירושו לאבות פ"ד) ואחר כל אלה אין ראוי לאדם להיות שפל רוח לגמרי מפני שאינו מן המעלות. ואמנם מצינו שגאוני הרוח המצוינים לא השפילו א"ע יותר מן המדה. והגאון ר' שלמה לוריא זצ"ל (רש"ל) אם כי היה ענותן כהלל. עכ"ז הכיר בעצמו את מעלותיו וגדולת נפשו הרוממה. ולפעמים התפאר בזה נגד כל באמרו. האמת שלא הגעתי עדיין לכלל זקנה אבל ינוקא אנא וחכימא אנא. (שו"ת רש"ל סי"ב) ומי לנו גדול. קדוש וצדיק כרבנו הרמ"א זצ"ל וגם הוא אמר. ת"ל יש לי יד ושם להבריע בכל הפוסקים (שו"ת הרמ"א סי.).

ואנו רואים במהלך היסטוריותנו שגדולי אנשי השם שהיו ענוים יותר מן המדה גרמו רעה לעצמם ולעמם בעבור שלא הכירו ערך מעלתם בעת הצורך והשתמשו בענותנותם הנפרזה שלא בעתה ובזמנה. הלא עינינו הרואות. שאול המלך שהיה ענו ושבעבור המדה הזאת זכה למלכות (תוספתא ברכות) מפני מה זכה שאול למלכות? מפני הענוה. שנאמר: פן יחדל אבי מן האתונות ודאג לנו (שמואל א ט. ה) שקל עבדו בו. פירש השוה עצמו לעבדו. וכשהשתמש במדת הענוה שלא בעונתה. ראו מה עלתה לו. מפני מה נענש שאול? מפני שמחל על כבודו. שנאמר: ובני בליעל אמרן מה אשענו זה. ויהי כמחריש. כי הכל עשה יפה בעתו. עת לחרוש ולהיות עניו ונמוך רוח. ועת לדבר ולהקפיד על כבודו. והאם לא הביע ר' יוחנן את צערו על ענותנותו של ר' זכריה בן אבקולס — שלא בהעת הראוי — שהחריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגלותנו מארצנו (גמין נ"ז).

כן הדבר גדולי הדור גאוני אומתנו ידעו איך להשתמש בהמדה היקרה. הענוה. אבל ידעו ג"כ להשגיח בכל פעם לכל תעבור הגבול. אדם גדול לא יוכל להזדקק לאנשים פשוטים. לא משום גאווה וגסות הרוח. רק משום הכרת ערך עצמו — המדה הזאת של הכרת ערך עצמו. נחוצה לכל איש פרטי. ונחוצה גם לאומה שלמה. כאשר נדבר מזה אי"ה בפרק מיוחד ברצות ה'.

שמואל שוועמער, יאסי.

מ.

דרוש לפדיון הבן.

ברא"ש ובטור ה' בכור [סי' ש"ה] מביאים דבהן מברך אשר קידש עובר במעי אמו ותמחו ע"ז ע"ש. ולבי יהנה לבאר בדרך הדרש ונציע קו' עצומה משהק' בשאלת יעבץ [ח"ב סי' קס"ד] במס' יבמות (מ"ו ב') גר שאמר מלתי ולא טבלתי לר' יוסי אין מטבילין אותו משום שמל שלא לשמה והרי במס' ע"ז [כ"ז א'] אומר ר' יוסי וכי הוכן מצינו מילה בתורה שלא לשמה. ונישאר בלא פירוקא. ולבי יהנה ליישב בהקדם מ"ש ברמ"א [ה' גדים סי' רס"ח ס"א] טבל קודם שמל מועיל דבדיעבד הוי טבילה וי"א דל"ה טבילה. וראוי להתבונן בסברת החולקים. ויראה לי לבאר בס"ד בדרך שמצינו בה' הכשר כלים [סי' קכ"א ס"ב] אם הטביל ואח"כ הגעיל מאתר וי"א שצריך לחזור ולטהביל וכי בטו"ז דהראשונים ס"ל דאין הטבילה צורך להגעלה אלא שיצא בטבילה מטומאה לטהרה וי"א ס"ל דנראה כטובל ושרץ בידו עכ"ל. וידוע משארז"ל [ע"ז דף כ"ב] ישראל שעמדו על הר סיני פסקה וזהמתן עכו"ם שלא עמדו על הר סיני לא פסקה וזהמתן. ויש בהם חלק עצום ורם מזוהמת הנחש. והנה ענין המילה ממש בענין ההגעלה שבאה להפליש ולחרתק טעם האיסור, כך המילה תכליתה להסיר ולרחק הזוהמא הרעה המסתתרת בתוך הלב ובדם הרע שבאדם.

והנה המכשירים בטבל קודם המילה ס"ל כמו בהכשר כלים, דעיקר הטבילה שיצא מטומאה לטהרה [ערן פסחים ד"ל] ואין חילוק מתי נעשית, אמנם החולקים ס"ל דכיון דקודם המילה יש בו עדיין זוהמא רעה הוי כטובל ושרץ בידו, ועמ"ש בזה הרמ"ק ז"ל בפרדס רמונים (שער השערים פ"ג).

והנה מצינו בגי' [קידושין דף ע'] זו מעלת יתרה יש בין ישראל לבגרים דאלו בגרים כתיב כי מי הוא זה ערב לבו לגשת אלי. נאום ה' והייתם לי לעם ואנכי אהי' לכם לאלקים. ואלו בישראל כתיב והייתי להם לאלקים והמה יהיו לי לעם, וזה מבואר ע"ד המאמר [פרק ע"פ] שבת קביעא וקיימא וי"ט ישראל היא דמקדשי ל'. וה"נ הגרים צריכים לקבל הקדושה האלקית מחדש, משא"כ ישראל קדושים הם מאז ומקדם וקדושתם קבועה וקיימת.

ועד"ז יש להתבונן במה דאי' במס' [יומא דפ"ב] ההיא עוברת דארתא אתו לקמי' דרבי אמר זילו לחושו לה דיומא דכפורה הוא

לחושו לה ואלחשא קרי עלה בטרם אצרך בבטן ידעתך בו נפק מינה ר' יוחנן ע"ש. וכל הענין יפלא לכאורה. אמנם אחשוב לבאר לנכון עם מה ביאמרו החוקרים האחרונים מציאות המעלעפאטיא והוא ענין התקשרות הנפשות הרחוקות והנפרדות זמ"ז. והשפעתם זע"ז ע"י חוקי המחשבות והרעיונים. וידוע ג"ל יסוד הפילוסופיא של לייבניץ כי כל הנמצאים מורכבים מחלקים דקים מאד נקראים מאנאדים שכלם שוים. וע"כ יש קשר ויחס בין כלם. וע"ד זה ביארתי מה דא"י בנ"י (קידושין ד"ז ע"א) חצי"ך מקודשת לי אינה מקודשת בו ונפשמו קידושי בכולה מי לא תניא האומר רגלה של זו עולה תהא כלה עולה בו מי דמי התם בהמה הכא דעת אחרת מעכבת ע"ש. כי באמת לפי שיש קשר ויחס פנימי בין הנמצאים ע"כ יכול להקדיש דבר ועי"ז תתפשט הקדושה בדבר ההוא שחושב אודותה. וכ"ז כשאין מעכב בדבר. משא"כ כשיש מעכב. וכמו כן בילד יכול להועיל ע"י הלחש שמקשר מחשבתו ונפשו בנפש הילד הטהור. משא"כ אם נפש הילד לא טהורה אז דמי כיש מעכב. וא"ש כזה הסיפור הבא ביומא שם אח"ז: ההוא עוברה דארחא אתו לקמי' דר"ח א"ל לחושו לה ולא אלתישא קרי עלה זורו רשעים מרחם נפק מינה שבתאי אוצר פירי כי נפש הרשע מעכבת ואין המתשבה הטהורה דקדושה יכולה לחול ולהתפשט עליה.

ובדרך זה מתורץ קו' הרעב"ץ. דבעכו"ם כל תכלית המילה להסיר הזוהמא. ולכן צריכה להיות לשמה דוקא. כי כשעושה שלא לשמה אינו מועיל שיוסר עי"ז זוהמא הפנימית שבה. לכן פסל בן ר"י מילה של"ש. משא"כ בישראל שכבר פסחה זוהמתם המילה היא רק בחי' חוק בלי טעם כמ"ש וחס בשארו שם. ע"כ א"ק כונה לשמה. דסתמא לשמה קאי ומתפשטת עליו הקדושה הישראלית מאלי' ביתר שאת אחר' שכבר יש בו הארה וכוכשר לזה מבטן.

חזינן דילדן ישראל במעי אמן הם קדושים ולכן נאמר עליהם בלשון חכמים הורתם ולידתם בקדושה. ע"כ על כל הענין הזה מברך אשר קידש עובר במעי אמו. וקדושת היהדות קאמר:

והנה מציווי התורה קדש לי כל בכור. ירמוז שצריך לגדל ולחנך בקדושה כל הבנים אשר יולדו לו. וקדושת הבכור הוא יסוד ואבן פנה לבנין קדושת כל ביתו. וצריך להבין מה הברית

יש בציווי זה אם כבר הם קדושים מאז: ולבאר זה נקדים קושיות
המג"א [סו' קנ"א סקט"ו] עמ"ש בג' דבכ"ג שבחול' מהני מהו
תנאי להשתמש בהם בתורבנן וכ' תוס' הטעם שהרי כשיבא הגואל
במהרה יפקע קדושתן והק' דהרי אמרו עתידין בכ"ג ובמ"ד שבחול'
שיקבעו בא"י ע"ש ובמחה"ש. ונ"ל לתרץ דבאמת צריך להבין
איך יצויר שבנינים גושים מאבנים דוממים יתנועעו ממרחקי ארץ.
אמנם ידוע ליו"ח כי בביהמ"ק ה' בכל הדברים חיות אלקי ואפי'
בדוממים. ולפי' י"ל דגם לעתיד יהי כן. ומזה החיות שבביהמ"ק
ימשכו קוי שפע חיות לכל הבכ"ג ובמ"ד שבחול'. ועי' יוכל
להרחיק נדוד ולהמשך למקור החיות לא"י בבחי' ההרים רקדו
כאלים גבעות כבני צאן כו'. וא"כ נמצא דהבכ"ג ובמ"ד שיקבעו
בא"י יתחדש בהם תידוש דבר ויצאו מסוג הדוממים לסוג החיים.
א"כ אין שייך להתמיר בהם בתורבנן משום הקדושה שתחול עליהם
אחר תידוש גמור ולבישת צורה חדשה.

ועד"ז אמרתי ליישב מה שהקשו המפ' איך לקח יעקב האבן
אשר שם מראשותיו מצבה והרי כ"מ שנא' הר או גבוה בידוע
שנעבד שם ע"ז והר שנעבד אבניו אסורין למזבח. ומה שבנו עליו
ביהמ"ק הביא תוס' בע"ז בשם ירושלם דהי' ע"פ הדבור או ע"פ
נביא. ואמרתי שזה הי' המתלוקת של האבנים שהיו מריבות. זה
אומר עלי' יניח צדיק זה ראשו וזה אומר עלי' יניח צדיק זה ראשו.
דבר א' מן האבנים ידע בנפשו כי הוא לא נטמא בטומאת ע"ז
וחשב שבזולתו יש שמין פסול דע"ז. ולכן אמר כל א' מהם עלי'
דוקא יניח צדיק זה ראשו. כי גנאי לצדיק שישכב על דבר שנעבדה
בו ע"ז. אבל בזה שנעשו כלם אבן אחד נתהוו בהם תידוש מציאות.
תידוש גמור ויסודי. ונתשבו כאלו כבר אינם אותם האבנים שלפנים.

וכמו כן לפי שבהולדת האדם ובצאתו מרחם אמו נתהוו בו
תידוש מציאות ראוי שימשוך האב והכהן עליו קדושת ד' וקדושת
ישראל מחדש. וז"ש קדש לי כל בכור פטר כל רחם. שאם אמנם
בהיותו בבחי' עובר במעי אמו היתה חלה עליו הקדושה ואור
האלקי כמ"ש בנדה ד"ל בשעה שהתנוק במעי אמו נר דלוק על
ראשו כו'. אבל בצאתו מרחם נהיה בו תידוש כללי ויסודי ראוי
איפוא לקדשו בקדושת שם ה' וישראל מחדש.

מתתי יחזקאל גוטמן רב בהושי.

תלמוד ירושלמי מסכת בבא מציעא עם פי' „נתיבות ירושלים“ מאת
הרה"ג המפורסים מו"ה ישראל חיים דייכעס אבד"ק לעדו.
תלמוד ירושלמי מס' בבא בתרא עם פי' „נתיבות ירושלים“ מהרה"ג
הנ"ל, ובסופו מאמר „מקור דין רומי מהתלמוד“ מאת בן
הגאון המחבר הנ"ל הרב החכם הכולל דר. שמואל דייכעס.

תוספתא חזון יחזקאל" חלק א' „סדר זרעים“ כולל א) גוף התוספתא עם
חלופי גרסאות ושנויי נוסחאות עתיקות ע"פ הוצאות
התוספתא השונות, שני התלמודים, מכילתא, ספרא וספרי, והגהות הגר"א.
ב) באור חדש, מתוקן ומשוכלל ע"פ המקורות העתיקים של שני התלמודים
וגדולי הראשונים וכמה באורים מהרב המחבר, ג) חדושים לברר הרבה
הלכות הנובעות מעמקי התוספתא, ד) ציונים ומראה מקומות בספרי התלמודים,
מכילתא, ספרא וספרי ושאר מדרשי חז"ל וגדולי הראשונים וקדמונים שהובאו
בהם דברי התוספתא שסדר הגאון המחבר „מנחת בכורים“ ונקראו בשם
„מצפה שמואל“ עם הוספות מרובות מאת הרב המחבר בשם „מראה יחזקאל“,
כל אלה חברו מאת הרב הגאון המפורסים מו"ה יחזקאל אבד"ק סלוצק.

פרי שלמה דרשות למועדים ולימים נוראים, מאת הרה"ג צבי הירש
דאכאוויטץ רב בכה"כ „אגודת אחים אנשי ליבאוויטץ“ בראנוויל
נ"י. הספר הזה נכתב בשפה צחה ונעימה, בדרשותיו הנעימים כלל המחבר
במחתא אחת את העבר, ההווה והעתיד ולא תשבע עין לקרות דבריו המסולאים
הנכתבים ע"פ רוח דתוה"ק.

מעשה עלילת הדם במיץ (שנת הת"ל) י"ל ראשונה לפי כ"י החברה
כ"ח (216) אשר בפריש ע"י הרב דר. מאיר
בן אברהם הלוי מבאקארעשט.

להשיגו : Dr. M. A. Halevy, BUCUREȘTI, Traian 24.

דגל הרבנים קובץ רבני תלמודי ובו שו"ת חי' ובאורים בהלכה ופלפול מרבני
גאוני זמננו י"ל ע"י הרב משה יהודא קערשענבוים מחיר חוברת א'
זהוב אחד. להשיגו : M. Kerszenbaum, LODZ, Polnocna 4.

מוצאי מים פירוש מדעי בדרך הפשט והרמז [אלגוריי] לאגדות רבה בר בר
חנא. בדרך הפשט מתבארים הנוסחאות, המילים, וסגנון המאמרים
בדרך הרמז, מה דמחוי במחוג על נקודות שונות בדברי ימי עמנו וביחוד
בהתעורה לשיבת ציון מהרה"ג חיים הירשענזאהן אבד"ק הובאקען.

חידושי הרה"ה למס' הוריות בבלי וירושלמי, חלק ראשון על בבלי גפ"ת
ותוה"ר מהרה"ג הנ"ל.

אלה דברי הברית מתבארות בו כל הבריתות בישראל הנזכרות בתנ"ך
ותנאיהן, כחן הדתי, המוסרי, ההלכותי וההיסטורי
בשלושה חלקים, חלק א' : מן ברית אלקים את נח עד ברית יעקב ולבן
מהרה"ג הנ"ל. להשיגם :

Rabbi Ch. Hirschensohn 231 Washington Str.
HOBOKEN, N. Y.

מחברים נכבדים!

א אל תחמיצו את השעה המוכשרה!

אין לכם שעה יותר מסוגלה
להדפיס חיבוריכם כשל עכשיו!
מחיר הדפסה עלה בכל הארצות
ובכל בתי הדפוס רק אצלי נשאר

המחיר הגון והנמוך ומי יודע מה יולד יום!

בית דפוס מוציא לאור

מלאכה נקיה ויפה, מעשה מחשבת, ההגה מדויקת, השרות
מדויקה ונכונה ותשביע רצון של המפונקים ונקיי הדעת.
הדפוס אחד היותר גדולים אשר ביוראפ, מלא עם
אותיות יפות וטובות מכל המינים היוצאות מבית
יציקתי. הפועלים מומחים במקצועותיהם;

ברי אורין ויראי אלקים. גם יש לי

בית כריכת ספרים

והכל נעשה תחת השגחתי.

במטותא רבותי טרם תחליטו לבחור

בבית דפוס פנו אלי ובאו אתי

במשא ומתן. בידאי תמצאו

נחת ועונג כאשר מצאו

ברכה גדולי ארץ

ביוראפ ואמריקה.

דוגמאות

באהבה!

בכבוד ובהוקרה:

יעקב ווידער

הכתבת:

JAKOB WIEDER'S BUCHDRUCKEREI,
SEINI Szinerváralja, JUD. SÁTMAR, ROMANIA.